

**Avrupa Konseyi Tarafından Hazırlanan Demokrasi
Kültürü İçin Yetkinlikler Modeli  zerine Okul
Müdürlerinin G r   lerinin İncelenmesi**

Peyman Zaifo lu

Lisansüstü Eğitim,   retim ve Araştırma Enstitüsüne Eğitim Yönetimi
ve Denetimi Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz  niversitesi
 ubat 2022
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Ali Hakan Ulusoy
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Doç. Dr. Canan Zeki
Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Doç. Dr. Gülen Onurkan Aliusta
Eş-Tez Danışmanı

Doç. Dr. Şefika Mertkan
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Prof. Dr. Sıtkıye Kuter
2. Doç. Dr. Şefika Mertkan
3. Yrd. Doç. Dr. Serap Emil

ÖZ

Bu araştırmanın temel amacı demokrasi kültürünün geliştirilmesinde okulların rolünü belirlemek, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinin önemi ve ilgili modelde yer alan yetkinliklerin öğrenci, öğretmen ve yöneticilere kazandırılması noktasında neler yapılabileceği ile ilgili okul müdürlerinin bakış açılarını ortaya koymaktır. Yapılan çalışmada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilkokullarında görev yapan okul müdürlerinin deneyimlerinden yola çıkarak onların bakış açılarına göre demokrasi kültürü oluşturulması noktasında okulların rolünü hakkındaki düşünceleri, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinin önemi hakkında görüşleri ve ilgili modelde yer alan yetkinliklerin okul müdürlerine, öğretmenlere ve öğrencilere kazandırılması noktasına neler yapılabileceği hakkındaki düşünceleri derinlemesine incelendiğinden nitel araştırma yaklaşımı kullanılmış ve araştırma fenomenolojik olarak desenlendirilmiştir. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Araştırmaya KKTC'deki ilkokullarda görev yapan, İki Toplumlu Eğitim Teknik Komitesinin düzenlemiş olduğu demokrasi eğitimine katılmış toplam 18 okul müdürü katılmıştır. Çalışma verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Pandemi dönemi içerisinde olunması nedeni ile görüşmelerin 12 tanesi yüz yüze gerçekleştirilirken, 6 tanesi internet üzerinden çevrimiçi platformlar aracılığıyla görüntülü görüşme şeklinde gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler analiz edilirken, içerik analiz yöntemi kullanılmıştır.

Demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında okullara düşen rollerin yerine getirebilmesi için öğretmen ve yöneticilere roller düştüğü ortaya konmaktadır. Bunun

yanında öğretmen ve yöneticilere düşen rolleri destekleyecek şekilde velilere ve öğrencilere de roller düşmektedir.

Çalışmanın bir diğer önemli sonucuna göre globalleşen dünya düzeni içerisinde çokkültürlü toplumların artması, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modeline duyulan ihtiyacı ve modelin önemi ortaya koymaktadır. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen verilere göre çokkültürlü toplumlar içerisinde farklılıklarla birlikte yaşamak ve demokratik vatandaşlar olarak yetişmek için ilgili modelde yer alan yetkinlikler önem taşımaktadır.

Araştırmadan elde edilen son bulgulara göre Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinde yer alan yetkinliklerin öğrenci, öğretmen ve yöneticilere kazandırılması noktasında yapılması gerekenler önerilmiştir. Bu noktada ortaya konan önerilerin gerçekleşebilmesi için okul, Milli Eğitim Bakanlığı ve öğretmen sendikasının iş birliği yapması gerektiği dikkat çeken bulgular arasında yer almaktadır. Okul, Milli Eğitim Bakanlığı ve öğretmen sendikasının iş birliği sayesinde ilgili modelde yer alan yetkinliklerin kazandırılması mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi Kültürü; Demokrasi Kültürü İçin Yetkinlikler Modeli

ABSTRACT

This research aims to explore the role of schools in developing a culture of democracy along with the importance of the Council of Europe's Reference Framework of Competences for Democratic Culture from the perspective of school principals in North Cyprus. The study also investigates how students, teachers and school principals could be supported to develop the competences emphasized in the aforementioned Framework. A qualitative approach was employed throughout the study. Data were collected using in-depth semi-structured interviews conducted with eighteen primary school principals who had participated in professional development activities on democracy organized by the Bi-communal Technical Committee on Education. Because the study took place during Covid-19, twelve interviews were conducted online and six face-to-face. Thematic analysis was used when analysing the interviews.

Findings suggest participating school principals believe schools play a significant role in developing a culture of peace and the reference framework developed by the Council of Europe is both important and timely. The importance of the competences covered in the framework has been emphasized by the participants who trust these competences gain currency particularly in multi-cultural societies where people are required to live in harmony despite their differences. Participating principals underline, however, that developing these competences is not easy and requires significant changes in the education system and a range of stakeholders to work in cooperation with each other.

Keywords: Culture of Democracy; Competences for Democratic Culture; Reference Framework of Competences for Democratic Culture

TEŞEKKÜR

Her başlangıcın bir sonu olduğu gibi büyük bir hevesle başladığım yüksek lisans serüvenimin sonuna gelmiş bulunmaktayım. Yoğun ve zorlu geçen bu sürecin sonunda ciddi bir emek ve özveri harcayarak ortaya koymuş olduğum çalışmanın tamamlanması için emek harcayan, bana güç veren ve desteğini esirgemeyen herkese çok teşekkür ederim.

Öncelikle tüm dünyayı ve ülkemizi etkisi altına alan, farklı ve zorlu bir süreçten geçtiğimiz Covid-19 pandemi döneminde deneyimlerini ve düşüncelerini büyük bir zevkle benimle paylaşmayı kabul eden ve araştırmama katkı koyan kimliklerini gizli tutmaya söz verdiğim sevgili katılımcılarıma çok teşekkür ederim. Bu zorlu süreçte işimi kolaylaştırdığınız, samimi tavırlarınız ile bana yardımcı olduğunuz ve değerli vaktinizi ayırdığınız için hepinize minnettarım.

Hem yüksek lisans eğitimimde mesleki gelişimime katkı koyan hem de yüksek lisans tezimde çok büyük emeği bulunan sevgili tez danışmanım Doç. Dr. Şefika Mertkan'a teşekkürlerimi sunuyorum. Bu süreç boyunca bana karşı göstermiş olduğunuz sabrınız, destekleyici tavrınız ile akademik bilgilerinizi benimle paylaştığınız ve bana ışık tuttuğunuz için çok teşekkür ederim. Nitel araştırma yöntemi ile beni tanıştırdığınız ve bilgilendirdiğiniz için de ayrıca teşekkür ederim. Ayrıca tez eş danışmanım sevgili hocam Doç. Dr. Gülen Onurkan Aliusta, araştırma konum ile ilgili bana kattıklarınız ve her zaman yapıcı ve yol gösterici yorumlarınızla beni motive ettiğiniz için çok teşekkür ederim. Araştırma konum ile ilgili mesleki yönden bana kattıklarınız için de size minnettarım. Sizin gibi değerli iki akademisyen ile çalışma fırsatı yakaladığım için çok şanslıyım. Ayrıca eğitim yönetimi ve denetimi alanında

almış olduğum derslerde değerli bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, gelişimime katkı koyan tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans sürecim boyunca desteğini her zaman hissettiğim canım ailem, bana sunmuş olduğunuz tüm olanaklar ve sonsuz sevginiz için size çok teşekkür ederim. Bugüne kadar gelebilmemde emeği bulunan, her zaman yanımda olan, beni motive eden, ayaklarımın üzerinde durmamı öğreten, bana yardımcı olmaya çalışan, en yakın arkadaşlarım olan hayattaki en büyük değerlerim sevgili annem Tuncel Zaifoğlu'na ve sevgili babam Ekman Zaifoğlu'na çok teşekkür ederim. Sizin gibi bir aileye sahip olduğum için çok şanslıyım. Bana vermiş olduğunuz emeklerin karşılığı olan bu tezimi sizlere armağan ediyorum.

Ve yüksek lisans serüvenine başlamamdaki en büyük destekçim olan yol arkadaşım, canım nişanlım Cemre Beşerler. Beraber çıktığımız bu zorlu yolda olaylara karşı olan farklı bakış açın, öğrenme hevesin, okuma aşkıyla senden çok şey öğrendim. Her zaman yanımda olduğun ve hayatıma kattıkların için sana çok ama çok teşekkür ederim. Yoğun geçen ve zorlandığım anlarda senin desteğin, motive edici, anlayışlı tavırların ve sonsuz sevgin olmasaydı başaramazdım.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vii
ŞEKİL LİSTESİ	xii
1 GİRİŞ	1
1.1 Araştırma Problemi	3
1.2 Araştırmanın Amacı	4
1.3 Araştırmanın Önemi	4
2 BAĞLAM	5
2.1 Kıbrıs Türk Eğitim Sistemi ve Yapısı	5
3 LİTERATÜR	7
3.1 Çokkültürlülük	7
3.2 Demokrasi	9
3.3 Okullarda Demokrasi Kültürü	10
3.4 Demokrasi Kültürü Oluşturmada Okul Müdürünün Rolü	15
4 YÖNTEM	20
4.1 Araştırmanın Deseni	20
4.2 Çalışma Grubu	21
4.3 Veri Toplama Süreci	24
4.4 Verilerin Analizi	26
4.5 İnanırcılık, Aktarılabirlik, Tutarlılık ve Teyit Edilebilirlik	27
4.6 Araştırma Etiği	31
5 BULGULAR	33

5.1 Demokrasi Kùltürünün Geliştirilmesinde Okulların Rolü	33
5.1.1 Öğretmenlerin Rolü	34
5.1.2 Yönetici Rolü.....	39
5.1.3 Velilerin Rolü	42
5.1.4 Öğrenci Rolü.....	45
5.2 Avrupa Konseyi Tarafından Hazırlanan Demokrasi Kùltürü İçin Yetkinlikler Modelinin Önemi	49
5.2.1 Birey İçin Önemi	50
5.2.2 Okul İçin Önemi	53
5.2.3 Toplum İçin Önemi	56
5.3 Avrupa Konseyi Tarafından Hazırlanan Demokrasi Kùltürü İçin Yetkinlikler Modelinde Yer Alan Yetkinliklerin Öğretmen, Öğrenci ve Müdürlere Kazandırılması	60
5.3.1 Okullar Tarafından Yapılması Gerekenler	60
5.3.2 Eğitim Bakanlığı Tarafından Yapılması Gerekenler.....	64
5.3.3 Öğretmen Sendikası Tarafından Yapılması Gerekenler.....	71
6 TARTIŞMA	74
7 SONUÇ VE ÖNERİLER.....	85
KAYNAKLAR	87
EKLER.....	105
Ek 1: Temel Görüşme Soruları.....	106
Ek 2: Kod Tablosu.....	108
Ek 3: Doğu Akdeniz Üniversitesi Etik Kurulu İzni	116
Ek 4: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim ve Kùltür Bakanlığı İlköğretim Dairesi Müdürlüğü İzni	117

Ek 5: Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	118
--	-----

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Avrupa Konseyi Tarafından Hazırlanan Demokrasi Kültürü İçin Yetkinlikler Modeli.....	16
---	----

Bölüm 1

GİRİŞ

Değişen dünya düzeninde insanlar sosyal, ekonomik, yetersiz sağlık hizmetleri, barınma, siyasal, eğitim, çatışma, kısıtlı iş imkanları, savaşlar gibi birçok sebepten dolayı bulundukları yerden başka bir yere yaşamsal faaliyetlerini devam ettirebilmek için göç etmektedirler (Aksoy, 2012; Ekici ve Tuncel, 2015; Van Praag ve Timmerman, 2019). Gerçekleşen bu göç hareketleri küreselleşen dünyada ülkelerin toplumsal yapılarında değişiklikler meydana getirebilmektedir. Göç alan ülkelerde farklı kültüre sahip, farklı dili konuşan, farklı dine inanan, farklı etnik kökene ait, farklı sosyal yapıdan gelen birçok insan bir arada bulunmaktadır (Verwiebe, 2014). Bu sebepten dolayı göç alan ülkelerin toplumsal ve kültürel yapıları değişikliğe uğrayıp, kültürel çeşitliliği artmaktadır (Alguacil ve Alamá-Sabater, 2021; Seymen, 2005).

Farklılaşan toplum yapısında artan kültürel çeşitlilik çokkültürlü toplum yapısını meydana getirmektedir. Çokkültürlü yapıda bulunan toplumlarda cinsiyet, din, dil, ırk, etnik köken, sosyal, kültürel, ekonomik, eğitim düzeyi gibi birçok alanda farklılıkları bulunan bireyler farklılıklarını koruyarak bir arada yaşamaktadır (Kalantzis ve Cope, 2020; Parekh, 2005). Çokkültürlü toplumlarda birbirinden farklı birçok insanın uyum içerisinde bir arada yaşayabilmesi için o toplumun demokrasi kültürünü benimsemiş olması gerekmektedir (Waks, 2007). Alanyazın incelendiği zaman bazı araştırmacılar demokrasi kavramını yönetim biçimi olarak tanımlarken (Martin, 2020; Minkenberg, 2018; TDK, 2019), bir grup araştırmacı da yaşam tarzı olarak tanımlamaktadır (Dewey, 1903; Büyükdüvenci, 1990; Miser, 1991; Yeşil,

2001). Demokrasi kavramı içerisinde insan haklarını, eşitliği, özgürlüğü, hukuku, farklılıklara saygı duymayı, sosyal adaleti ve hoşgörüyü barındırmaktadır (Yeşil, 2003). Bundan dolayı demokrasinin yerleştiği çokkültürlü toplumlarda bireyler arası çatışma, kültürel uyumsuzluk, dışlanma, dil sorunları, farklılıkları kabullenememe gibi sorunlar yaşanmadan bireyler bir arada yaşayabilmektedir (Moralı, 2018).

Kültürel farklılıklar arası sorunların yaşanmasını engellemek ve demokrasi kültürünün benimsenmesi için demokrasi eğitiminin okullarda yer alması gerekmektedir (Perry, 2009). Demokrasi eğitimi kapsamında bireylere insan hakları, adalet, eşitlik, hoşgörü, saygı, farklılıklarla birlikte yaşamak, etkili vatandaşlık, sosyal adalet, barış kültürü, demokrasi kültürü gibi teorik kavramlar yer almaktadır (Okutan, 2010). Fakat demokrasi, ancak eğitim ile birlikte yaşayarak öğrenilebilmektedir. Bu nedenle bireylerin demokrasiyi yaşayarak öğrenebilmeleri için okullarda demokrasi kültürü oluşturulması ve uygulamalı derslere yer verilmesi önerilmektedir (Genç ve Güner, 2012; Tanırlı, 2007). Demokrasi kültürünün oluşturulabilmesi için bireylerin bazı yetkinliklere sahip olması gerekmektedir. Council of Europe, 2016 yılında yayınlamış olduğu Demokrasi Kültürü için Yetkinlikler: Kültürel Çeşitlilik Taşıyan Demokratik Toplumlarda Eşit Bireyler Olarak Birlikte Yaşama isimli yayınında bulunan yetkinlikler modelinde 20 yetkinliğe değinmektedir (Council of Europe, 2016). Bu yetkinlikler ülke politikalarına ve eğitime entegre edilerek öğrencilere, öğretmenlere ve yöneticilere kazandırılması ile hem okullarda hem de toplumsal yapıda demokrasi kültürünün oluşturulması mümkün olmaktadır. Kısacası demokratik vatandaşlar yetiştirmek ve demokrasi kültürünü benimsemek için toplumda yer alan her bir bireyin yetkinlikler modelinde yer alan yetkinliklere sahip olması gerekli görülmektedir.

1.1 Araştırma Problemi

Toplumlardaki artan kültürel çeşitlilik ve etnik farklılıklar, okullarda birtakım sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Aksoy, 2012). Değişen toplumsal yapının getirisi olan bu sorunlar, okullarda demokrasi kültürünün oluşturulması ve demokratik duruşa sahip vatandaşların yetiştirilmesi ile ortadan kaldırılabilmektedir (Gömleksiz, Kan ve Cüro, 2010; Okutan, 2010; Perry, 2009). Okullarda demokrasi kültürünün oluşması ile demokratik vatandaşlar yetiştirilmekte ve bireylere sevgi, hoşgörü, eşitlik, farklılıklara saygı duyma, farklılıklarla birlikte yaşama, sosyal adalet, eleştirel düşünebilme gibi istendik tutum ve davranışlar kazandırılabilir (Hotaman, 2010; Maboçoğlu, 1999). Okullarda demokrasi kültürünün oluşturulabilmesi noktasında Avrupa Konseyinin hazırlamış olduğu demokrasi kültürü için yetkinlikler modelindeki ilgili yetkinliklerin öğrenci, öğretmen ve okul müdürlerine kazandırılması önemli görülmektedir (Council of Europe, 2016). İlgili yetkinlikler hakkında farkındalığı olan ve yetkinlikleri kazanmış okul müdürlerinin yöneticilik yaptığı okullarda demokrasi kültürü oluşturulmakta ve demokratik vatandaşlar yetiştirilebilmektedir. Bu anlayış ile yetiştirilen demokratik vatandaşlar sayesinde o ülkede demokrasi kültürü yerleşip, gelişme fırsatı bulmaktadır.

Yapılan ilgili literatür taramasında genelde Avrupa Konseyinin hazırlamış olduğu demokrasi kültürü için yetkinlikler modeli, özelde ise bu model hakkında okul müdürlerinin ne düşündüğü ile ilgili yeterince araştırmaya rastlanmamıştır. Uluslararası alan yazında yalnızca birkaç araştırmanın yapılmış olması, bunların ise eğitim yönetimi ve denetimi alanı ile ilgili olmaması, yapılmış olan bu araştırmayı uluslararası alan yazına katkı sağlaması açısından değerli kılmaktadır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı okul müdürlerinin demokrasi kültürünün geliştirilmesinde okulların rolünü ve demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinin önemini nasıl değerlendirdiklerini belirlemek ve aynı zamanda okul müdürlerinin ilgili yetkinliklerin öğrenci, öğretmen ve okul müdürlerine kazandırılması noktasında neler yapılabileceği ile ilgili olarak ne düşündüklerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıda belirlenen araştırma sorularına cevap aranacaktır:

1. Okul müdürleri demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında okulların rolünü nasıl değerlendirmektedirler?
2. Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinin önemini okul müdürleri nasıl değerlendirmektedir?
3. İlgili yetkinliklerin öğretmen, öğrenci ve müdürlere kazandırılması noktasında yapılabilecekler hakkında okul müdürleri ne düşünmektedir?

1.3 Araştırmanın Önemi

Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modeli üzerine okul müdürlerinin görüş ve düşüncelerini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma okul müdürlerinin yetkinlikler modelinin önemi hakkında ne düşündüklerini derinlemesine inceleyeceğinden ve ilgili yetkinliklerin öğrenci, öğretmen ve okul müdürlerine nasıl kazandırılabilceği noktasındaki görüşlerini ortaya koyacağından literatüre katkı sağlayacaktır. Ayrıca araştırmada demokrasi kültürünün geliştirilmesinde okulların rolü müdürlerin bakış açısından değerlendirilecektir. Araştırmanın Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modeli hakkında ileriki yıllarda yapılacak olan araştırmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Bölüm 2

BAĞLAM

2.1 Kıbrıs Türk Eğitim Sistemi ve Yapısı

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde gerçekleştirilen tüm eğitim faaliyetleri Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından yürütülmektedir (Milli Eğitim Yasası, 1986). Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı teşkilat yapısı incelendiğinde merkeziyetçi bir yapının mevcut olduğu görülmektedir. Her kurum bağlı olduğu daireye, her daire daire müdürüne ve her daire müdürü bakana karşı sorumlu olmaktadır. Eğitimin başında yer alan bakan, teşkilatın en üst kademesi olmaktadır. Bakanın altında müsteşar, özel kalem müdürü ve bakanlık müdürü yer almaktadır. Bakanlık müdürünün görevleri genel olarak Milli Eğitimin amaçlarına uygun, bakandan aldığı emirler ve yasalar doğrultusunda kararlar verme, planlama yapma ve altındaki birimleri yönetmektir. Bakanlık müdürünün altında ise Talim ve Terbiye Dairesi bulunmaktadır. Talim Terbiye Dairesinin sorumluluğu ders kitaplarını ve eğitim programlarını hazırlamaktır. Eğitim programları ve ders kitapları hazırlanırken Milli Eğitimin ilkeleri temel alınmaktadır. Milli Eğitimin temel ilkeleri arasında bireylerde demokrasi bilinci geliştirilmesi yer almaktadır (Milli Eğitim Yasası, 1986).

Talim Terbiye Dairesi tarafından hazırlanan Temel Eğitim programının ilkeleri arasında da demokrasiyi kazandırmak ve yaşam felsefesi haline getirmek yer almaktadır (Temel Eğitim Programı, 2018). Milli Eğitimin temel ilkelerine uygun olarak eğitim veren ilköğretim kurumlarında özellikle Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarında demokrasiye yer verildiği görülmektedir (Hayat Bilgisi

Dersi Öğretim Programı, 2018; Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, 2018). İlköğretim kademesinde okutulan Hayal Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretim programlarında özellikle demokrasi kavramı, ilkeleri, ailede demokrasi, duyarlı vatandaşlık ve demokratik yönetim gibi konular yer almaktadır. Böylece okullarda demokrasi kültürünün oluşturulması ve demokratik vatandaşların yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

Bölüm 3

LİTERATÜR

3.1 Çokkültürlülük

Ülkelerin değişiklik gösteren sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi hareketleri yanında bireylerin içerisinde bulunduğu çevredeki yaşamsal zorluklar, çatışma, şiddet, çevresel sorunlar, yetersiz sağlık hizmetleri, ekonomik sıkıntılar, gelecek kaygısı, kısıtlı iş imkanları, eğitim alanlarındaki birçok yetersizlikler, insanları göç etmeye zorlamaktadır (Ekici ve Tuncel, 2015; Hagen-Zanker, 2008). Böylece geçmişten günümüze kadar devam etmekte olan, göç hareketlerinde artış gözlemlenmektedir (Aksoy, 2012; Nuñez, Sanchez ve Sepehr, 2014). Göç hareketlerinin artması ve birbirinden farklı milliyete, yaşa, cinsiyete, sosyo-ekonomik düzeye, eğitim düzeyine ve sosyal kökene sahip bireylerin bir araya gelmesi ile toplumlarda sosyal ve kültürel farklılaşmalar gözlemlenmektedir (Verwiebe, 2014). Sosyal ve kültürel farklılaşmaların gözlemlenmesi, göç eden bireylerin kendi dini inançlarını, etnik kökenini, kültürel değerlerini, sosyo ekonomik düzeyini, dilini ve kendi deneyimlerini de beraberinde getirmesinden kaynaklanmaktadır (Cırık, 2008). Böylelikle toplumu oluşturan bireylerde gözlemlenen bu sosyal ve kültürel farklılaşma, kültürel çeşitliliği de artırmaktadır (Alguacil ve Alamá Sabater, 2021; Seymen, 2005). Artan kültürel çeşitlilik toplumsal yapıyı da doğrudan etkilemektedir. Günümüzde artmakta olan göç hareketlerinin bir sonucu olarak, ülkelerin toplumsal yapılarının birbirinden farklı

kültürleri barındırdığı ve çokkültürlü bir yapıya sahip olduğu gözlemlenmektedir (Young, 2001).

Alanyazın incelendiği zaman çokkültürlülük kavramı bazı çalışmalarda birbirinden farklı ırktan insanların bir araya geldiği topluluk olarak ele alınsa da farklı kültürlerden gelmiş, farklı etnik kökene sahip, farklı dini inançlara sahip, farklı dil kullanan, farklı yaştaki, farklı cinsiyetteki, farklı sosyo-ekonomik düzeydeki bireylerin farklılıklarını koruyarak birlikte yaşaması olarak da tanımlanabilmektedir (Banks ve Banks, 2007; Gunew, 1997; Kalantzis ve Cope, 2020; Parekh, 2005; Sue, Arredondo ve McDavis, 1992). Çokkültürlülük kavramının tanımı genel olarak içerisinde dil, din, ırk, etnik köken, yaş, cinsiyet, cinsel yönelim, sosyo-ekonomik düzey, kültürel inançlar bakımından farklılık gösteren bireylerin veya grupların bir arada yaşaması anlamına gelmektedir. Kültürler arası etkileşimin arttığı çokkültürlü toplumlarda doğru iletişimin, eşitliğin, adaletin, saygının oluşturulması çok fazla önem taşımaktadır (Barrett, Byram, Lazar, Mompoin-Galliard ve Philippou, 2013). Aksi taktirde birbirinden farklı grupların veya bireylerin çokkültürlü toplumlarda bir arada yaşaması belli başlı bazı sorunların ortaya çıkarmasına neden olabilmektedir.

İlgili literatür tarandığında çokkültürlü toplumlarda bulunan birbirinden farklı bireylerin içerisinde bulundukları ülkenin anadilini etkili kullanamama, adaptasyon, anadil uyumsuzluğu, kendini ifade edememe, içe kapanma, çevresindekileri anlamama ve algılayamama, kültürel uyumsuzluk, kültürel çatışma, farklı kültürleri kabullenememe, farklılıkları tehdit olarak görme, dışlanma, zorbalık, şiddet, ırkçılık gibi sosyal ve psikolojik sorunların yanında eğitim materyallerinin seviyeye uygun olmaması, eğitim dili, akademik başarısızlık gibi eğitim alanlarında yaşanan birtakım sorunlar da karşımıza çıkmaktadır (Aksoy, 2012; Ergenç, 1993, Güngör ve Şenel, 2018; Moralı, 2018; Takır ve Özerem, 2018; Yılmaz ve Şekerci, 2016). Tüm bu

sorunların ortadan kaldırılabilmesi için, çokkültürlü yapının oluşmaya başladığı ülkelerde birçok alanda ülkenin kültürüne, toplumsal yapısına ve politikalarına uygun olacak şekilde yeniden düzenlemeler yapılması gerekmektedir (Özgüzel, 2013). Yapılacak olan yeni düzenlemeler sayesinde kültürler arası iletişim ve etkileşim sağlanacağından dolayı farklılıklarla birlikte hoşgörü içerisinde yaşamak daha mümkün kılınmaktadır. Friedrich'in (2006) yapmış olduğu araştırmanın bulgularına göre artan kültürel çeşitliliğin çokkültürlü toplumsal yapıyı oluşturmamasından dolayı ülke politikalarında yasal düzenlemeler yapılmaktadır. Gerçekleştirilen yasal düzenlemelerde ülkenin çokkültürlü olarak kabul edilmesi, iki dilde eğitim verme, vatandaşlık bilinci gibi konular öne çıkmaktadır. Böylelikle göç eden bireylerin yeni topluma uyum sağlaması sağlanmaktadır.

3.2 Demokrasi

Değişen toplumsal yapı ve oluşan çokkültürlü toplumlar içerisindeki bireylerin kalıcı davranış değişikliği gösterip farklılıklara ve kültürel çeşitliliğe hoşgörü ile yaklaşması, başka bireylerin hak ve özgürlüklerine saygı gösterebilmesi ve sosyal adaleti benimsemesi demokrasi ile sağlanabilmektedir (Kaypak, 2016). Demokrasi kavramı genellikle hem yönetim biçimi hem de yaşam biçimi olarak tanımlanmaktadır (Miser, 1991; Türk Dil Kurumu, 2019; Yeşil, 2003). Demokrasi, birbirinden farklı kültürel ve etnik özelliklere sahip bireylerin, insan hakları ve anayasal haklara bağlı, sosyal adalet, hoşgörü ve saygı çerçevesinde, eşit ve özgür bireyler olarak yaşamasını sağlamaktadır (Nas, 2019). Dewey'e (1998) göre demokrasinin olabilmesi için gruplar arası etkileşimin olması, fırsat eşitliğinin sağlanması ve toplumda yer alan bireylerin değişime açık olması gerekmektedir. Bu da ancak okullar aracılığı ile sağlanabilmektedir. Toplum yapısında artan kültürel çeşitlilik doğrudan okullarda da gözlenmekte ve okulların çokkültürlü yapılar olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır

(Monks, Ortega-Ruiz ve Rodriguez-Hidalgo, 2008). Özellikle göç alan toplumlarda bulunan okullarda, farklı din, dil, etnik köken gibi farklı gruplardan bireylerin bir arada olduğu rahatlıkla gözlemlenmektedir (Milner, Flowers, Moore, Moore ve Flowers, 2003). Dolayısıyla demokrasinin en çok uygulanması gereken ortamların başında okullar yer almaktadır. Avrupa Konseyi tarafından 2005 yılında okullarda demokrasi kültürü oluşturmak amacıyla gerçekleştirilen demokratik okul projesi kapsamında okul içi ve dışı tüm paydaşların iş birliği kurduğu, okulların şiddeti önleyici rol üstlenerek çatışma ve problem çözme odaklı olduğu, gelişime açık, eşitlik ve adalet gibi ilkelerini benimsendiği, hak ve sorumlulukların olduğu okul ortamlarını oluşturma gibi bazı standartlar belirlenmektedir. Bu belirlenen standartlara sahip okullarda, demokrasi kültürünün oluşturulması amaçlanmaktadır (Council of Europe, 2013). Apple ve Beane'ye (2011) göre demokratik bir eğitim hem teorik hem de uygulamalı dersleri içerisinde barındıracak olan bir öğretim programı ile sağlanmaktadır. Demokrasi eğitiminin içeriği düzenlenirken, teorik derslerin yanında uygulamalı derslerin de yer alması çok önemli bir etmen olmaktadır. Bireylere demokrasi kavramının yanında demokratik vatandaşlar olma, insan haklarına saygılı olma, eşitlikçi olma, farklılıklarla beraber yaşamaya saygı duyma, barış kültürü, sosyal adalet, uyum içerisinde özgürce yaşama gibi kavramların öğretilmesi okullarda demokrasi kültürünün oluşturulmasını gerekli kılmaktadır (Gömleksiz, Kan ve Cüro, 2010; Hahn, 2020; Maboçoğlu, 1999; Okutan, 2010; Perry, 2009).

3.3 Okullarda Demokrasi Kültürü

Okullarda demokrasi kültürünün oluşturulması ve öğrencilerin demokrasiyi yaşayarak öğrenmeleri gerekmektedir. Apple ve Beane'in (2007) araştırma bulguları okullarda demokrasi kültürünün oluşturulması ve öğrencilerin demokrasiyi yaşayarak öğrenebilmeleri için süreçlere okul yaşantısında yer verilmesi gerektiğini ortaya

koymaktadır. Öğrencilerin okulun karar mekanizmalarına katılımı demokrasi kültürünün oluşumunu olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Bu bağlamda okullarda öğrenci konseyleri oluşturma projeleri karşımıza çıkmaktadır (Biçer, 2007; Özdemir, 2009; San Antonio, 2008). Bu konseyler sayesinde öğrenciler demokratik tutumlar geliştirerek, öğrendikleri teorik dersleri uygulama fırsatı bulurken, eleştirel düşünebilen, söz hakkı bulunan, kararlar alabilen, problem çözme becerisi gelişmiş bireyler olarak demokrasi kültürünü oluşturarak yetiştirilmektedirler.

Dündar'a (2013) göre demokratik okullarda kurulan öğrenci konseyleri ile öğrenciler okulların karar mekanizmalarına katılarak söz hakkına sahip olmaktadır. Bu tarz okullarda öğrencilere söz hakkı tanınmakta, öğrenciler yaşadıkları sorunları, kendi düşünce ve isteklerini rahatlıkla dile getirebilmektedir. Ayrıca Güven, Çam ve Sever'in (2013) araştırma bulguları öğrenci konseyi seçimlerinde öğrencilerin oy kullanması, görev alması, seçim propagandası yapması, sorunları dinleyip çözümler bulma gibi uygulamaların öğrencilerin demokratik süreçleri yaşayarak öğrendiğini ortaya koymaktadır. Karvonen'in (1974) yaptığı çalışmaya göre ise öğrenci konseylerinde yer alan öğrenciler ile öğretmenler okulun karar mekanizmalarında eşit hakka sahip olmaktadır. Böylelikle okullarda demokrasinin tam anlamı ile işlendiğine inanılmaktadır. Ayrıca ilgili literatür incelendiğinde sınıf başkanlarının seçilmesi, öğrencilerin eğitsel kollara katılması, öğrenci kulüplerinin oluşturulması gibi uygulamalar karşımıza çıkmaktadır (Şişman, 2010). Bu uygulama ile okulda demokrasi kültürü oluşturulup, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve sosyal yönden gelişimi desteklenmektedir. Marrison (2008) ve Şişman'ın (2006) benzer araştırma bulguları okullarda demokrasi kültürü oluşturmada öğrencilere kendi hak ve özgürlüklerini savunabilecekleri ortam yaratma, açık oturumlar düzenleme, bilimsel etkinlikler gerçekleştirme gibi uygulamaların yer alması gerektiğini ortaya

koymaktadır. Böylelikle demokrasi kültürü içerisinde oluşturulan öğrenme ortamlarında eleştirel düşünebilen, kendi haklarının bilincinde olan, hak ve özgürlüklerine sahip çıkan, problem çözme becerilerine sahip, araştırmacı bireyler yetiştirilmektedir.

Okullarda demokrasi kültürünün oluşturulmasında sadece bakanlık, öğretmen ve yönetici değil, ailelerin ve okul çevresinin de okulun karar süreçlerine katılımı etkili olmaktadır (Emir ve Kaya, 2004; Giroux ve McLaren, 1986). Ailelerin okulun karar mekanizmalarına katılması, okul-aile ve öğretmen-veli iş birliğinin sağlanması okulda demokrasi kültürünün oluşturulması, okulun gelişimi ve başarısı açısından önemli olmaktadır (Cılga, 2006; Çalışkan ve Ayık, 2015; Özdemir, 2018; Tabak ve Karip, 2021). Eğitimin ailede başlayıp okulda devam ettiği göz önünde bulundurulduğunda, bireylerin yetiştirilmesinde okul-aile iş birliği, veli-öğretmen iş birliği oldukça önemli bir yere sahip olmaktadır. Bireye öğretilmek istenen demokratik düşünce ve davranışlar hem okul hem de ailede tutarlı olmazsa istendik davranışlara sahip bireyler yetiştirmek mümkün olmamaktadır (Yeşil, 2002). Fakat günümüzde velilerin okulun kararlarına katılımının sınırlı olduğu, okul-aile ve öğretmen-veli iş birliğinin yeterince sağlanamadığı gözlemlenmektedir (Erdoğan, 2010; Bayrakçı ve Dizbay, 2013; Aslanargun, 2007). Dolayısı ile okullar demokrasi kültürü oluşturmada ve aktif vatandaşlar yetiştirmede yetersiz kalmaktadır. İlgili alanyazın incelendiği zaman Gökçe'ye (2000) göre okul-aile, öğretmen-veli işbirliğinin arttırılabilmesi için tatil dönemlerinde velilere, öğretmen ve yöneticilere işbirliğini arttırmaya yönelik seminerler düzenlemek, aile eğitimleri vermek, okul-aile birliklerinin oluşmasında ve organizasyonunda velilere de etkin görevler vermek, velilerin okulun karar mekanizmalarına katılımlarını sağlayarak çocukların eğitimi hakkında bilgilendirmek gibi etkinlikler okullarda demokrasi kültürü oluşturmak için önemli olmaktadır.

Demokrasi ancak o toplumun kültürel yapısına işlendiği zaman yaşatılabilmektedir. Bu nedenle demokrasiyi benimsemek ve topluma yerleştirebilmek ancak küçük yaşlarda başlanacak planlı bir eğitim ile sağlanabilmektedir (Yeşil, 2003). Bu eğitimin ilköğretim seviyesinden başlanarak sağlanması önem taşımaktadır. 1985 yılında Avrupa Bakanlar Konseyi tarafından alınan karara göre demokrasi eğitiminin ilköğretim seviyesinden başlanarak yüksek öğrenime kadar her kademeye uygun seviyede verilmesi önerilmektedir (Tanırlı, 2007). Böylece erken yaşta vermeye başlanan demokrasi eğitimi ile istendik davranışların kazandırılması daha etkili olmaktadır. Bireyi demokratik vatandaşlar olarak yetiştirebilmek için uygulanan öğretim programlarında yeniden düzenlemeler yapmak gerekmektedir. Demokrasi eğitimi ile amaçlanan insan hak ve özgürlüklerini bilen, saygılı ve demokrasi kültürünü benimsemiş vatandaşlar yetiştirilebilmektedir (Dewey, 1903; Güven, 2008). Demokrasi eğitiminde dil, din ayrımı yapılmadan bireyi akılcı düşündüren, geliştiren ve yaratıcılığını ortaya çıkaracak şekilde eğitim verilerek sorgulama, merak etme, farklılıklara saygı duyma, insan haklarına saygı, farklılıkları kabullenme gibi istendik davranışlar kazandırılmaktadır (Demirbolat, 1999). Demokrasi eğitimi almış toplumlar, demokrasiyi benimseyerek davranış ve düşünce biçimi haline getirebilmektedirler (Hotaman, 2010).

Demokrasi kültürünü oluşturan önemli yapı taşlarından biri de çocuk hakları olmaktadır. Bu nedenle demokratik vatandaşlık eğitimlerinin çocuk hakları eğitimi ile birlikte verilmesi vurgulanmaktadır (Howe ve Covell, 2005). Uğurlu'ya (2011) göre birçok ülkede vatandaşlık eğitimi uygulamaları olduğu görülmektedir. Birleşmiş Milletler ve Kültür Örgütü'nün (UNESCO) bu eğitimleri desteklediği ve Avrupa Birliği'nin Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi projesi oluşturmuş olduğu karşımıza çıkmaktadır. Quigley (2000), özellikle ilköğretim seviyesinde demokratik

vatandaşlık eğitiminin doğrudan ayrı bir ders olarak verilmesinin yetersiz kaldığını, öğretilmek istenen öğrenme çıktılarının ilgili dersler ile birleştirilip verilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bunun yanında Merey, Karatekin ve Kuş'un (2012) yapmış oldukları çalışmalarında Türkiye'de demokratik vatandaşlık eğitimi ile ilgili kazandırılmak istenen tutum ve becerilerin sosyal bilgiler dersi altında verildiği karşımıza çıkmaktadır. Yapılan araştırma bulgularına göre sosyal bilgiler dersinin öğrenme çıktılarının, demokratik vatandaşlık eğitimi çıktıları ile birleştirilip yeniden yapılandırıldığında daha etkili bir öğretim programı oluştuğu ortaya konmaktadır. Kjellin, Stier, Einarson, Davies ve Asunta (2010), demokratik vatandaşlık beceri, tutum ve davranışlarının öğretilirken sadece ders içeriği olarak değil sınıf ortamında öğretmenin öğrencilere karşı uygulayarak da kazandırmasının önemine vurgu yapmaktadır.

Demokrasi kültürünün oluşabilmesi ve demokrasi eğitim programının uygulanabilmesi için toplum lideri olan öğretmenlerin demokrasi kültürünü ve çok kültürlü eğitimi benimsemeleri gerekmektedir (Okutan, 2010; Şanlı ve Altun, 2015). Öğretmenlerin ve yöneticilerin demokrasi kültürünü ve çok kültürlü eğitimi benimseyebilmeleri için öğretmen yetiştirme programlarına çok kültürlü eğitim ve demokrasi kültürünün yerleştirilmesi gerekmektedir (Polat, 2009). Öğretilmesi hedeflenen öğrenme çıktıları, öğretmenin sınıfta kullanacağı öğretim yöntem ve teknikler, öğrenme yaklaşımları ve öğretim materyalleri belirlenirken çok kültürlü eğitim anlayışının benimsenmesi gerekmektedir (Okutan, 2010). Teorik derslerin beraberinde uygulama derslerinde de seçilecek olan okulların çok kültürlü okullar olması, öğretmen adaylarına hem farklı ortamları gözlemleme hem de deneyim kazanma fırsatı sağlamaktadır (Akyıldız, 2018; Taştekin, Yükü, İzoglu, Güngör, Uslu ve Demircioğlu, 2016). Böylelikle topluma yön verecek olan öğretmen adayları,

çokkültürlü eğitimin amaçlarını benimsemiş, demokrasi kültürünün kişilik özelliklerini kazanmış, farklı bireyleri anlama becerilerine sahip ve demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi hedeflemiş bireyler olarak yetiştirilmektedirler. İstenilen şekilde yetiştirilen öğretmen adayları sayesinde sınıflarda ve okullarda demokrasi kültürü oluşturulmakta ve demokratik toplumların yetiştirilmesi sağlanmaktadır. Rautiainen, Mannistö ve Fornaciari'nin (2020) araştırma bulguları öğretmenlerin 5 yıllık bir yükseköğrenim sürecinde, aldıkları eğitimin demokrasi ve insan hakları çerçevesinde olması durumunda farklı pedagojik tutumlar kazanarak, farklı öğrencileri anlama becerisi geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Bu sayede öğretmenler demokrasi kültürü oluşturmada etkili olabilmektedirler. Demokrasiyi benimsemiş bir öğretmen oluşturacağı demokratik sınıf ortamında da öğrenciye rol model olmaktadır (Kayabaşı, 2011). Böylelikle demokratik bir sınıf ortamında eğitim alan öğrenciler hem demokratik değerler geliştirmede hem de akademik olarak daha başarılı olmaktadır. Kesici, Pesen ve Oral (2017), yapmış oldukları çalışmada eğitim bakanlığının ve öğretmen sendikalarının birleşip öğretmen adaylarına ve öğretmenlere yönelik demokratik davranış ve tutumlar geliştirecek kurslar düzenlemeleri gerektiğine değinmektedirler. Düzenlenecek kurslar sonucunda öğretmen adaylarının demokratik tutum ve davranışlarında farkındalık oluşturularak, demokratik sınıf ortamları yaratmaları beklenmektedir.

3.4 Demokrasi Kültürü Oluşturmada Okul Müdürünün Rolü

Demokrasi kültürünün yerleştiği okullarda farklılıklar problem olarak görülmemektedir (Şişman, Güleş ve Dönmez, 2010). Aksine bu farklılıkların toplumlarda bulunması okul kültürü açısından da önemli bir yer tutmaktadır. Bu farklılıkları yönetip okulu geliştirebilecek, okul yapısına uygun hedefler koyabilecek ve demokrasi kültürünü oluşturabilecek lider bir yönetici gerekmektedir. Okul

yöneticilerinin okulda demokrasi kültürünü oluşturabilmesi için ailelerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin okulun karar mekanizmalarına katılımını sağlaması ve demokratik liderlik özellikleri göstermesi beklenmektedir (Karadağ, Baloğlu ve Yalçinkayalar, 2006). Demokratik okul yöneticileri başkalarına saygı duyan, çalıştığı kişileri önemseyen, işbirlikçi, sorumluluk sahibi, çevresindekileri ile iletişim içerisinde olan, hoşgörülü, eşitlikçi, adaletli, vizyon sahibi, yenilikçi ve barışçıl gibi kişilik özelliklerine sahip olmaktadır. Demokrasiyi benimsemiş ve yaşam felsefesi haline getirmiş okul yöneticilerinin bulunması okullarda demokrasi kültürünün oluşması açısından önemli olduğu görülmektedir (San Antonio, 2008). Gülcan'ın (2012) araştırma bulguları okul müdürlerinin yeni yöntem, teknik ve teknolojiler hakkında eğitimler yoluyla bilgilendirilmeleri gerektiğini ortaya koyarken, bakanlığın da çalışma başlatarak okul müdürlerinin hem yeterlikleri konusunda hem de liderlik konularında eğitilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Pashiardis (2004), yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre okullarda demokrasi kültürü oluşturulabilmesi için eğitim yönetimi programlarında okul müdürlerinin ve öğretmenlerin kendilerini geliştirmek adına motive edilmeleri gerektiğine değinmekte olduğu karşımıza çıkmaktadır. Böylelikle okullarda demokrasi ilkelerini benimsemiş amirlerin değil liderlerin artacağına vurgu yapmaktadır.

Barrett, Byram, Lazar, Mompoin-Galliard ve Philippou'nun (2013) araştırma bulguları incelendiğinde toplumlarda eğitim yoluyla demokrasi kültürünün oluşturulabilmesi için toplumu oluşturan öğrenci, öğretmen, yönetici, aile, dini mensuplar, kurum ve kuruluşlar gibi tüm paydaşların desteğine gerek duyulmakta olduğu görülmektedir. Demokrasi kültürünün oluşabilmesi için gereken desteği gösterecek olan bireylerin çokkültürlü toplumlarda başarılı olabilmeleri, okulların bireyleri demokrasi kültürü içerisinde bazı yetkinlikler tarafından hazır bir şekilde

eğitmesini gerektirmektedir (Mansilla ve Jackson, 2011). Bu yetkinlikler çok yönlü olup bilişsel, sosyal, duygusal alanlarda öğrenimi içermektedir. Yetkinlikler, Council of Europe (2016) tarafından Demokrasi Kültürü İçin Yetkinlikler: Kültürel Çeşitlilik Taşıyan Demokratik Toplumlarda Eşit Bireyler Olarak Birlikte Yaşama adlı yayında yer alan yetkinlikler modelinde ele alınmaktadır. Bu yetkinlikler modeli, “değerler, tutumlar, beceriler, bilgi ve eleştirel anlayış” olmak üzere dört kategoride yer alan toplam 20 yetkinlikten oluşmaktadır. (Bknz. Şekil 1)

Modelde yer alan 20 yetkinlik:

Şekil 1: Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modeli (Council of Europe, 2016)

Modelde yer alan boyutlar bireylerin hem kendi ülkelerindeki hem de uluslararası boyutta tüm bireyler ile etkileşime girmelerini desteklemektedir. Bu yetkinleri kazanmamış bireyler kültürler arası iletişim kuramadığından ve demokratik süreçlere etkin katılım sağlayamadığından yabancılaşmakta ve zaman içinde kendini yalnız hissetmektedirler (Council of Europe, 2016). Bireylerin kültürler arası iletişim

kurabilmesi, çok kültürlü toplumlara uyum sağlayabilmesi, barış kültürü içerisinde yaşayabilmesi, farklılıklara saygı gösterebilmesi, demokratik süreçlere katılabilmesi, insan hakları hakkında bilgiye sahip olması ve çok kültürlü toplumlarda eşit bireyler olarak yaşayabilmesi yetkinlikler modelinde yer alan 20 yetkinliğin kazandırılması ile sağlanmaktadır. Yetkinlikleri kazanmış ve sosyal adalet duygusuna sahip bir birey, değerlendirme olgusu geliştiğinden, kendi değer yargılarına göre olayları farklı bakış açısıyla, daha eleştirel bir gözle değerlendirebilmektedir. Hem yerel hem de uluslararası alandaki sorunlara çözüm getirebilmek, hem de sorunları önlemek adına modelde yer alan yetkinlikler önem taşımaktadır. Modelde yer alan yetkinliklere sahip bireylerin oluşturduğu toplumlar yeniliğe açık olduğundan değişip gelişebilmektedir. Böylelikle demokratik, çağdaş, adaletli, insan hak ve özgürlüklerini benimsemiş, farklılıklara saygı duyan toplumlar oluşmaktadır.

İlgili modelde yer alan bu yetkinlikler ülke politikalarına, yasalara ve eğitim programlarına entegre edilerek genelde toplumu oluşturan bireylere, özelde ise öğrencilere, öğretmenlere ve okul yöneticilerine kazandırılarak demokrasi kültürünün oluşması sağlanmaktadır (Council of Europe, 2016). Öğretmen ve okul yöneticilerinin ilgili yetkinlikleri kazanması ile okullarda demokrasi kültürünün oluşturulması ve demokratik vatandaşların yetiştirilmesi söz konusu olmaktadır. Öğrenci, öğretmen ve okul yöneticilerinin bu yetkinlikler hakkında bilgi sahibi olması, yetkinliklerin önemini kavraması beklenmektedir. Bunun yanında ilgili yetkinliklerin kazandırılması konusunda neler yapılabileceği hakkında eğitim bakanlığının, öğretmen sendikalarının ve okul yöneticilerinin fikir sahibi olmaları beklenmektedir. Alanyazın incelendiği zaman Council of Europe (2016) tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modeli hakkında karşımıza çıkan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yapılmış tek çalışmanın Kuter ve Sanal-Erginel'in (2021) çalışması olduğu

görülmektedir. Bunun yanında literatürde kültürler arası iletişim, ötekileştirme, siyasi, politik, dil eğitimi, eğitim programlama gibi konulara yer veren çalışmalar da (Barrett, 2020; Simpson ve Dervin, 2020; Simpson ve Dervin, 2019; Tourbier, 2020; Yulita, 2018) yer almaktadır. İlgili model hakkında eğitim yönetimi ve denetimi alanında ilkokul müdürlerinin görüşlerine yer veren herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bölüm 4

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. İlk olarak araştırmanın deseni ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır. Ardından, çalışma grubunun araştırmanın amacına uygun olacak şekilde nasıl belirlendiği anlatılmış, veri toplama sürecinde kullanılan yöntemlere ve verilerin nasıl analiz edildiğine değinilmiştir. Daha sonra araştırmanın inandırıcılığını, aktarılabilirliğini, tutarlılığını ve teyit edilebilirliğini sağlamak amacıyla dikkat edilen noktalar ele alınmıştır. Bölümün sonunda ise araştırma boyunca göz önünde bulundurulmuş etik ilkelere değinilmiştir.

4.1 Araştırmanın Deseni

Yapılan araştırma ile KKTC ilkokullarında görev yapan okul müdürlerinin Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinin önemi hakkında görüşlerini ortaya çıkarmak, modelde yer alan yetkinliklerin okul müdürlerine, öğretmenlere ve öğrencilere kazandırılması noktasına neler yapılabileceği hakkında görüşlerini belirlemek ve demokrasi kültürü oluşturulması noktasında okulların rolünü okul müdürlerinin nasıl değerlendirdiklerini derinlemesine incelemek hedeflenmektedir. Bu nedenle araştırmada incelenen olguyu derinlemesine incelemeye olanak sağlayan nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve araştırma fenomenolojik olarak desenlendirilmiştir.

Nitel araştırma yöntemi ele alınan konunun bütüncül bir yaklaşımla derinlemesine incelenmesini olanaklı kılmaktadır (Merriam, 2018). Ayrıca, nitel

araştırma yöntemi sayesinde katılımcının deneyimlerinden yararlanılarak, olaylara karşı bakış açısı analiz edilebilmektedir (Creswell, 2013). Bir başka deyişle, nitel araştırma yöntemi, katılımcıların olay ve olgulara bakış açılarını, doğal ortamlarında gözlemleyerek derinlemesine ve gerçekçi biçimde inceleyen bir araştırma yöntemi olarak ortaya çıkmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Katılımcıların konu hakkındaki deneyimleri ve konuya bakış açıları derinlemesine inceleneceğinden dolayı araştırma fenomenoloji ile desenlendirilmiştir.

Fenomenoloji, felsefik bir yaklaşım olmasının yanında bireylerin deneyimlerinden yola çıkarak olayları nasıl algıladıklarını ve nasıl yorumladıklarını ortaya koymaktadır (Creswell, 2013). Fenomenolojinin merkezini oluşturan fenomen, kişilerin yaşadıkları deneyimlerinden öğrendikleri olay, olgu veya düşünceleri betimlemeleri olarak tanımlanmaktadır (Patton, 2014). Fenomenolojide bireyin fenomen hakkında geçirmiş olduğu süreç, yaşanmışlıklarından elde etmiş olduğu deneyimleri ve fenomeni kendi gözünden nasıl yorumladığı önemli bir rol oynamaktadır (Merriam, 2018). Bu bağlamda yapılan araştırmada çalışma grubunu oluşturacak olan bireyler seçilirken, fenomen hakkında birebir deneyimi ve yaşanmışlığı bulunan kişilerin olmasına özen gösterilmiştir. Araştırmada yer alan katılımcıların İki Toplumlu Eğitim Teknik Komitesinin oluşturduğu demokrasi eğitimine katılmış olması ve Avrupa konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modeli hakkında farkındalıklarının olması beklenmektedir.

4.2 Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim ve öğretim yılı boyunca Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İlköğretim Dairesine bağlı ilkokullarda görev yapmakta olan 18 okul müdürü oluşturmaktadır. Çalışma grubuna dahil edilecek kişilerin Avrupa Konseyi tarafından oluşturulan demokrasi kültürü için yetkinlikler

modeli hakkında bilgi ve deneyim sahibi olmaları araştırma için gerekli olan verilerin toplanmasını sağlayacağından çalışmaya katılacak olan kişilerin İki Toplumlu Eğitim Teknik Komitesinin düzenlemiş olduğu demokrasi eğitimine katılmış olmaları önemli görülmüştür. Bu nedenle çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme yöntemi ile oluşturulan çalışma grubu önceden belirlenmiş hazır ölçütler kullanılarak veya araştırmacının önceden belirlediği ölçütler sonucunda oluşturulmaktadır (Mertkan, 2015; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Tüm bunların ışığında, araştırmaya katılacak okul müdürlerinin belirlenmesi için belirlenen ölçütler; okul müdürlerin İki Toplumlu Eğitim Teknik Komitesi'nin gerçekleştirdiği 'Eğitimde Dönüştürücü Liderlik' adlı seminer ve çalıştaydan oluşan demokrasi eğitimine katılmış olması olarak belirlenmiştir.

İki Toplumlu Eğitim Teknik Komitesi, Birleşmiş Milletler desteği ile 2015 yılında Kıbrıs adasında yaşayan iki toplumun liderlerinin de onayı ile güven artırıcı önlemler bağlamında oluşturulmuştur. Kıbrıs adasında yaşayan Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rumların yer aldığı komitede, adada yaşayan iki toplum arasında barış ve uzlaşma kültürünün oluşturulması hedeflenmektedir (Gündem Kıbrıs, 16 Aralık 2019; Havadis, 28 Mayıs 2016). İki Toplumlu Eğitim Teknik Komitesi'nin görevleri eğitimde mevcut durum analizi yaparak her iki toplumda yaşayan öğrenci, öğretmen ve velileri bir araya getirecek etkinlikler düzenlemek, eğitim aracılığı ile toplumlar arası barış kültürü oluşturmak ve siyasal eşitlik temelinde bulunan federasyon modeli için eğitim politikaları oluşturmaktır (Gündem Kıbrıs, 16 Aralık 2019; Kıbrıs Postası, 16 Aralık 2019). İki Toplumlu Eğitim Teknik Komitesi'nin ideolojileri arasında eğitim yoluyla toplumsal ve toplumlar arası barışı savunan, eşitlikçi, adaletli bireyler yetiştirmek yer almaktadır (Kıbrıs Postası, 16 Aralık 2019; Havadis, 28 Mayıs 2016).

Bu bağlamda komitenin yürütmüş olduğu iki toplumlu ortak projeler ve gerçekleştirmiş olduğu etkinlikler bulunmaktadır. Bu çalışmalardan biri de ‘Eğitimde Dönüştürücü Liderlik’ adı altında düzenlenen seminer ve çalıştayıdır. Komitenin düzenlemiş eğitimde Türk ve Rum okul yöneticileri bir araya gelerek barış kültürü yaratma noktasında okullarda gerçekleştirilmesi mümkün olabilecek uygulamalar hakkında fikir alışverişinde bulunmuşlardır. Ayrıca eğitimde Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan Demokrasi Kültürü için Yetkinlikler Modeli (Council of Europe, 2016) hakkında katılımcılar bilgilendirilmiş ve modelin uygulamaya konması hakkında beyin fırtınası yapılmıştır.

Bu araştırma için öncelikle İki Toplumlu Eğitim Teknik Komitesi’nin Kıbrıs Türk tarafı ile iletişime geçilip, demokrasi eğitimine katılmış olan kişilerin isimlerini içeren verilere ulaşılmıştır. İlk olarak bu listede yer alan kişilerin içerisinde ilköğretim müdürlerinin belirlenebilmesi için Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı İlköğretim Dairesindeki okul müdürlerine ait bilgilere ulaşılmıştır. Araştırma için belirlenen ölçütlere uyan 20 okul müdürü olduğu tespit edilmiştir. İsimleri ve görev yerleri belirlenen müdürlerin iletişim bilgilerine ulaşabilmek için Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası ile görüşülmüştür.

Bu ölçütleri karşılayan, 11’i merkez ilkokullarında ve 9’u köy ilkokullarında çalışan, toplam 20 okul müdürü belirlenmiştir. Belirlenen 20 katılımcıdan biri görüşmeye katılmayı kabul etmemiştir. Böylece Lefkoşa bölgesinden 6, Gazimağusa bölgesinden 11, Güzelyurt bölgesinden 1 ve İskele bölgesinden 1 olacak şekilde 19 katılımcı araştırmaya katılmayı kabul etmiştir.

Araştırmaya katkı koymak istemeyen katılımcılar ile görüşme ayarlanmamıştır. Gerçekleştirilen bir pilot görüşmenin ardından toplamda 18 tane

görüşme yapılmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcıların tümüyle görüşülmesinin ardından veri toplama süreci sonlandırılmıştır.

4.3 Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Görüşmeler katılımcıların doğal ortamlarında gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, katılımcının deneyimlerinin, duygu, düşünce ve bakış açılarının derinlemesine incelenmesine olanak sağlamaktadır (Merriam, 2018; Patton, 2014). Araştırmacının katılımcıyla kuracağı etkili iletişim, sağlayacağı doğal ve rahat ortam, katılımcının kendini güvende hissedip, sorulara rahatlıkla cevap vermesine ve fenomene karşı kendi bakış açısını ortaya çıkarmasına olanak sağlamaktadır (Creswell, 2016). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde araştırmacının önceden belirlemiş olduğu temel görüşme soruları (EK 1) kullanılırken, görüşmenin ana temasına bağlı olacak şekilde, görüşmenin seyrine göre bu sorular değiştirilip, artırılabilmekte veya azaltılabilmektedir (Mertkan, 2015). Ayrıca katılımcının soruyu hatalı algılaması durumunda araştırmacı soruyu yineleyip, değiştirerek tekrar sorabilmektedir (Patton, 2014).

Nitel araştırma yöntemlerinde veri toplama sürecindeki en önemli faktör araştırmacının kendisi olarak görülmektedir. Bunun sebebi nitel araştırma yöntemlerinde veri toplama aracının araştırmacının kendisi olmasından kaynaklanmaktadır (Patton, 2014). Araştırmacının iyi eğitilmiş olması, konu ile ilgili yeterli bilgiye sahip olması, görüşme sırasında doğru soruları sorabilmesi, dürüst, disiplinli ve duyarlı olması veri toplama sürecini doğrudan etkilemektedir. Tüm bunlar dikkate alındığı zaman nitel araştırma yönteminde veri toplama sürecine başlamadan önce araştırmacının eğitim alması gerekmektedir. Bu nedenle yapılan araştırmada araştırmacı, veri toplama sürecine başlamadan önce danışmanları tarafından nitel

analiz yönteminin felsefesi, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ve veri toplama süreci ile ilgili eğitilmiş ve hazır hale getirilmiştir. Araştırmacının hazır duruma gelmesiyle çalışma grubuna uyan bir kişi ile pilot görüşme gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen pilot görüşmenin danışmanlar tarafından kontrol edilip onaylanmasının ardından araştırmacı veri toplama sürecine hazır hale gelmiştir. Yapılan pilot görüşme, hazırlanan soruların denenmesi, kullanılan dil, görüşmenin girişi, araştırmacının konu hakkında yeteri kadar bilgi elde edip edemediğini görmesi gibi konular açısından önemli olmaktadır (Glesne, 2015).

Bu aşamada araştırmaya katılımda gönüllük esas alınmış, bireylere hiçbir baskı uygulanmamıştır. Katılımcılar tek tek aranıp araştırmanın amacı anlatılmış, araştırmaya katkı koymayı kabul edip etmedikleri sorulmuştur. Araştırmaya katkı koymayı kabul eden 18 katılımcı ile tek tek görüşme günleri belirlenmiştir. Katılımcılardan 1 kişi görüşme yapmayı reddettiğinden, bu katılımcıyla görüşme yapılmamıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler yüz yüze yapılabileceği gibi elektronik ortamlarda da gerçekleştirilmektedir (Mertkan, 2015). Pandemi dönemi olmasından dolayı okulların kapalı olması gibi dezavantajlarla karşılaşıldığından çalışma grubunda yer alan kişilere ulaşmak zorlayıcı olmuştur. Bu nedenle görüşmelerin yüz yüze veya elektronik ortamlarda gerçekleştirilmesi katılımcıların tercihinine bırakılmıştır. Görüşmelerin 12 tanesi yüz yüze gerçekleştirilirken, 6 tanesi internet üzerinden çevrimiçi platformlar aracılığıyla görüntülü görüşme şeklinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, yaklaşık 45-90 dakika arasında sürmüştür.

Görüşmeler önceden belirlenen temel görüşme sorularına ve araştırma için belirlenen ana temaya bağlı kalınarak gerçekleştirilmiştir. Görüşme esnasında araştırmacı önemli gördüğü noktaları not tutmuş, katılımcının verdiği yanıtları derinleştirmek için ek sorular yöneltilmiş, teyit edici sorular sormuş ve kesinlikle

katılımcıyı yönlendirecek sorular sormaktan kaçınmıştır. Görüşme sırasında katılımcının önemli gördüğü noktaları yazdığı notlar, görüşme sonrasında detaylandırılarak alan notu olarak yazılmıştır. Katılımcılardan izin alınarak araştırma boyunca gerçekleştirilen her bir görüşme kayıt altına alınmıştır. Veri toplama süreci Mart 2021’de başlayıp Mayıs 2021’de sonlandırılmıştır.

4.4 Verilerin Analizi

Yapılan araştırmada verilerin analizi veri toplama sürecinden sonra yapılan ayrı bir aşama olarak görülmemiş, veri toplama sürecinde informal analiz olarak başlamıştır. İnformal analiz, bir yandan veriler toplanmaya devam ederken diğer bir yandan veri analizinin yapılmasına olanak tanıyan bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Patton, 2014). Böylece veriler daha anlamlı bir hal almakta ve anlatılanlar arasında bağlantı kurulmaktadır. Görüşme boyunca araştırmacı görüşmeci tarafından söylenenleri sık sık teyit ederek, “yanlış anladıysam düzeltin lütfen, şunu mu demek istediniz, söylediklerinizi bu şekilde özetleyecek olursam doğru olur mu, söylediklerinizden bunu çıkarabilir miyim” şeklinde cümleler kullanmıştır. Araştırmacı bu yolla araştırmanın inandırıcılığını artırmakla birlikte analiz sürecinde kolaylık sağlamıştır.

Toplanan veriler formal analiz yöntemlerinden içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir. Nitel araştırmalarda kullanılan içerik analizi yöntemi ile toplanan veriler ayrıntılı şekilde tanımlanabilmekte ve gizli kalan noktalar ortaya çıkarılabilmektedir (Creswell, 2016). Sosyal Bilgiler alanında yapılan çalışmalarda sıklıkla kullanılan içerik analizi ile toplanan veriler tanımlanıp kodlanarak temalar oluşturulmakta ve karşılaştırmalar yapılarak çıkarımlarda bulunmaktadır (Merriam, 2018; Patton, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Formal veri analizi, veri toplama süreci devam ederken başlamış, ayrı bir süreç olarak ele alınmamıştır. Böylelikle

yapılan görüşmelerden ortaya çıkan kodlamalar bağlantı kurularak daha sonraki görüşmelere yön vermiştir.

Her görüşmeden sonra görüşme sırasında tutulan notlar alan notu olarak raporlaştırılmıştır. Daha sonra kayıt altına alınan her görüşme ayrı ayrı deşifre edilmiş ve görüşmeler yazılı doküman haline getirilmiştir. Ortaya çıkan bu yazılı belgelerin her biri tek tek okunmuş, araştırmanın amacına göre ortaya çıkan önemli boyutlar farklı renkler kullanılarak kodlanmıştır. Yapılan çalışmada ‘güvenli ortam oluşturma’, ‘hizmet içi eğitimler düzenleme’, ‘öğretmen motivasyonunu artırma’, ‘kültürel çeşitliliğe değer verme’, ‘farklılıklarla birlikte yaşama’ gibi kodlar ortaya çıkmıştır. Yapılan kodlamalar danışmanlar tarafından incelenmiş verilen geri bildirimler dikkate alınarak düzeltmeler yapılmış ve kod şemasının son hali onaylanmıştır. Tüm görüşmeler renklendirilip, kodlandıktan sonra kategori ve temalar belirlenmiştir. Analiz sonunda toplam 10 adet kategori ve 3 adet tema belirlenmiştir (Ek 2). Kategorilerden bazıları ‘öğretmen rolü’, ‘yönetici rolü’, ‘toplum için önemi’, ‘eğitim bakanlığı tarafından yapılması gerekenler’ şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu temalar ‘demokrasi kültürü oluşturulmasında okulların rolü’, ‘modelinin önemi’ ve ‘yetkinliklerin kazandırılması’ şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Son olarak oluşturan kod şemasındaki veriler birbirleri ile karşılaştırılıp, anlamlandırılarak bulgular yazılmıştır. Bulgular yorumlanırken anlaşılır ve akıcı bir dille yazılmasına dikkat edilmiştir.

4.5 İnandırıcılık, Aktarılabilirlik, Tutarlılık ve Teyit Edilebilirlik

Nicel araştırmalarda kullanılan geçerlik ve güvenirlik kavramları yerine nitel araştırmalarda inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik kavramları kullanılmaktadır (Creswell,2016; Merriam, 2018; Patton, 2014). Nitel araştırmalarda kullanılan inandırıcılık kavramı, verilerin doğruluğunu ve inandırıcılığını

belirtmektedir. Araştırmanın inandırıcılığının yüksek olması araştırmacı ile doğrudan ilişkilidir. Nitel araştırmalarda veri toplama aracı araştırmacının kendisi olduğundan, araştırmacının yeteneği, yeterliliği, veri toplama süreci hakkındaki bilgisi araştırmanın doğruluğu ve inandırıcılığı açısından önemli olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu nedenle araştırmacı araştırmaya başlamadan önce danışmanlar tarafından nitel araştırma yönteminin tüm basamakları ile ilgili detaylı ve uygulamalı bir eğitimden geçmiştir. Araştırmacı nitel analiz yöntemi, örneklemin oluşturulması, veri toplama yöntemleri, veri toplama sürecinde yapılacak olan görüşmeler sırasında dikkat edilmesi gereken noktalar, verilerin analizi, deşifresi, verileri kod, kategori ve temalara ayırma, bulguların sunulması gibi konular ile ilgili eğitimden geçmiştir. Eğitim süreci uygulamalı bir şekilde gerçekleştirildiğinden her bir basamak araştırmacı tarafından tamamlandıktan sonra, danışman tarafından verilen dönüt ve düzeltmeler sayesinde iyice kavranıp bir sonraki basamağa geçilmiştir. Gerçekleştirilen bu uygulama sayesinde araştırmacı yaparak yaşayarak kalıcı öğrenme sağlamıştır. Alınan eğitimin amacına uygun olarak, danışman kendi belirlemiş olduğu konu ile ilgili bir görüşme yapmış ve araştırmacı bu görüşmeyi izleyerek not tutmuştur. Araştırmacı danışmanın soruları nasıl yönelttiğini, verilen cevapları nasıl derinlemesine sorguladığını, teyit sorularını nasıl kullandığını iyice gözlemlemiştir. Daha sonra eğitimin bir parçası olarak araştırmacı belirlenen bir konu ile ilgili 3 görüşme gerçekleştirmiştir. Bu ön görüşmelerde danışman görüşme boyunca pasif durumda görüşmeyi izledikten sonra araştırmacıya dönüt vermiştir. Tüm bu sürecin sonunda araştırmacının görüşme yapmaya hazır hale gelmesi sağlanmıştır.

Ayrıca nitel bir araştırmanın inandırıcılığını arttırabilmek için araştırmacı ile katılımcı arasında kurulan uzun iletişimlerle etkileşim sağlanmakta, katılımcının deneyimleri anlamlandırılmaya çalışılmaktadır (Lincoln ve Guba, 1985). Görüşmeye

başlamadan önce katılımcılara güven vermek ve doğal ortamlarında tavırlarını gözlemlemek adına kısa sohbetler edilmiştir. Ardından yaklaşık 45-90 dakika süren detaylı görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerden toplamda 342 sayfa veri elde edilmiştir. Elde edilen bu veriler detaylı betimlemeler yapılarak sunulmuştur. Detaylı betimlemelerin sunulması, bulguların okuyucular tarafından anlaşılabilmesini sağlamaktadır (Glesne, 2015). Bulgular bölümü yazılırken inandırıcılığı artırmak amacı ile katılımcıların cümlelerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Nitel araştırmalarda inandırıcılığı artırmanın bir diğer yolu ise teyit edilebilirliktir. Araştırmacının görüşme boyunca doğru anlayıp anlamadığını belirlemek için katılımcıya yönelttiği teyit soruları sayesinde olası yanlış anlaşılmalardan ortadan kaldırılmaktadır (Glesne, 2015). Bu araştırmada da araştırmacı görüşme boyunca katılımcıya “yanlış anladıysam düzeltin lütfen şunu mu demek istediniz? söylediklerinizi bu şekilde özetleyecek olursam doğru olur mu? söylediklerinizden bunu çıkarabilir miyim?” gibi sorular yöneltmek katılımcının verdiği cevaplar teyit edilmiştir. Yapılan araştırmanın inandırıcılığını ve teyit edilebilirliğini artırmak için çalışma danışmanlar tarafından titizlikle incelenmiş ve eleştirel bir gözle değerlendirilmiştir. Araştırmanın inandırıcılığını ve teyit edilebilirliğini artırmanın bir diğer yolu uzman görüşü almak olmaktadır. Uzman görüşü, nitel araştırmalar hakkında uzman olan bir kişinin, araştırma süreci boyunca gerçekleştirilen her adımı eleştirel bir gözle değerlendirip, geri dönütler vermesi olarak açıklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Nitel araştırmalarda karşımıza çıkan aktarılabilirlik kavramı, nicel araştırmalarda kullanılan genelleme kavramına karşılık olarak kullanılmaktadır (Patton, 2014). Aktarılabilirlik kavramı araştırma bulgularının benzer durumlara ne kadar aktarılabilirdiği ile ilişkilidir (Merriam, 2018). Nitel araştırmalarda katılımcının

deneyimleri ve bu deneyimlerin doğru şekilde anlaşılabilmesi esas alındığından, araştırmanın genelleme amacı olmamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmanın aktarılabilirliğini saptamak için çalışma grubunun seçimi, katılımcı özellikleri ve çalışma ortamı açık bir şekilde açıklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Çalışma grubu 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında KKTC Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Dairesine bağlı ilkokullarında görev yapan, Eğitim Teknik Komitesi'nin yapmış olduğu demokrasi eğitimine katılmış, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modeli hakkında farkındalığı olan 18 okul müdüründen oluşturulmuştur. Çalışma grubunun KKTC'nin farklı bölgelerinde görev yapmakta olan ilkokul müdürlerinden oluşturulması araştırma bulgularının, KKTC'de bulunan ve demokrasi kültürü yaratmaya çalışan ilkokullara aktarılabilmesine olanak sağlamıştır.

Nitel araştırmalarda dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise çalışmanın tutarlılığıdır. Araştırma sonucunda elde edilen bulguların istikrarlı, tutarlı, inandırıcı ve gerçek veriyi yansıtıcı olması gerekmektedir (Lincoln ve Guba, 1985; Merriam, 2018). Yapılan çalışmada araştırma soruları ile görüşme soruları tutarlı olup, veri toplama süreci sonunda ortaya çıkan verilerin analizi ve bulguların yorumlanması süreçleri de tutarlılık göstermiştir. Danışman ve araştırmacı arasında uzun bir süre boyunca sürekli gidip gelen raporlar irdelenip, fikir birliği sağlanarak düzeltilen kod, kategori, temaların ve bulguların yorumlanmasında tekrar edilen süreçler sonucunda katılımcının deneyimleri ve söyledikleri iyice anlaşılmış ve araştırmanın tutarlılığı artırılmıştır. Bunun yanında araştırmacının gerçekleştirdiği verilerin analizi ve bulguların yorumlanması danışman tarafından teyit incelemesi yapılarak araştırmanın tutarlılığı desteklenerek artırılmıştır. Araştırma boyunca kullanılan stratejiler, verilerin

toplanması, verilerin analizi, bulguların yorumlanması süreçleri şeffaf bir şekilde gerçekleştirildiğinden araştırmanın teyit edilebilirliği de artırılmıştır.

4.6 Araştırma Etiği

Yapılan araştırmalarda üzerinde durulan bir diğer önemli konu da araştırma etiğidir. Araştırma etiği, araştırmaya katılan kişilerin bilinçli onayını, özel hayatın gizliliğini, araştırmacının güvenilirliğini, verilere bağlı kalınarak araştırmanın yansız ve aldatıcı olmamasını ele alan etik ilkeler olarak tanımlanmaktadır (Merriam, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırma etiği sadece verilerin toplanması aşamasında değil, araştırmanın planlanması, raporlaştırılması ve bulguların yazılması noktalarında da etkili olmaktadır (Merriam, 2018). Araştırma süresi boyunca katılımcıların araştırmadan kaynaklanan herhangi bir zarara uğramamaları, özel hayatın gizliliği, toplanan verilerin gizliliği, araştırmanın toplanan verilere sadık kalınarak raporlaştırılması ve yorumlanması gibi noktalarda araştırma etiği önemli bir rol oynamaktadır. Bunun yanında araştırma etiği araştırma için gereken izinlerin alınması, bu konuda katılımcıların bilgilendirilip, gönüllülük esas alınarak araştırmaya katılmaları noktalarında bilgilendirilmeleri açısından da önemli olmaktadır (Mertkan, 2015; Patton, 2014).

Araştırmaya başlamadan önce Doğu Akdeniz Üniversitesi Etik Kurulundan araştırmanın etik kurallara uygunluğu ile ilgili gerekli izin alınmıştır (Ek 3). Araştırma süresi boyunca üniversitenin Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönetmeliği esas alınarak hareket edilmiştir. Doğu Akdeniz Üniversitesinden gerekli izinler alındıktan sonra çalışma grubunun bağlı olduğu Milli Eğitim ve Kültür Dairesine bağlı İlköğretim Dairesinden çalışmanın yapılabilmesi için gerekli yasal izinler için başvuru yapılmıştır. Araştırmanın amacı, konusu, neden böyle bir araştırmanın yapılacağı, araştırmacının bilgileri gibi bilgilerin yer aldığı bir belge doldurulmuştur. Milli Eğitim

Bakanlığı İlköğretim Dairesinin yapmış olduğu değerlendirmeler sonucunda araştırma uygun bulunmuş ve araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için gerekli yasal izinler verilmiştir (Ek 4).

Gereken tüm izinler alındıktan sonra çalışma grubunu oluşturan kişilere tek tek ulaşılmış, araştırma hakkında bilgi verilerek, araştırmaya katılıp katılmayacakları sorularak teyit edilmiştir. Katılım tamamen gönüllülük esas alınarak, kişilere hiçbir baskı uygulanmadan sağlanmıştır. Görüşmeye başlamadan önce araştırmanın amacının, araştırmacı bilgilerinin bulunduğu, araştırmanın süresi ve etik ilkelerinin açıkça yer aldığı bilgilendirilmiş onam formu katılımcılar tarafından incelenmiş ve imzalanmıştır (Ek 5). Katılımcılar, görüşme boyunca araştırmadan çekilme haklarının saklı olduğu ve cevap vermek istemedikleri soru olursa cevap vermeme haklarının olduğu konusunda bilgilendirilmiştir. Görüşmeler katılımcının rızası alınarak, gizlilik ilkesine uygun olacak şekilde araştırmacı tarafından ses kaydına alınmıştır. Kabul etmeleri durumunda görüşmenin ses kaydına alınacağı, bu ses kayıtlarının danışman ve araştırmacı dışında kesinlikle hiçbir şekilde paylaşılmayacağı, ses kayıtlarının sadece görüşmenin deşifresi noktasında kullanılacağı ve diledikleri an ses kaydının durdurulabileceği hakkında katılımcılar bilgilendirilmiştir. Katılımcı tarafından ses kaydı alınmasının kabul edilmemesi durumunda ses kaydı alınmamış, araştırmacı görüşme sırasında detaylı bir şekilde not tutmuştur. Bunun yanında katılımcılar, kişisel kimlik bilgileri ve kurumsal kimliklerinin gizli tutulacağı noktasında bilgilendirilmiştir. Araştırmanın veri toplama süreci tamamlandıktan sonra araştırmanın veri analizi ve raporlaştırılması aşamalarında etik değerler dikkate alınarak araştırmacıların isimleri yerine kodlar kullanılmış ve kesinlikle kişisel bilgilere yer verilmemiştir.

Bölüm 5

BULGULAR

Bu bölümde, okul müdürlerinin demokrasi kültürünün geliştirilmesinde okulların rolünü nasıl değerlendirdiklerini belirlemek, okul müdürlerinin bu yetkinliklerin önemini nasıl değerlendirdiklerini ortaya çıkarmak ve okul müdürlerinin ilgili yetkinliklerin öğrenci, öğretmen ve okul müdürlerine kazandırılması noktasında neler yapılabileceği hakkında ne düşündüklerini belirlemeyi amaçlayan araştırmada elde edilen bulgular ve bulguların yorumları yer almaktadır. Toplanan veriler doğrultusunda; ‘demokrasi kültürünün geliştirilmesinde okulların rolü’, ‘yetkinlikler modelinin önemi’, ilgili ‘yetkinliklerin kazandırılması’ temaları ortaya çıkmaktadır. Bulgular bölümünde bu 3 temel tema üzerinde durulmaktadır.

5.1 Demokrasi Kültürünün Geliştirilmesinde Okulların Rolü

Okullarda yetiştirilen bireylerin toplumu oluşturduğuna dikkat çeken katılımcılar, demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında okulların önemine vurgu yapmaktadırlar. Bu noktada K4’ün “‘Topluma yön verecek olan yine okullardır”” cümlesi ve K17’nin “‘demokratik toplumun oluşması, demokrasiyi benimsemiş eğitim sistemine bakar”” cümlesi demokrasi kültürü oluşturulması noktasında okulların önemini ortaya koyar niteliktedir. Elde edilen veriler, demokrasi kültürünün öncelikle okullarda geliştirilmesinin gerektiğini ardından bunun topluma yansımalarının gerçekleşeceğini ortaya koymaktadır. Katılımcılar, eğitim yoluyla demokratik davranışlar kazanarak yetiştirilen bireylerin demokrasi kültürünün geliştirilmesinde rol oynadığını ortaya koymaktadır. Elde edilen veriler, okulların bu rolünü yerine

getirilebilmesi için öğretmen, yöneticiler, veliler ve öğrencilere önemli roller düştüğüne vurgu yapmakta, tüm paydaşların uyum içinde gerekli sorumlulukları yerine getirmesiyle demokrasi kültürünün oluşabileceğine işaret etmektedir.

5.1.1 Öğretmenlerin Rolü

Demokrasi kültürünün geliştirilmesi için öğretmenlerin rolü üzerinde sıklıkla duran okul müdürleri, öğretmenlerin demokrasi ile ilgili bilinçli olmalarının okullarda demokrasi kültürü oluşturmadaki rollerini de destekleyeceğini ifade etmektedirler. Demokrasi hakkında farkındalığa sahip, demokratik değerleri benimsemiş ve bu değerleri yaşantısında kullanan öğretmenlerin okul içi davranışlarıyla hem öğrencilere hem de öğretmenlere rol model oldukları düşünülmektedir. Katılımcılar, demokratik öğretmen davranışlarının öğrencilere rol model olacağına ve okul içerisindeki demokrasi kültürünü olumlu yönde etkileyeceğine vurgu yapmaktadırlar. Bu noktada öğretmen tutum ve davranışlarının önemine değinen K8 düşüncelerini “Öğretmenlerin demokratik değerleri kullanarak okuldaki demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında çocuklara örnek olduklarını düşünmekteyim” cümlesi ile ifade etmektedir. K12 ise düşüncelerini “Özellikle sınıf içi davranışlarında eşitlikçi, adaletli, hoşgörölü, saygılı, demokratik olan öğretmenler, öğrencilerine rol model olarak demokrasi kültürünü geliştirmektedirler” cümlesi ile ortaya koymaktadır.

Okul içerisinde demokratik değerleri kullanarak rol model olan öğretmenlerin göstermiş oldukları davranış ve tutumların okul içi kültürü destekler nitelikte olduğunu ifade eden katılımcılardan bazıları, bu noktada öğretmenlerin rolünü demokrasi kültürünü desteklemek olarak ele almaktadırlar. Bu bağlamda okul müdürlerinin demokrasiyi benimsemiş, günlük yaşantısında kullanan öğretmenlerin okullardaki demokrasi kültürüne etki ettiğine inandığı ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin okul içi davranışlarının okulda oluşturulan demokrasi kültürü ile uyum göstermesinin

demokrasi kültürünü geliştireceğine vurgu yapan K6 düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

Öğretmenlerin davranışları, tutumları çok önemlidir. Düşünün bu kültüre aykırı, ters davranan bir öğretmenimiz mevcut okulda. Siz demokrasi kültürü çerçevesinde davranışlar sergilerken, bir öğretmen de ayrımcılık yapan, saygıdan yoksun, çatışma yaratan biridir. Öyle bir durumda okuldaki demokrasi kültürü olumsuz etkilenir.

Okul müdürlerinin bakış açıları incelendiği zaman, birçok açıdan farklı öğrenciyi barındıran ve demokrasinin en çok ihtiyaç duyulduğu ortam olarak ifade edilen okullarda, öğretmenlerin farklı grupları bir araya getirerek demokrasi kültürünü geliştirileceğini ortaya konmaktadır. Küreselleşmenin getirisi olarak kültürel çeşitliliğin artış gösterdiği okul ortamlarında demokrasi kültürüne ihtiyaç gün geçtikçe artmaktadır. Farklı kültürlerden gelen öğrencilerin farklı bir kültüre sahip okul ortamına adapte olabilmesi ve uyum sağlayabilmesi noktasında demokrasi kültürü oldukça önem taşımaktadır. Farklı kültürden bireylerin kaynaştırılması, okul içerisinde çatışma, şiddet gibi istenmeyen ve demokrasi kültürünü olumsuz etkileyecek davranışların oluşmasını engellemektedir. Farklı kültürlerden gelen bireyleri kaynaştırmak ve demokratik ortam yaratma noktasında öğretmene büyük roller düştüğünü ifade eden okul müdürleri, farklı kültürden gelen bireyleri kaynaştırmayı öğretmenin rollerinden biri olarak tanımlamaktadırlar. K5, “Heterojen dağılmış sınıflarda öğretmenlerimizin yapması gereken öğrencilerini birbirleriyle kaynaştırmaktır” cümlesi öğretmene biçilen rolü ortaya koymaktadır. Veriler incelendiğinde katılımcılar, öğretmenlerin adalet, eşitlik, hak gibi demokratik değerleri kullanarak öğrenciler arası kaynaşmayı sağlayabileceklerini düşünmektedirler. Demokratik davranış ve tutum sergileyen öğretmenlerin oluşturduğu eşitlikçi ve hoşgörülü sınıf ortamlarının öğrenciler arası kaynaşmada etkili olduğuna değinen K3’ün “Sınıf ortamında öğretmen davranışları çocukların

demokratik tutum kazanmasında çok önemlidir. Demokratik, eşitlikçi sınıf ortamları dışlamayı azaltır, çocukları kaynaştırır” şeklindeki açıklamada bulunması ve K8’in “Sınıf ortamı çocukların şekillendiği yerdir. Burada öğretmen tavrı ve tutumu çok önemlidir” cümlesi dikkat çekmektedir.

Öğrenciler kadar ailelerin de kaynaşması gerektiğine vurgu yapan bazı okul müdürleri aile katılımlı etkinliklerin büyük rol oynadığı üzerinde durmaktadırlar. Farklı kültürlerden gelen, farklı kültürlerde büyümüş ailelerin ve öğrencilerin bir araya getirilmesinin okullardaki demokrasi kültürünü geliştireceğine vurgu yapılmaktadır. Okul müdürleri öğretmenlerin demokrasi kültürünü geliştirecek aile katılımlı etkinlikler düzenlemesinin kültürler arası diyalogu geliştirme, empati kurma, iş birliği oluşturma, çatışma çözme becerileri kazandırma gibi birçok yönden etkili olduğuna değinmektedirler. K13 konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ortaya koymaktadır:

Öğrencilerin büyüdüleri ortamlarda elde ettikleri kazanımlarının pekiştirilebilmesi için, farklı kültürden gelen aileler ile öğrencilerin birlikte düzenlenecek olan etkinliklere katılmalarının demokrasi kültürünü daha çok etkileyeceğini düşünürüm. Çokkültürlü yapıya dönüşen sınıflarımızda öğretmenlerimizin iyi organize olup aile katılımlı etkinlikler düzenlenmesinin demokrasi kültürüne oldukça yararı olacaktır. (K13)

Demokrasi kültürünün geliştirilmesinde öğretmenlerin rolü üzerinde durulan bir diğer faktör ise öğretmenlerin demokrasi kültürünü okullarda verilen eğitim yoluyla geliştirebileceğidir. Bir grup katılımcı, öğretmenlerin okullarda eğitimi etkili kullanarak demokrasi kültürünü geliştirebileceğini savunmaktadır. K8 eğitimi “güç” olarak ifade edip, “öğretmenler, bu gücü kullanarak istedikleri değişimi yaparlar” cümlesi ile öğretmenlerin eğitimi kullanarak değişimler yapabileceklerini vurgulaması dikkat çekmektedir. Eğitim aracılığı ile birçok şeyin değişime uğrayabileceği üzerinde duran katılımcılar, demokrasi kültürünün geliştirilmesini öğretmenlerin vereceği eğitim ile ilişkilendirerek ele almışlardır.

Okul müdürleri, öğretmenlerin eēitim yoluyla bilinçli toplumlar yetiştirmesine öğretmenlerin rolü altında deēinmektedirler. Katılımcılara göre bilinçli toplumlar yetiştirebilmek, eleştirel düşünebilen, sorgulayan, kararlar alabilen, sorumluluk bilinci yüksek bireyler yetiştirmek olarak ele alınmıştır. Bilinçli toplumların oluşturulabilmesi için gerekli olan bu kazanımların ancak eēitim yoluyla kazandırılabilieceēine dikkat çeken okul müdürleri, bunu saēlayacak olanların öğretmenler olduēuna vurgu yapmaktadırlar. Elde edilen veriler, ērencilerin eleştirel düşünebilen, sorgulayan, kararlar alabilen, sorumluluk bilinci yüksek bireyler olarak yetiştirebilmesi için eēitimde bütüncül eēitim sisteminin kullanılmasının gerekliliēini ortaya koymaktadır. Bütüncül eēitim sistemi ile bireylerin bilişsel, duygusal, bedensel, dilsel, sosyal ve ahlaki yönlerden gelişiminin saēlandıēına dikkat çeken okul müdürleri, bireyi her yönden yetiştirmenin demokrasi kültürünün geliştirilmesi için önemli olduēuna deēinmektedir. Bu noktada K1'in kullandıēı ‘‘Masanın dört ayaēından birini eksik bırakırsak masa düzgün işlevini görmeyecek, eksik kalacak’’ metaforu, bireyin saēlıklı yetişmesi için sadece belli alanlarda deēil de her alanda geliştirilmesinin gerekliliēine dikkat çekmektedir. Ülkemizde bireyi her alanda geliştirmeye olanak tanıyan eēitim anlayışıyla eēitim vermenin ğretmen tercihine baēlı olduēuna deēinen K17, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti eēitim sistemine eleştirel bir bakış açısı ile yaklaşarak düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

ocuk sosyal bir varlıktır ve çok yönlü eēitilmelidir. ... Bu noktada öğretmene büyük görevler düşer. Çocukları sadece akademik yönden deēil, müfredatlara baēlı kalmadan çok yönlü eēitmek. Bizim sistemimiz buna imkn tanır aslında. şöyle çünkü denetim yok. Sınıfa girdiēinizde o çocuklarla baş başasınız. ocuēu çok yönlü geliştirmek veya yarış robotu yapmak bir öğretmenin elindedir.

Katılımcılardan bazıları da öğretmenlerin rolünü, eēitim aracılıēı ile ērencilere demokrasi hakkında farkındalık yaratma, demokratik deēerler kazandırma ve demokratik vatandaşlık üzerine eēitim verme olarak ele almaktadırlar.

Demokrasinin her ne kadar yaşanılarak öğrenilmesi gerektiğinin üzerinde durulsa da katılımcılar, öğretmenlerin eğitimi kullanarak öğrencilerde demokrasi hakkında farkındalık yaratmalarının gerekliliğine değinmişlerdir. Öğretmenin demokrasinin ne olduğu, nasıl işlediği, öneminin, kazanımlarının neler olduğu hakkında öğrencileri bilinçlendirmesinin okullarda demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında önemine vurgu yapılmaktadır. Bu nokta K3 düşüncelerini “Öğretmen demokrasi kültürünü geliştirmek için sınıfta demokratik olacak, belli bir farkındalık yaratacak, demokrasi için gerekli olan becerileri öğrencilerine kazandıracak” cümlesi ile ifade etmektedir. Demokrasi hakkında farkındalığı oluşan öğrencilerin demokrasiyi benimseyip kullanacakları düşünülmektedir.

Demokrasi hakkında farkındalığı oluşmuş olan öğrencilere demokratik değerlerin kazandırılması noktasında yine öğretmenlere rol düşmekte olduğunu ifade eden katılımcılar, öğretmenlerin eğitim yoluyla öğrencilere demokratik kazanımlar gerçekleştirdiklerine vurgu yapmaktadırlar. Öğretmenlerin çeşitli yöntem ve teknikler kullanmalarının demokratik değerlerin kazandırılması noktasında etkili olacağı ortaya konmaktadır. K7 demokrasi kültürünün geliştirilmesi için demokratik değerlerin kazandırılması noktasında öğretmenlerin rolünü “Öğretmenler sınıf içi etkinlikler, uygulama ortamları yaratarak, derslere demokratik değerleri entegre ederek demokrasi kültürünü geliştirecek bu kazanımları gerçekleştirebilir” cümlesi ile ifade etmektedir. Katılımcılar, demokratik değerlerin kazandırılması noktasında aktif rol oynayan öğretmenlerin demokrasi kültürünün geliştirilmesi için vatandaşlık eğitimi de vermesinin önemine değinmektedirler. Demokrasi kültürünün geliştirilmesinde erken yaşta vatandaşlık eğitimi verilmesinin daha kalıcı olduğuna değinen katılımcılar, vatandaşlık eğitimi ile öğrencilerde hak ve sorumluluklarının neler olduklarının bilincinin yerleşmesi gerektiğine değinmektedirler. Demokrasi kültürünün

geliştirilmesinde öğretmen rolü altında ele alınan öğrencilere vatandaşlık eğitimi verilmesi ve demokrasi kültürü hakkında farkındalık oluşturulması ile ilgili olarak K2'nin şu düşünceleri dikkat çekmektedir:

Geleceğimizi oluşturan çocuklarımıza vatandaşlık eğitimi kesinlikle verilmelidir. Bu eğitim ile erken yaşta çocukta hak ve sorumluluk bilinci gelişir. Sorgulayan, düşünen bireyler yetişir. Öğretmenler demokrasi kültürünün tohumlarını küçük yaştan ekmelidir.

5.1.2 Yönetici Rolü

Katılımcılar, demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında okulun önemini ele alırken öğretmen yanında yöneticinin rolüne de sıklıkla değinmekte ve yöneticinin rolünü liderlik özellikleri ile ilişkilendirerek ele almaktadırlar. Yönetici olan kişinin liderlik özelliklerini taşıması gerektiğine vurgu yapan katılımcılar, günümüzde okullarda demokrasi kültürünün geliştirilmesinde lider olan okul yöneticilerinin önemine vurgu yapmışlardır. Katılımcılar geleneksel yöneticilik anlayışının günümüzde artık yer almaması gerektiğine vurgu yaparak, lider olan okul yöneticisinin okulun gelişmesinde etkili rol oynadığına değinmektedirler. Bu noktada K14 düşüncelerini “Geleneksel yöneticilik anlayışı artık çok geride kalmıştır. Gelişimin olabilmesi için yenilikçi liderler olmalıdır” cümlesi ile belirtmiştir.

Yenilikçi bir liderin okulda demokrasi kültürünü geliştirmek adına öncelikle kendisinin demokratik değerleri benimseyip kullanarak, çevresine rol model olması gerekmektedir. K18'in “En başta yönetici demokratik olacak. Demokrasiyi benimsemeyen, kullanmayan birisi okuldaki demokrasiyi nasıl geliştirsin?” cümlesi demokratik bir liderin gerekliliğine dikkat çekmektedir. Yöneticinin sergilediği davranış ve tutumların demokrasi kültürünü destekleyecek nitelikte olması önem taşımaktadır. Katılımcılar, yöneticilerin insan haklarına değer vermesinin, okulda öğretmeni önemseyecek şekilde davranışlar sergilemesinin gerektiğine değinmektedirler. Ayrıca elde edilen veriler, yöneticinin demokrasi kültürünün

geliştirilmesi noktasında öğretmen motivasyonunu da artırması gerektiğini ortaya koymaktadır. Öğretmen motivasyonunun yüksek olmasının okuldaki demokrasi kültürünün geliştirilmesinde önemli olduğunu ifade eden K1, “Lider okul yöneticisi okulda demokrasi kültürü oluşturmak için öğretmeni inandırmalı ve motive etmelidir” cümlesi ile dikkat çekmektedir. Araştırma verileri yöneticilerin demokrasi kültürünün önemi ve gerekliliği noktasında öğretmen motivasyonunu artırması gerektiğini vurgulamakta ve demokrasi kültürünü geliştirebilmesi için yüksek öğretmen motivasyonunun şart olduğuna işaret etmektedir.

Katılımcılar, okul yöneticisinin okul içerisinde sosyal ortamlar oluşturarak farklı kültürleri kaynaştırmak için bir araya getirmesinin önemine de vurgu yapmışlardır. Katılımcıların bakış açısından bakıldığı zaman birçok farklı kültürden bireyin yer aldığı okullarda demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında kaynaşmanın önemli bir rol oynadığı görülmektedir. K12, farklı kültürden bireyleri kaynaştırmak noktasında yöneticinin rolünü “Bu kaynaşma ortamlarını oluşturabilmek için yönetici sosyal ortamlar yaratmalı ve kişileri demokrasi kültürünün önemine inandırmalıdır” şeklinde ifade etmektedir.

Okul yöneticisinin hedefe ulaşmada sosyal etki yaratarak çevresinde de olumlu değişimler gerçekleştirmesi önemlidir. Katılımcılar, yenilikçi okul yöneticisinin rolünü okuldaki demokrasi kültürünü oluşturmak, uygulamak ve sürdürmek olarak ele almaktadırlar. Demokrasi kültürünün oluşturulması noktasında okul yöneticilerinin demokratik ortamlar yaratması beklenmektedir. Demokratik okul ortamı oluşturmak için yöneticinin sorumluluğu paylaştıracağı, karar verme mekanizmalarını geliştireceği, saygı, hak, adalet, iş birliği, güven, eşitlik ve sağlıklı tartışma ortamlarının yer aldığı bir okul ortamı oluşturması gerekmektedir. Bazı okul

müdürleri, bu tarz okul ortamlarında oluşturulan olumlu iklimin demokrasi kültürünü daha çok geliştirildiğine değinmektedir:

Yöneticiler olumlu okul iklimi oluşturmalıdır. Olumlu okul iklimi olan okullarda herkes mutludur. Saygı, hoşgörü vardır. Adalet, güven ortamı yaratılmıştır. Bu tarz okul ortamlarında iyi ilişkiler kurulduğundan okullardaki demokrasi kültürünün geliştirilmesi belki de diğer bir okula göre daha mümkündür. Çünkü demokratik okulda herkes demokrasinin devamlılığını ister. (K10)

Katılımcılar, okul-aile iş birliğinin sağlanması ile demokrasi kültürünün geliştirileceğine vurgu yapmaktadırlar. İş birlikçi ortamların demokrasi kültüründe oldukça önemli olduğunu ortaya koyan araştırma verilerine göre demokrasi kültürünün geliştirilmesinde okul aile iş birliğinin etkisi olmaktadır. Katılımcılar, okul aile iş birliğinin sağlanmasında okul yöneticilerine belli roller düştüğüne değinmektedirler. Lider olan okul yöneticilerinin, okulda demokrasi kültürünün geliştirilmesi amacı için, kendi vizyonu çerçevesinde velileri arkasında toplayıp iş birlikçi ortam oluşturması önem taşımaktadır. Bu noktada K6 düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

Okul müdürü bir lider olarak velileri arkasına almalıdır. Hedefi ne ise o yönde ilerlemelidir. Demokrasi kültürü oluşturmaksa okulda amacı, o hedefine doğru ilerleyebileceği insanları yanına almalıdır. Ailelerin desteği, okul ile iş birliği yapması bu noktada oldukça önemlidir.

Ayrıca yöneticilerin aile eğitimleri düzenlemesi gerektiğine değinen katılımcılar da bulunmaktadır. Okullarda düzenlenen aile eğitimlerinin demokrasi kültürünün geliştirilmesinde önemli olduğuna değinilmektedir. Özellikle küçük yaş grubunda yer alan ilköğrencilerinin ailelerinin yansıması olduğuna değinen katılımcılar, öğrencilerin aile kültürü ile okul kültürünün benzeşmediği noktalarda zorluklar yaşayacağına değinmektedirler. Okul içerisindeki demokrasi kültürünün geliştirilebilmesini aile kültürünün de demokrasiyi benimsemiş olmasıyla ilişkilendiren okul müdürleri, yöneticilerin aileleri bu konuda bilinçlendirerek eğitmesi gerektiğine dikkat çekmektedirler. Bu noktada K3 “Yönetici olarak elinden geldiğince

aileleri bu konuda eğitmelisin. Kolay değil ama okul kültürü için demokrasiyi benimsemeleri sağlanmalıdır” cümlesi dikkat çekmektedir. Aile eğitimlerinin her geçen gün önem kazanmasına değinen okul müdürleri, yöneticilerin okullarda aile eğitimleri düzenlemesinin gerekliliğine vurgu yapmaktadırlar. Demokrasi kültürünün geliştirilmesinin aile eğitimleri sayesinde önemli bir yere varacağı düşünülmektedir.

5.1.3 Velilerin Rolü

Okul müdürlerinin çoğu, demokrasi kültürünün geliştirilmesinin eğitim yoluyla gerçekleşebileceğine vurgu yaparak, velilerin rolünü okulu benimsemek, okul içi etkinliklere katılım göstermek ve okul ile iş birliği yapmak şeklinde ifade etmektedirler. Araştırma verileri okul içerisinde geliştirilmesi istenen demokrasi kültürünün ailelerin okulu benimsemeleri ve okula gösterecekleri destek sayesinde gerçekleşebileceğini ortaya koymaktadır. K9’un kullandığı “Aile desteği çok önemlidir. Okulu destekleyen, sahiplenen aileler varsa bir yönetici ne isterse gerçekleştirir. Buna okulda demokrasi kültürü oluşturmak da dahildir” ifadesi velilerin okulu benimsemesinin önemine dikkat çekmektedir. Okul müdürlerinin bakış açılarına göre okulu destekleyen ve benimseyen veliler sayesinde okullarda geliştirilmesi istenen demokrasi kültürü oluşturularak yaygınlaştırılacaktır.

Demokrasi kültüründe adalet, eşitlik, hoşgörü, iletişim becerileri, saygı gibi kavramlar çok önemlidir. Bir kere veliler okulu benimsemeli ve arada karşılıklı güven duygusu oluşmalıdır. Veli ve okul arasındaki iletişim olumlu yönde olsun ki o okulda olumlu bir iklim oluşsun. Bu olursa veliler müdürün yapmak istediği şeylere ılımlı bakar, yardımcı olur. Bu saydığım noktalar oluşturulabilirse okullarda demokrasi kültürü oluşturulabilir. (K11)

Ailelerin okulu benimsemesi, okula destek vermesi ve ayrıca okul ile iş birliği içerisinde olmasının okulda geliştirilmesi istenen demokrasi kültürüne katkı sağlayacağına değinen K16 düşüncelerini “Yani karşınızdaki kişi yapılan işin ne kadar müdahil ve ne kadar kabullenmişse yaptığınız iş o kadar hızlı başarıya ulaşır. Yani önce karşıdaki de inanacak yapılacak olana ki size yardımcı olsun da okulunuzda

demokrasi kültürü oluşabilsin’’ cümlesi ile ifade etmektedir. Katılımcılar okulu benimseyen velilerin, destek verdikleri okul ile iş birliği sayesinde veli-okul arasındaki etkileşimin arttığına ve etkili iletişimin kurulduğuna dikkat çekmektedirler. Kurulan bu iş birliği ve karşılıklı iletişim sayesinde okulda demokrasi kültürü geliştirilip, oluşturulabilecektir. K3, velilerin okulu benimsemesini, okul aile iş birliği ile ilişkilendirerek şu şekilde ele almaktadır:

Okulda demokrasi kültürü oluşturmada velilere de büyük rol düşer diye düşünürüm. Veliler okulu benimsediği zaman, veliler okula sahip çıktığı zaman, okul ile iş birliği sağlarlar. Bu da okulda demokrasi kültürü oluşturulabilmesinde önemlidir. Benim gözlemlediğim demokrasi kültürü olan okullarda okul ve aile karşılıklı etkileşim içerisinde olur. Aileler ancak bu şekilde okullarda demokrasi kültürünün içerisinde yer alır.

Katılımcıların okullarda demokrasi kültürünün geliştirilmesinde velilerin rolü olarak ele aldıkları bir diğer nokta ise velilerin okulun karar mekanizmalarına katılması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada katılımcılar demokrasi kültürü oluşturulmasında okulun karar mekanizmalarına velilerin de katılmasının gerekliliği üzerine vurgu yapmaktadır. K5 tarafından ‘‘Bir okulda demokrasi kültüründen söz edebilmek için velileri okulun karar süreçlerine katmamız gerekir’’ şeklinde kullanılan ifade dikkat çekmektedir. Demokratik okul olmada önemli bir faktör olan karar süreçlerinde velilerin yer alması demokratik okul kültürü açısından çok önemlidir. Velilerin rolüne ise okulun karar mekanizmalarına katılması olarak değinen okul müdürleri, bu uygulamanın okuldaki demokrasi kültürünü geliştireceğini ifade etmektedirler.

Demokrasi kültüründe adalet, eşitlik, saygı gibi kavramlar çok önemlidir. Bu nedenle okulda bir karar alınacağına okulun tüm paydaşları da bu karar sürecinde yer almalıdır bence. okula sahip çıkılacak, veliler de karar sürecinde bulunacak. Onların da söz hakkı olacak. (K10)

Demokrasi kültürünün yerleştiği okullarda tüm paydaşların okulun karar mekanizmalarında yer aldığını ortaya koyan katılımcılar, aksi bir uygulamanın

okulları demokrasiden uzaklaştıracığına vurgu yapmaktadırlar. K1'in “Merkezi eğitim sistemlerinde demokrasi kültürü oluşturabilmek oldukça imkansızdır” cümlesi merkeziyetçi eğitim sisteminin yer aldığı toplumlarda demokrasi kültürü oluşturmaya çalışmanın zorluğunu ortaya koyar niteliktedir. Merkeziyetçi eğitim sisteminde başa gelen hükümetlerin izlediği politikaların eğitim politikalarını da etkilediğine değinen K1, barış ve demokrasiyi desteklemeyen hükümetlerin okullarda demokrasi kültürünün geliştirilmesini olumsuz etkileyeceğine vurgu yapmaktadır. Ayrıca katılımcılar merkeziyetçi eğitim anlayışı ile yönetilen okulların, demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında velilere verilen roller bağlamında eksik kaldığını ortaya koymaktadır.

Katılımcılardan bazıları demokrasi kültürünü geliştirme noktasında okulların ve ailelerin sorumluluğu paylaşması gerektiğini düşünmektedirler. Demokrasi kültürünün geliştirilmesinde ailelere düşen sorumlulukların olduğuna vurgu yapan okul müdürleri demokrasi kültürünün önce ailelerde başlaması gerektiğinden bahsetmektedirler. Bu fikri savunan okul müdürlerinin, demokrasi kültürünün sadece okulda değil, ailede öğrenilmiş davranışlar sonucu oluştuğunu düşünmesi son derece ilgi çekici bir bulgu olmaktadır. Demokrasi kültürünün geliştirilmesinde okullarda verilen eğitimin sadece rehberlik edebileceğine değinen K4, düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

Öğrencinin okulda geçirdiği süre ömrünün belli bir süresidir. Yani kısıtlı bir zamandır. Bunun ailesel faktörlerle de desteklenmesi ve ileriye taşınması gerekir. Öğretmen burda yol göstericidir veya idareci bir şeyi çizer, çerçeveyi çizer. Öğretmen bu çerçevede yolunu gösterir ama esas sorumluluk çevresel faktörlerle ailesel faktörlerdir diye düşünürüm.

K1 kullandığı “Ailede demokrasi kültürü yoksa o çocuğun okuldaki demokrasi kültürüne ayak uydurmasını bekleyemeyiz” cümlesi ile dikkat çekici bir açıklamada bulunmaktadır. Katılımcılar, ailesinde demokrasi kültürü yerleşmiş, bu kültür

içerisinde yetişmiş bireylerin günlük yaşantılarında bu değerleri kullanabileceği ortamların bulunduğu ve bu ortamların demokrasi kültürünün geliştirilmesinde önemli bir rol oynadığına değinmiştir. Elde edilen veriler, demokrasi kültürü yerleşmiş aile ortamlarının demokrasi kültürünün geliştirilmesinde destekleyici rolü olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Demokrasi kültüründen yoksun ev ortamlarının geliştirilmesi istenen demokrasi kültürünü olumsuz etkilediğine değinen K15, bu noktada düşüncelerini “.... demokrasi kültürü oluşturmamız zor olur. Çünkü evde bunu destekleyecek ortam yoktur” şeklinde ifade etmektedir. Aile ortamının okullardaki demokrasi kültürü üzerindeki etkisini ortaya koyan K12 demokrasi kültürünün geliştirilmesinin ailelerin sorumluluğunda olduğu hakkındaki düşüncelerini çarpıcı bir şekilde ifade etmektedir:

Çocuklar ailelerini taklit ederek büyürler. Ailede şiddet varsa, küfür varsa, çocukta da vardır. Çünkü bunu öğrendiklerinden okulda da bu şekilde davranır. Okulda demokrasi kültürü olsun veya olmasın demokrasi kavramı zaten o çocuğun yaşamı için çok uzaktır. Okullarda demokrasi kültürü oluşturmak ailede demokrasi oluşturmaktan geçer.

5.1.4 Öğrenci Rolü

Katılımcıların birçoğunun bakış açısına göre demokrasi, yaşamadan öğrenilmesi güç bir kavram olarak betimlenmektedir. Bu noktada K9’un kullanmış olduğu “Demokrasi kavramı çocuklara sadece derslerde öğretmek için çok soyuttur. Bu kültürü ancak çocuk yaşamı içerisinde karşılaşırsa, demokratik ortamda yetişirse bunun felsefesini benimser” cümlesi dikkat çekmektedir. Elde edilen araştırma verileri katılımcıların ilk olarak, demokrasi kültürünün geliştirilebilmesi için öğrencilerin demokrasi kültürünü benimsemesi ve yaşantısında demokrasiyi kullanmasının önemine vurgu yaptıklarını ortaya koymaktadır. Katılımcılar, demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında öğrencilerin demokrasiyi benimsemesini ve öğrencilerin demokrasiyi kullanmasını ilişkilendirerek ele

almaktadırlar. Bu noktada demokrasi kültürünün oluşturulması ve geliştirilmesinde öğrencilerin demokratik değerleri benimseyip günlük yaşantılarında kullanmalarının üzerinde durulmaktadır. K13 öğrencilerin demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasındaki rolünü “Demokrasi kültürünü oluşturmak için demokrasinin önemini, gerekliliğini vs. sen anlatırsın, anlatırsın ama çocuğun bunu ne kadar özümlediği önemli. Yani ne kadar içselleştirdiği ve bunu uygulamaya ne kadar döktüğü önemli” cümlesi ile ifade etmektedir. K10 ise bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

Öğrencilerin görevi okulda demokrasi kültürünü oluşturmak değil aslında. Ortamı yönetici yaratacak, çocuk o ortamı devam ettirecek. Yani öğrenciler demokrasi eğitimi alır, demokrasi kültürü olan okulda arkadaşlarına, öğretmenlerine saygı gösterir, arkadaşlarını dışlamaz, şiddet uygulamaz, küfür kullanmaz, sınıfta veya okulda demokratik bir düzen içerisinde yaşar. O zaman çocuk kültürü benimser içselleştirir ve okulda da bu kültürü devam ettirir. (K10)

Öğrencilerin demokratik değerleri benimsemesi ve kullanması üzerinde duran katılımcılardan bazıları, demokrasi kültürünün geliştirilmesi bağlamında özellikle modelde yer alan yetkinliklerden dört tanesi üzerinde yoğunlaşmışlardır. Katılımcılar, bu yetkinliklerin öğrenciler tarafından kullanılmasının demokrasi kültürünü geliştireceğinin önemine dikkat çekmişlerdir. Bu noktada yoğunlukla üzerinde durulan yetkinlikler; empati, farklılıklara saygı gösterme, saygılı olma, hoşgörülü olma becerileri olmaktadır. Özellikle empati kurma becerisini “demokrasi kültürünün olmazsa olmazı (K4)” olarak betimleyen katılımcılar bulunmaktadır. Empati kurma becerisini toplumda yaşayan her bir bireyin kazanması gerektiğini düşünen katılımcılar, aynı zamanda empati kurma becerisinin demokrasi kültürünün geliştirilebilmesindeki “kilit nokta” olduğunu savunmaktadırlar. Empati becerisi kazanan öğrencilerin demokrasi kültürünü geliştireceğine vurgu yapan katılımcılar, çatışmaları önlemek ve demokrasi kültürünü oluşturmak için öğrencilerin empati

becerisini kullanmasının oldukça etkili olduğunu ifade etmektedirler. Katılımcılar empati becerisi kazanan öğrencilerin çatışmaları önleyeceğini ve demokrasi kültürünü devam ettireceğini savunmaktadırlar.

Empati becerisinin yanında demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında öğrenci rolü olarak üzerinde durulan bir diğer beceri ise saygılı olma. Katılımcılar, saygılı olma becerisini farklılıklara saygı gösterme ve hoşgörülü olma ile ilişkilendirerek ele almaktadırlar. Saygılı olma becerisini kazanmış ve bu beceriyi kullanan öğrencilerin demokrasi kültürünün geliştirilmesinde önemli bir rol oynadığına değinmektedirler. Kültürel çeşitliliğin artış gösterdiği ortamlarda saygılı olan öğrencilerin aynı zamanda hoşgörü ile yaklaşp, farklılıklara saygı göstereceğine değinen katılımcılar bu öğrencilerin demokrasi kültürünü oluşturabileceğine vurgu yapmaktadırlar. K11 bu noktada düşüncelerini “Saygılıysa bir öğrenci, farklı düşünceye de saygı duyar, farklı dine de saygı duyar. Bunu daha da artırabilirim. Yani etrafındakilere hoşgörüyle yaklaşır. Böyle öğrencilerimizin sayısını artırmalıyız ki demokrasi kültürü oluşturabilelim” cümlesi ile ifade etmiştir.

Bazı katılımcılar da demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında öğrencilerin rolünü okulda bulunan diğer öğrencilere örnek olma olarak ele almaktadırlar. Özellikle küçük yaş gruplarında gerçekleşen sosyal öğrenmenin önemine dikkat çeken K2, okullarda demokratik değerleri benimsemiş ve demokratik değerleri kullanan öğrencilerin diğer yaşlıtlarına rol model olacağına ve demokrasi kültürünün geliştirilebileceğine şu şekilde değinmektedir:

Biliyorsun çocuklar gözlem yaparak, taklit ederek öğrenirler. Okulumuzda demokrasiyi benimseyen ve kullanan öğrenciler belki de farkında bile olmadan okuldaki demokrasi kültürünü geliştirecektir. Çocuk doğal davranacak belki ama başka çocuklar onun öğretmen tarafından takdir edildiğini, onaylandığını gördüğünde onun gibi davranmaya çalışacaklardır.

K2'nin ifadeleri demokrasi kültürünü benimsemiş, bunu günlük yaşantısında kullanan öğrencilerin öğretmen veya yöneticiler tarafından desteklenmesi ve onay görmesi okul içerisindeki diğer öğrencileri de demokratik değerleri kullanmaya özendireceğini ortaya koymaktadır. Bu uygulama ile demokratik değerleri benimsemiş ve bu değerleri kullanan öğrencilerin okuldaki diğer öğrencilere rol model olmasının demokrasi kültürünün geliştirilmesinde etkili olacağı vurgulanmaktadır.

Öğrencilerin, demokrasi kültürünü geliştirmeye yönelik okul içerisinde düzenlenen etkinliklere katılım göstermelerinin, demokrasi kültürü oluşturmayı olumlu yönde etkileyeceği üzerinde durulmaktadır. Sosyal veya eğitsel alanlarda düzenlenen etkinliklerin istenilen amaca ulaşması durumunda katılımcılar, okul içerisinde bu faaliyetlere katılım gösteren öğrencilerin gerçekleştirecekleri kazanımların demokrasi kültürüne pozitif yönde etkisi olacağına vurgu yapmaktadırlar. Bu tarz etkinliklere katılan öğrencilerde demokrasi kültürü veya demokratik değerler hakkında farkındalığın oluşacağına değinen okul müdürleri, öğrencilerin demokrasi kültürünün geliştirilmesine yardımcı olacağına dikkat çekmektedirler. Düzenlenen sosyal ve eğitsel etkinlikler sayesinde demokratik değerleri kullanma, eleştirel düşünme becerisi kazanma gibi istendik kazanımlar elde edecek olan öğrencilerin demokrasi kültürünün geliştirilmesinde büyük rol oynayacaklarına değinilmiştir:

Okullarımızda çok güzel etkinlikler olur demokrasi adına. Bu etkinliklere katılan öğrenciler de belli bazı kazanımlar elde ederler. Demokrasi hakkında daha bilinçli olurlar. Demokrasiyi içselleştirirler. Bu tarz etkinliklerde yer alan öğrenciler demokrasiyi daha iyi benimseyecek ve okul içerisinde kendi çevresinde de kullanacaktır. (K15)

Katılımcıların demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında önemli gördükleri bir diğer nokta ise öğrencilerin okulun karar mekanizmalarına katılması olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul için alınacak kararlarda öğrencilerin de aktif rol

alması gerektiğini savunan okul müdürleri, demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında öğrenci rolü altında karar mekanizmalarına katılımın mutlaka yer alması gerektiğine dikkat çekmektedirler. Öğrencilerin okulun karar mekanizmalarına katılması, fikirlerini veya isteklerini dile getirmesi, alınacak kararlarda oy haklarının olması gerektiğine değinen K3 düşüncelerini “Demokrasi kültürünü geliştirmede öğrencinin da katkısı büyüktür aslında. Bu kültürün gelişmesi için öğrenci karar sürecine katkı koyacak, isteklerini, şikayetlerini, önerilerini söyleyecek ve kararların alınmasında söz hakkı olacak” cümlesi ile ifade etmektedir. Okul içerisinde söz ve oy hakkı olan öğrencilerin, demokrasi kültürü oluşturulması noktasında çok önemli rol oynadıkları ortaya konmaktadır. Katılımcılar, okulda demokrasi kültürünü oluşturacak paydaşlardan biri olan öğrencilerin bu noktada karar verebilecek bir konumda olması gerektiğinin üzerinde durmaktadırlar. K1 bu noktada düşüncelerini “Okulda bir demokrasi kültürü oluşturulabilmesi için o kültür içinde yaşayan öğrencilere uygulamadaki eksiklerin, hataların, ihtiyaçların sorulması gerekir bence. Bu kültür içinde yaşayan onlardır. Öğrenciler söz hakkına sahip olmalıdırlar” cümlesi ile ifade etmektedir. Elde edilen araştırma verileri öğrencilerin, okul kültürü içerisinde doğrudan yer aldıklarından dolayı, demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında daha sağlıklı ve doğru kararlar alabileceklerini ortaya koymaktadır.

5.2 Avrupa Konseyi Tarafından Hazırlanan Demokrasi Kültürü İçin Yetkinlikler Modelinin Önemi

Bu bölüm Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinin önemi ile ilgili toplanan araştırma verileri doğrultusunda elde edilen bulguları ortaya koymaktadır. Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinin önemi noktasında okul müdürleri modelin “birey”,

“okul” ve “toplum” için önemi üzerine yoğunlaşmış ve her birini ayrı ayrı detaylandırılarak ele almıştır.

5.2.1 Birey İçin Önemi

Bu başlık altında Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan yetkinlikler modelinin birey için önemine değinilmektedir. Katılımcıların üzerinde en çok durdukları noktalardan biri de toplumlarda çokkültürlü bir yapının oluşmaya başlamasıdır. Oluşan çokkültürlü yapılarda bireylerin modelde yer alan yetkinlikleri kazanmış olmasının önemine dikkat çeken araştırma verilerine göre, modelde yer alan yetkinliklerin kazandırılmasının çokkültürlü yapıya bürünen dünya düzeninde bireylerin yaşantılarında kolaylık sağlayacağı ortaya çıkmaktadır. Günümüzde farklı birçok kültürün bir araya geldiği toplumlarda demokrasi kültürünün bağlayıcı rolü olduğuna vurgu yapan katılımcılar, demokrasi kültürünün oluşturulabilmesi için bireylerin modelde yer alan yetkinliklere sahip olması gerektiğine dikkat çekmektedirler. Katılımcılar, globalleşen dünya düzeni içerisinde yaşayan bireylerin hem değişimlere, farklılıklara, yeniliklere uyum sağlayabilmesi ve yaşamlarını devam ettirebilmesi hem de demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında modelde yer alan yetkinliklerin bireylere kazandırılmasının etkili olduğunu ifade etmektedirler. Ayrıca bir grup katılımcı da modelde yer alan yetkinliklerin bireyin bütüncül gelişimini sağlamada etkili olduğuna değinerek, modelde yer alan yetkinlikleri önem sırasına göre ele almıştır.

Modelde yer alan yetkinliklerin bireylere kazandırılması, özellikle göç eden kişilerin adaptasyon sürecini sağlıklı bir şekilde atlatmasını sağlamaktadır. Araştırma verilerine göre, yeni bir topluma giren veya farklı bir ülkeye göç eden bireylerin geçirdikleri adaptasyon sürecinde esneklik ve uyum sağlama becerilerine sahip olmasının yeni çevreye daha çabuk uyum sağlamasında etkili olduğu ortaya

çıkılmaktadır. Bu noktada K14 düşüncelerini “bireyin girdiği yeni çevrede ilk kez karşılaştığı durumlara karşı esnek davranarak uyum sağlaması adaptasyon sürecini daha rahat geçirmesini sağlar” şeklinde ifade etmektedir. K4 ise modelin bireyler için önemine “Bu yetkinlikler aslında Dünyaya uyum sağlamamıza yarar” cümlesi ile değinmektedir. Adaptasyon sürecinde bireyin sahip olması gereken önemli yetkinliklerin de bulunduğuna değinen okul müdürleri, farklılıkları kabullenme, farklılıklara değer verme ve farklılıklarla bir arada yaşama yetkinliklerine dikkat çekmektedirler. Katılımcılar, modelde yer alan bu yetkinliklere sahip bireylerin adaptasyon sürecini daha hızlı tamamladıklarını ve yeni çevreye daha rahat uyum sağladıklarını ifade etmişlerdir. Araştırma verileri okul müdürlerinin, bireylerin farklılıkları kabullenme becerisini kazanmasının önemini yaşam içerisinde uyum sağlayarak ilerleyebilmesi olarak ele aldıklarını ortaya koymaktadır. Farklılıkları kabullenememe, farklılıklara değer vermeme veya farklılıklarla bir arada yaşamayı kabullenemeyen kişilerin bulundukları ortamlarda demokrasi kültürünü olumsuz etkilediklerine dair düşüncelerini K3, “Kendinden farklı olanı kabul edemeyen insan, ırkçı olur. Farklı olanı dışlar, saygı göstermez, bir arada bulunmak istemez. Bu davranışlar demokrasi için istenmeyen davranışlardır” cümlesi ile ifade etmiştir.

Okul müdürlerinin bakış açısına göre modelde yer alan yetkinliklere sahip bireyler demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında hayati rol oynamaktadırlar. Saygı tutumu gelişmiş olan bireylerin demokrasi kültürüne uyum sağlamasında önemli olduğuna değinen K11, düşüncelerini “Kişinin kendinden farklı olana saygı göstermeyi öğrenmesi demokrasi kültürüne ayak uydurmasında önemli rol oynar” şeklinde ifade etmektedir. Modelde yer alan yetkinliklerden saygı tutumu gelişmiş olan bireyler, kendinden farklı olana saygı gösterip hoşgörü ile yaklaşmaktadır. Bireylerin bir arada uyum içerisinde yaşayabilmesinde saygı tutumu geliştirmesinin

önemini K2 “Kişi önce kendine saygı göstermelidir. Kendine saygısı olan kişi etrafına da saygı gösterir. Hoşgörülü olur. Uyum içinde yaşar” cümlesi ile ifade etmektedir. Farklılıklara değer veren, saygı tutumu geliştirmiş bireylerde iş birliği becerilerinin de gelişmiş olduğuna değinen katılımcılar, iş birliği becerilerini kazanmasının birey için oldukça önemli olduğuna değinmişlerdir. İş birliği becerileri sayesinde bireyler, bulundukları ortamda farklı bireyler ile bir amaç doğrultusunda ortaklaşa başarılı şekilde bir iş ortaya çıkarmaktadırlar. Böylece bulundukları ortamda demokrasi kültürü çerçevesinde kalarak çatışmadan uzak durmaktadırlar. Bu becerinin özellikle öğrenciler için önemine vurgu yapan bazı katılımcılar da bulunmaktadır. Katılımcılar, iş birliği becerisine sahip olmanın hem öğrencinin okula uyumunu kolaylaştırdığını hem de okul içi demokrasi kültürüne katkı sağladığına değinmektedirler. Bu noktada K17 düşüncelerini “İş birliği becerisi sayesinde öğrenciler bulundukları ortama uyum sağlayıp, demokrasi kültürünü oluştururlar. İş birliği kurarak bulundukları yeni ortama rahatça adapte olurlar” cümlesi ile ifade etmektedir.

Katılımcılar modelde yer alan yetkinliklerin bireylere kazandırılmasının bireyin bütüncül gelişimine katkıda bulunduğuna dikkat çekmektedirler. Modelde yer alan yetkinlikler bireylerin sosyal, duygusal, bilişsel gibi birçok alanda kazanımlar elde etmelerini sağlamaktadır. Katılımcılara göre her alanda belli kazanımlar elde eden birey, kendini yeterli hissedip özgüven geliştirmektedir. Yaşamı boyunca yeterli yetkinlik kazandığını düşünen bireylerde öz yeterlilik inancı gelişmektedir. Böylece modelde yer alan yetkinlikleri kazanmış ve öz yeterlilik inancı gelişmiş bireyler demokrasi kültürünün geliştirilmesinde önemli bir yere sahiptirler. K12 öz yeterlilik bilinci kazanmış öğrencilerin demokrasi kültürünün geliştirmesindeki önemi ile görüşlerini şu şekilde ortaya koymaktadır:

Aslında çocukların ileride birey olabilmeleri adına bu yetkinlikleri göz önünde bulundurarak gelişmeleri ve yetişmeleri çok önemlidir. Her yönden gelişen

birey, aktif bir vatandaş olacaktır toplum içerisinde. Özgüveni artacak, kendini yeterli ve önemli hissedecek. Çevresiyle daha sosyal, daha etrafına saygılı, empati kuran, sorumluluk bilinci olan bireyler olarak yetişecek ve demokrasi kültürünü yaşatacaktır. (K12)

Bireyin bütüncül olarak birçok yönden geliştirilmesine vurgu yapan okul müdürleri, bireye empati becerisinin kazandırılmasının önemli olduğuna dikkat çekmektedirler. Empati becerisini bireyin karşısındaki kişiyi anlayarak kendini onun yerine koyarak onun bakış açısından olaylara bakabilmesi olarak betimleyen katılımcılar bulunmaktadır. Bu noktada K5 düşüncelerini “Modelde yer alan her yetkinlik çok önemlidir ama özellikle empati becerisi kazanmış birey, olaylara farklı gözle bakar. Farklı yönden olayları algılar” şeklinde vurgulamaktadır. Okul müdürleri, empati becerisi kazanmış bireylerin analitik ve eleştirel düşünme becerilerini de geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Katılımcılar, modelde yer alan yetkinlikler sayesinde bütüncül anlayışla yetiştirilen bireylerin analitik ve eleştirel düşünme becerilerinin yanında problem ve çatışma çözme becerilerinin de geliştiğine değinmektedirler. Etraftaki problemlere barışçıl bakış açısı ile yaklaşarak çözüm yolları bulmada çatışma çözme becerisi önem taşımaktadır. Bu noktada bireyleri problem ve çatışma çözme becerileri kazandırarak yetiştirmenin önemine vurgu yapan K4, düşüncelerini “Çocukları çözüm odaklı yetiştirmeliyiz. Sorunlara çözüm bulmak zor olandır. Kolay olan sorunları büyütüp çatışmak. Barış kültürü oluşturmak için gerekli olan budur” şeklinde ortaya koymaktadır.

5.2.2 Okul İçin Önemi

Araştırmaya katılan okul müdürleri, gün geçtikçe çokkültürlü bir hal almaya başlayan okul ortamlarında demokrasi kültürünün geliştirilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadırlar. Katılımcılara göre Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modeli okullarda demokrasi kültürünün oluşturulması ve geliştirilmesi noktasında önem taşımaktadır. Bu noktada K2 modelin okul için

öneminden bahsettiği “Okullarda zorbalık, şiddet gibi olaylar gözlemliyoruz. Empati kurmuyoruz, saygı göstermiyoruz. Bunlar hep demokrasi kültürünün eksikliğinden kaynaklanır diye düşünüyorum. Bu modelin okul ortamındaki istenmeyen durumları engellemek için önemli olduğunu düşünüyorum” ifadeleri dikkat çekmektedir.

Çokkültürlü yapıya bürünen okullarda demokrasi kültürü oluşturulabilmesi için demokratik yapının güçlenmesinin gerektiğine değinen katılımcılar, ilgili modelde yer alan yetkinliklerin kazandırılmasının okullardaki demokratik yapının güçlenmesinde önemli olduğuna dikkat çekmektedirler. Okul içerisindeki demokratik yapının güçlenmesi farklı kültürden gelen çocukları kaynaştıran, okul içi iletişimi güçlü ve kültürel çeşitliliğe değer veren bir okul yapısını gerektirmektedir. Katılımcılar, okullardaki çokkültürlü yapıyı oluşturan farklı kültürlerden gelen öğrencilerin kaynaştırılması noktasında modelde yer alan yetkinliklerin önemine vurgu yapmaktadırlar. K4 modelin önemini “Rusya’dan, Türkmenistan’dan, Türkiye’den gelen çocuklar var okullarda. Her biri de kendi kültürünü taşıyor. Bu farklı kültürleri kaynaştırma noktasında bu modeldeki beceriler etkili olacaktır” şeklinde vurgulamaktadır. Modelde yer alan yetkinliklerin kullanıldığı, demokratik yapısı güçlü olan ve demokrasi kültürünün oluşturulduğu okul ortamlarında farklı kültürler kaynaştırılmaktadır. Demokratik yapısı güçlü olan ve demokrasi kültürü oluşmuş çokkültürlü okul ortamlarında çokkültürlülüğü oluşturan kültürel çeşitliliğe değer verilmektedir. Araştırma verileri kültürel çeşitliliğe değer veren kapsayıcı bir okul ortamında farklı kültürden gelen bireylerin rahatlıkla adapte olup, kaynaşmaya başladıklarını ortaya koymaktadır. Kapsayıcı okul ortamında gerçekleşen kaynaşma ile ilgili düşüncelerini K2 şu şekilde ifade etmektedir:

Farklı kültürlerden gelen insanlar dediğim gibi zaten okul ortamında bir etkileşim içinde olacak. Burada önemli olan okulun bu farklılıklara kucak açmasıdır. Ben size yaşadığım bir örneği anlatayım. Benim yanıma gelip biz de Rusça öğrenmek istiyoruz diyen öğrencilere tanıklık ettim. Biz de Rusça

derslere girmek isteriz, hatta kendi başına defter açan 2. Sınıf öğrencimiz var. Rusça öğrenir, Rusça şarkılar öğrenir. Bu işte o farklı kültürlerin bir araya gelip birlikte okulu paylaşmalarında, eğitimi paylaşmalarında olur.

Katılımcıların bazıları ise çokkültürlü yapıya bürünen okullarda demokrasi kültürü oluşturulabilmesi için eğitim ve öğretim ortamının adaletli, güvenli, eşitlikçi ve işbirlikçi olması gerektiğine değinmektedirler. Araştırma verileri, eğitim ve öğretimde adaletli, güvenli, eşitlikçi ve işbirlikçi ortamlar oluşturabilmesi noktasında Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinin önemini vurgulamaktadır. Katılımcılar, modelde yer alan yetkinliklerin yer aldığı okullarda adaletli ve güvenli ortamlar yaratıldığını ortaya koymaktadır. Okulda zorbalığa uğrayan, arkadaşları tarafından şiddet gören veya bu şiddete şahit olan öğrencilerin okula karşı olan güven duygusu olumsuz etkilenmektedir. Okullarda güvenli ortamların oluşturulması için demokrasinin yerleştiği, adaletin bulunduğu ve modelde yer alan yetkinliklerin kullanıldığı ortamların oluşması gerekmektedir. Katılımcılar adaletli ve güvenli okul ortamlarının oluşturulmasında modelde yer alan yetkinliklerin şiddeti önleme ve barış kültürü oluşturma gibi rolleri olduğuna dikkat çekmektedirler. Bu noktada modelin rollerine değinen K6, düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

Çocukların, sosyal ve kültürel kimliklerine, kişiler arası ilişkilerine demokratik okullar katkı koyar. Okulda oluşması mümkün olumsuz davranışlar önlenir ve barış kültürü kazandırılır. Bu noktada model okul tarafından benimsenip, kullanılırsa çocukların birbirlerine düşmanlık ve kin besleyeceklerini düşünmüyorum.

Katılımcıların, okullarda oluşturulan demokrasi kültürünün getirisi olarak ele aldıkları bir diğer faktör ise eşitlikçi okul ortamları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada K1 düşüncelerini “Demokrasi kültürünün yerleştiği, saygının, empatinin, adaletin, hoşgörünün bulunduğu okullarda eşitlikçi ortamlar karşımıza çıkar” cümlesi ile ortaya koymaktadır. Modelde yer alan yetkinliklerin kullanılması ile oluşturulacak

olan demokrasi kültürünün okullarda eşitlikçi ortamlar oluşturma noktasında önemli olduğunu dikkat çeken okul müdürleri, eşitlikçi ortamlarda tüm paydaşların kararlara katılmasına değinmektedirler. Eşitlikçi okul ortamlarında okulu etkileyen iç ve dış paydaşlar kararlara katılmaktadır. Eşitlikçi okul ortamlarında okul hakkında alınacak kararlarda her paydaşın eşit şekilde söz hakkı bulunmaktadır. Böylelikle kararlara katılan farklı kültüre ait bireyler bir arada hareket etmektedir. Demokrasi kültürünün yerleştiği farklı kültürlerin, farklı paydaşların okul yararına bir araya gelmesi okul içi iletişimi de güçlendirmektedir. Araştırma verileri, kültürel çeşitliliğe değer veren, demokratik okul ortamlarında, farklı kültürlerin bir araya gelip kaynaşması okul içi iletişimin güçlenmesi açısından modeldeki yetkinliklerin önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

5.2.3 Toplum İçin Önemi

Avrupa Konseyi tarafından oluşturulan demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinin toplum için önemine değinen okul müdürlerinin bazıları modelin önemini bireyin doğup büyüdüğü ve içerisinde yer aldığı topluma göre ilişkilendirerek ele almaktadır. Bazı okul müdürleri ise modelin önemine değışen toplumsal yapıyı dikkate alarak değinmektedir. Farklı bakış açılarına sahip okul müdürlerinin büyük bir çoğunluğu modelde yer alan yetkinliklerin toplumu oluşturan her bireyin mutlaka kazanması gerektiğine vurgu yapması dikkat çekici olmaktadır. Araştırma verilerine göre toplumların gelişmesi, ilerlemesi ve sürdürülebilmesi için modelin büyük önem taşıdığı ortaya çıkmaktadır.

Her bireyin doğup büyüdüğü toplumda bir yere sahip olduğuna değinen bazı okul müdürleri toplum bilinci oluşturulması noktasında modelin etkili olduğuna değinmektedirler. Toplum bilincini topluma ait hissetme, toplumu benimseme olarak nitelendiren katılımcılar, o toplum içinde doğup büyüyen kişilerde toplum bilincinin

daha yüksek olduğuna değinmektedirler. Toplum bilinci oluşan toplumda yaşayan bireylerin sorumluluklarını bilmeleri, etkili ve aktif vatandaşlar olarak yetişmeleri beklenmektedir. Bireylerin toplum bilinci yüksek, etkili ve aktif vatandaşlar olarak yetişmelerinde modelin önemine vurgu yapan K7 düşüncelerini “Modelde yer alan yetkinlikler toplumu oluşturan kişilerin hayat boyu sahip olunması gereken yetkinliklerdir. Bu yetkinlikler aktif bireyler yetiştirmede önemlidir” şeklinde ifade etmektedir. Modelin toplumlar için önemini sağlıklı, üretken ve gelişmiş toplum yaratma olarak belirten katılımcılar, etkili ve aktif vatandaşlar yetiştirmenin rolüne değinmektedirler.

Etkili ve aktif vatandaşların yetiştirildiği toplumlarda, bireylerin problem çözme, analitik düşünme, empati ve saygı duyma becerileri gelişmiş olduğundan sağlıklı toplumları oluşturduğu vurgulanmaktadır. Sağlıklı toplumlarda, bireyin öncelikle kendisine daha sonra ise etrafındaki kişilere değeri vermesi önem taşımaktadır. Bu noktada modelde yer alan yetkinliklerin bireylere kazandırılmasının gerekliliğine değinen katılımcılar, toplumların gelişmeleri için bunun gerekli olduğunu ifade etmektedirler. Bu noktada K2'nin “Toplumu bir yere getirecek olan içindeki bireylerdir. Etkili vatandaşların oluşturulması için bireyleri modeldeki yetkinlikler çerçevesinde eğitip, yetiştirirsek eğer sağlıklı toplumlar yaratabiliriz” cümlesi dikkat çekmektedir. Katılımcılara göre sorumluluk bilinci yüksek, analitik düşünme becerileri gelişmiş, kendine ve çevresine değeri veren, özgüveni yüksek bireyler üretken toplumları oluşturmaktadır. Üretken toplumlarda oluşan sürekli üretim kültürü gelişmişlik düzeyine etki etmektedir. Katılımcılar gelişmiş toplum yaratmanın modelde yer alan yetkinliklerin kazandırılması ile sağlanacağına vurgu yapmaktadırlar:

Toplumların gelişmesi hem kültürle hem de o ülkeyi oluşturan kişilerin nitelikleri ile de ilişkilidir. Bakın bize üretmiyoruz. Üretemiyoruz. Çünkü o

yönde bir kültüre sahip değiliz. Toplumu geliştirecek aktif vatandaşlar yetiştirmek, kişiyi çok yönlü geliştirmeye ilgilidir. Bu noktada modelin eğitimle kazandırılması devreye girer. (K18)

Değişen toplumsal yapı dikkate alındığında toplumların değişen toplum profiline ayak uydurması noktasında Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modeli önem taşımaktadır. Göçlerin de etkisiyle çokkültürlü yapıya bürünen ülkelerde ilgili modelin kazandırılması bireylerin değişen toplum profiline uyum sağlamasını kolaylaştırmaktadır. K3 değişime uyum sağlamanın zorluğunu “Farklı olanı kabul etmek zordur ve zaman alır. Çünkü hepimizin belli alışkanlıkları, belli normları vardır. Ansızın bulunduğumuz ortama bir yabancının gelmesini kabullenmek belli becerilere sahip olmayı gerektirir” cümlesi ile ifade etmektedir. Katılımcılara göre model, değişen toplum profili içerisinde yer alan farklı kültürlere saygı duyma becerisinin kazandırılması noktasında önem taşımaktadır. Toplum içerisinde farklı kültürden olan bireyleri dışlamamak, farklılıklarla bir arada yaşamak, kültürel farklılıklara saygı göstermek gibi beceriler, demokrasi kültürünün geliştirilmesi ile sağlanabilir. Modelde yer alan yetkinliklerin değişen toplumsal yapıya sahip ülkelerde kültürler arası diyalogu geliştirdiğine değinen okul müdürleri, kültürler arası diyalogun toplumlar arası çatışmayı önlemede ve barış kültürü oluşturmada etkili olduğuna dikkat çekmektedirler. K8’in modelin amacına değindiği “Çokkültürlü bir dünyanın insanlarını savaşı önleyerek bir arada barış kültürü içinde yaşatmaktır bence bu modelin amacı” cümlesi dikkat çekmektedir. Barış kültürü oluşmuş demokratik toplumlar oluşturmada büyük rol oynayan model, insan haklarına saygı duyulması ve demokratik vatandaşlar yetiştirilmesi noktasında da önemli olmaktadır. Bu noktada K4 düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

Toplumsal barışı veya toplumsal düzeni de etkiler bu yetkinlikler. Çünkü ne kadar düzgün birey yetiştirebiliyorsak ve ne kadar bu değerleri verebildiğimiz birey yetiştiriyorsak, o derece huzuru ve düzeyini da toplumda sağlamış oluruz.

Modelde yer alan yetkinliklerin toplumlarda barış kültürü oluşturmadaki önemine değinen katılımcılardan bazıları, barış kültürünün yer aldığı, demokratik toplumlarda, bireylerin farklılıklarla bir arada yaşamayı kabullendiğine, farklı olanı benimseyerek saygı gösterdiğine ve farklılıklarla iş birliği kurduğuna değinmektedir.

Modelde yer alan yetkinliklerin, demokratik toplumlar oluşturulması ve demokratik vatandaşların yetiştirilmesi noktasında rol model olduğuna değinen katılımcılar bulunmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu modeli, demokratik vatandaşlar yetiştirilmesi konusunda ele alıp, “eksiksiz” olarak nitelendirmektedir. K7 demokratik vatandaşlar yetiştirilmesi konusunda modelin yeterli olduğunu vurguladığı düşüncelerini “Demokratik vatandaş nelere sahip olmalı dersiniz bana bu artık bu modeli örnek olarak veririm. Model gerçekten eksiksiz. Toplum için demokrasi kültürü için gereken her detay iyice düşünülmüş” şeklinde ifade etmektedir. Katılımcılara göre modelde yer alan yetkinliklerin kazandırıldığı toplumlarda bireyler demokratik vatandaşlar olarak yetiştirilmektedir. Demokratik vatandaşlar toplumu için çalışan, üreten, demokrasi ve barış kültürünü benimseyen, hak ve sorumluluklarının bilincinde bireyler olup, toplumlarda demokrasi kültürünün geliştirilmesi için önemli bir yere sahip olmaktadır. Demokratik vatandaşlar sayesinde demokrasinin sürdürülebilir olduğuna değinen katılımcılar, modelde yer alan yetkinliklerin bireylere kazandırılmasının demokratik toplumların devamlılığı için de önemli olduğuna değinmektedir. Araştırma verileri, demokrasi kültürü içerisinde demokratik vatandaşlar olarak yaşayan bireylerin varlığının demokratik toplumları yaşatabileceğini ortaya koymaktadır.

Tamam biz demokratik bir toplum yaratmak için yasaları değiştelim. Ama içindeki insan buna uymazsa nasıl demokratik toplumlar oluşturabiliriz? Tamam yasalar değişmeli ama insanlar da demokratik vatandaşlar olarak eğitilmeli. İkisi birbirini desteklemezse demokratik toplum oluşturmak biraz zor olacaktır diye düşünmekteyim. (K16)

5.3 Avrupa Konseyi Tarafından Hazırlanan Demokrasi Kültürü İçin Yetkinlikler Modelinde Yer Alan Yetkinliklerin Öğretmen, Öğrenci ve Müdürlere Kazandırılması

Bu bölüm Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinin öğretmen, öğrenci ve müdürlere kazandırılması ile ilgili toplanan araştırma verileri doğrultusunda elde edilen bulguları ortaya koymaktadır. Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinin öğretmen, öğrenci ve müdürlere kazandırılması ile ilgili okul müdürleri yapılması gerekenleri kurumlar ile ilişkilendirerek “okulların yapması gerekenler”, “eğitim bakanlığının yapması gerekenler” ve “sendikanın yapması gerekenler” üzerine yoğunlaşmış, ayrı ayrı detaylandırılarak ele almıştır. Okul müdürleri modelin kazandırılması için yapılması gerekenlerin hayata geçirilmesinde kurumların iş birliği içerisinde olmalarının gerektiğine vurgu yaparak, aslında tüm bu uygulamaların bütünün birer parçası olduğuna dikkat çekmektedirler.

5.3.1 Okullar Tarafından Yapılması Gerekenler

Araştırma verileri modelde yer alan yetkinliklerin kazandırılması noktasında okul örgütünün tek başına uygulamaları hayata geçirmede yetersiz olabileceğine dikkat çekerek kurumlar arası iş birliğinin önemine vurgu yapıldığını ortaya koymaktadır. Katılımcılar, Avrupa Konseyi tarafından oluşturulan demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinin öğretmen, öğrenci ve müdürlere kazandırılması noktasında okullarda demokrasi kültürünün oluşturulması gerektiğine vurgu yapmaktadırlar. Modelin kazandırılması için okulların modele sahip çıkması gerektiğine değinen okul müdürleri, demokrasi kültürünün önce okullarda oluşturulması gerektiğine değinmektedirler. Demokratik okul kültürünün oluşturulması noktasında yöneticilere büyük görevler düştüğüne değinen katılımcılar, okul müdürlerinin okul yapısı

hakkında mevcut durum analizi yaparak eksikleri belirlemesi gerektiğini ve öğretmenler ile iş birliği içerisinde yapılması gerekenleri planlaması gerektiğini ifade etmektedirler. K7 konuyla ilgili düşüncelerini şu şekilde ortaya koymuştur:

Teşvik edici olması gerekir, iyi gözlemlemesi gerekir okul müdürünün okulunu demokratik yapısını iyice gözden geçirmesi gerekir, öğretmenlerle ortak halde planlaması, eşgüdüm ile hareket edip, uygun ortamlar yaratmak ve bu süreci devam ettirmelidir. (K7)

Öğretmen – idare iş birliğinin sağlanmasının ve karar alma sürecinde öğretmen fikirlerine de yer verilmesinin demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında önemli olduğuna vurgu yapan katılımcılar bulunmaktadır. Katılımcılar, iş birlikçi okul ortamında, modelde yer alan yetkinliklerin kolay bir şekilde kazandırılabilceğini ifade etmektedirler. Bu noktada K16'ın “demokratik liderlik davranışlara sahip yöneticilerin iş birlikçi tutumları öğretmen motivasyonunu artırarak demokrasi kültürünü geliştirecektir. Ayrıca aynaya ne gösterirsen onu görürsün, bu davranışlar modeldeki yetkinliklerin öğretmenlere kazandırılmasında da etkili olacaktır” ifadesi dikkat çekmektedir.

Katılımcılar modeldeki yetkinliklerin öğrencilere kazandırılması noktasında okulların demokrasi kültürü oluşturarak rol model olması gerektiğine değinmektedirler. Okul müdürünün ve öğretmenlerin rol model olması, demokratik değerleri kullanması, okul ortamında bulunan öğrencileri için teşvik edici olacağı düşünülmektedir. Demokratik değerleri kullanan, demokratik kararlar alan, saygının ve barış kültürünün bulunduğu demokrasi kültürü yönünden rol model olan okul ortamının, öğrencilerin modelde yer alan yetkinlikleri kazanmasında olumlu etkisi olduğu araştırma verileri tarafından ortaya konmaktadır. K13 yetkinliklerin kazandırılmasında okulun öğrencilere rol model olması noktasında kullandığı “Demokrasinin öğretilmesinde en önemli şeylerden biri yapılan ile söylenenin tutmasıdır. Öğretmen kavga eden öğrencilere saygıdan, barış kültüründen

bahsediyoruz ama teneffüste kavga eden öğretmenler görüyoruz’’ cümlesi dikkat çekmektedir. Öğrencilerin büyüklerini taklit ederek öğrendiklerine vurgu yapan katılımcılar, yetkinliklerin kazandırılmasında okulların rol model olmasının önemine dikkat çekmektedirler. Demokrasi kültürünün oluşturulduğu okullar özelde kendi içerisindeki paydaşlara rol model olurken, genelde ise topluma rol model olmaktadır. Toplumu oluşturan bireylerin okullardan geçtiğine değinen katılımcılar, okullardaki kültürün topluma da yansıdığını bu nedenle de modeldeki yetkinliklerin kazandırılmasında okulların topluma rol model olmasına vurgu yapmaktadırlar. Toplamların okulların yansıması olduğuna değinen K9: ‘‘Ağaç yaşken eğilir. Okulda çocuk neyi görürse, büyüdüğünde bir vatandaş olduğunda toplumda da aynisini uygular’’ cümlesi dikkat çekmektedir. Araştırma verileri sonucunda, modeldeki yetkinliklerin kazandırılması için okulların topluma rol model olmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Katılımcılar, modeldeki yetkinliklerin öğrencilere kazandırılması noktasında okulların öğrencilere gözlem yapabilecekleri ortamlar hazırlaması gerektiğini ifade etmektedirler. Kültürel farklılıkların yer aldığı okul ortamlarında öğrencilerin gözlem yaparak farklılıkların olduğu bilincini edineceklerini, kültürel farklılıkları kabullenebileceğini ve empati becerisi geliştirebileceğini vurgulayan katılımcılar bulunmaktadır. Okullarda öğrencilerin gözlem yapabileceği kültürel etkinlikler düzenleyerek yetkinliklerin kazandırılabilceği vurgulanmaktadır. Sosyal bilgiler dersinde yer alan kültürümüz teması ile ilişkilendirerek öğrencilere gözlem yapma fırsatı sağlayan kültür evi gezileri düzenlemek veya okulda farklı kültürlerin tanıtılacağı kültür günü düzenlemek gibi örnekler dikkat çekmektedir. Bu uygulama sayesinde kazandırılması istenen modelde yer alan yetkinliklerin geliştirilebileceği ortaya konmaktadır. K2 ‘‘Çocuğun geldiği kültürü sergileyip, sınıfında arkadaşlarına

paylaşmasını isteyebiliriz ve biz de kendi kültürümüzden örnekleri sergileriz. Böylece çocuklar gözlem yapar ve daha çabuk birbirlerine adapte olurlar” cümlesi ile çocuklara gözlem yapabilecekleri ortam oluşturmak için örnek vermektedir. Çocuklara gözlem yapabilecekleri ortamlar oluşturmanın yanı sıra öğrendiklerini uygulayabilecekleri ortamlar da oluşturmanın, modelde yer alan yetkinliklerin kazandırılmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Bu noktada öğrencilerin modelde yer alan yetkinlikleri kullanarak pekiştireceği ortamlar önem taşımaktadır. Demokrasi kültürünün yaşayarak öğrenileceğini her fırsatta ifade eden katılımcılar, öğrenme ortamlarının ve etkinliklerin yeniden düzenlenmesinin gerekliliğine vurgu yapmaktadırlar.

Modelde yer alan yetkinliklerin kazandırılması noktasında okul ortamının yeniden düzenlenmesine değinen katılımcılar, öğrencilerin demokratik mekanizmalarda da yer alması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Bu noktada sınıf/okul başkanı seçme, sınıf içi kararlara öğrencilerin katılması gibi verilen örnek uygulamalar dikkat çekmektedir. Bu uygulamalar sayesinde öğrencilerin demokrasiyi yaşayarak, modeldeki kazanımları kullanabilecekleri öne çıkmaktadır. Elde edilen veriler, öğrencilerin aktif katılım sağlayacağı atölye çalışmalarının, drama etkinliklerinin, örnek olay tamamlama etkinliklerinin yapılması gerektiği ortaya konmaktadır. Bu uygulamalarda öğrencilere kazandıkları yetkinlikleri kullanma fırsatı tanınırken, yeni kazanımlar elde edebilecekleri farkındalıklar da oluşturulmaktadır. Ayrıca bu uygulamalar sayesinde öğrencilere sorumluluk verilerek yetkinliklerin kazanımının sağlanabileceği noktasında fikir belirten katılımcılar bulunmaktadır. Bu noktada K9’un verdiği uygulama örneği dikkat çekmektedir:

Aklıma şöyle bir örnek geldi hemen paylaşayım sizinle. Mesela sınıfta gruplaşan çocukları dağıtarak yeni gruplar oluşturulup sosyal sorumluluk projeleri verilebilir. Hem öğrenciler arası kaynaşma sağlanır. Böylece iş birliği,

duyarlılık, sorumluluk, analitik düşünme becerileri gibi yetkinliklerin kullanılmasına olanak verilir.

Katılımcılar, okul karar mekanizmalarına okul paydaşlarının katılmasını yetkinliklerin kazandırılması noktasında yapılması gerekenler başlığı altında değinmektedirler. Okulun karar mekanizmalarına öğretmen, öğrenci ve ailelerin katılması, okuldaki demokratik ortamı desteklemektedir. Okul karar mekanizmalarında söz hakkı bulunan öğrenci, öğretmen ve veliler demokratik kazanımları kullanacakları ortamlar bulurken, okulda demokrasi kültürü desteklenmektedirler. Bu noktada oluşturulan öğrenci konseyi uygulamaları ortaya konmaktadır. Katılımcılar, okullarda oluşturulan öğrenci konseylerinin okulun karar mekanizmalarında yer bulduğuna, öğrenciler ile ilgili konularda söz hakkına sahip olduklarına ve öğrenci haklarını savunduklarına değinmektedirler. Bu noktada K8 düşüncelerini: “Okul konsey seçimleri yapıldığı zaman okullarda demokrasi havası eser. Bu uygulama hem öğrencilerin demokrasiyi hissetmelerine hem de demokrasiyi kullanmalarına olanak tanır” cümlesi ile ifade etmektedir.

5.3.2 Eğitim Bakanlığı Tarafından Yapılması Gerekenler

Elde edilen veriler, demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinde yer alan yetkinliklerin öğretmen, öğrenci ve müdürlere kazandırılması noktasında eğitim bakanlığının diğer kurum ve kişiler ile iş birliği içerisinde yapması gerekenleri ortaya koymaktadır.

Katılımcılar ilk olarak, eğitim bakanlığının politikalarında düzenlemeler yapması, eğitim öğretim programını yeniden düzenlenmesi, mevduat değişikliklerini yapması gibi hayata geçmesi istenilen uygulamalarla modelin yerleştirilmesine vurgu yapmaktadırlar. Modelde yer alan yetkinliklerin kazandırılması konusundaki güncel durumun yetersizliğine değinen K7'nin “Mesela sosyal bilgiler dersinde 3-5 sayfada demokrasiye yer vermekle bu kazanımların çocuklara yerleşmesini bekleyemeyiz”

cümlesi dikkat çekmektedir. Katılımcılar bazı derslerin içerisinde demokrasi eğitimine yer verilmesine rağmen bu uygulamanın yetersiz olduğuna vurgu yapmaktadırlar. Okul müdürleri, okullarda yeni demokratik yapıların oluşturulması ve ilgili modelin bireylere kazandırılması için eğitim bakanlığının eğitim politikalarında değişiklikler yapması gerektiğine dikkat çekmektedirler. Bu noktada elde edilen bulgular, öğretim programlarına demokratik vatandaşlık eğitimi, demokrasi eğitimi, çocuk ve insan hakları eğitimi, barış eğitimi gibi konuların eklenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır:

Model ele alınarak kazandırılmak istenen yetkinlikler çerçevesinde yeni programlar oluşturulmalıdır. Model eğitim politikalarına yerleşmeli ki okullarda bu yetkinlikler kazandırılsın. İstenilen düzeyde kazanım elde edilsin...Ayrıca demokrasiyi destekleyen çocuk hakları ve vatandaşlık eğitimlerine de programlarda yer verilmelidir. (K10)

Katılımcılardan bazıları eğitim politikaları düzenlenirken, ilgili konularda başarılı olmuş ülkelerin örnek uygulamalarının incelenmesinin gerektiğine değinmektedir. Araştırma verileri, eğitim bakanlığında yer alan uzmanların demokrasi kültürünün kazandırılması noktasında dünya çapında neler yapıldığını inceleyerek, demokrasi eğitimi konusunda başarılı olmuş okullardan örnek uygulamaları benimseyip, ülkemize uyarlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Katılımcılar, örnek okullarda neler yapıldığı, bunların bizim ülkemize ne kadar uygulanabilir olduğunu saptamak ve demokratik yetkinliklerin nasıl kazandırılabilceği ile ilgili yeni bakış açıları kazanmak adına eğitim bakanlığı bünyesinde demokrasi eğitimi çalıştayını düzenlenmesi gerektiğine değinmektedirler. Yapılacak olan çalıştayın bu yetkinliklerin kazandırılması noktasında yol gösterici olabileceğini düşünen K7 bu konu hakkındaki görüşlerini şu şekilde dile getirmektedir:

Yetkinliklerin kazandırılması noktasında demokrasi kültürü ile ilgili çalıştaylar yaparak, toplumumuzun eksikliğini göstererek, bir şekilde fikir ayrılıklarını birleştirici, onlara saygı göstererek, en önemlisi hukuk kurallarına uyarak, düşünce ifade etme özgürlüklerini de düşünerekten böyle bir kültürler arası, fikirler arası toplantılar düzenlenebilir. Yol gösterici de olur.

Eğitim bakanlığının, çalıştay sonunda sunulacak raporu dikkate alarak birçok alanda yeni düzenlemeler yapması gerektiğine değinen okul müdürleri, demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinde yer alan yetkinliklerin öğretmen ve yöneticilere kazandırılması için hizmet içi eğitimler veya paneller düzenlenmesi gerektiğine dikkat çekmektedirler. Katılımcılardan bazıları düzenlenecek olan hizmet içi eğitim kursları veya panellerde ilgili modelde yer alan yetkinliklerin kazandırılabilmesine dikkat çekerken, bazı katılımcılar ise hizmet içi eğitim veya panellerin tek başına yeterli olmayacağını uygulamalarla da desteklenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

İlgili modelde yer alan yetkinliklerin paneller veya hizmet içi eğitimler düzenlenerek kazandırılabilmesine değinen okul müdürleri, katılımın zorunlu kılınması gerektiğine vurgu yapmaktadırlar. Katılımın zorunlu olmasının ülkedeki tüm öğretmen ve yöneticilerin belli bir düzeyde kazanım sağlamaları için önemli olduğu ortaya konmaktadır. Bu noktada K2 düşüncelerini “Okullarda bir standart yakalanması, demokrasinin oluşturulabilmesi ve yetkinliklerin kazandırılması için hizmet içi eğitimlere katılımın zorunlu olması lazım” cümlesi ile ifade etmektedir. Elde edilen veriler, panelde veya hizmet içi eğitimde edinilecek bilişsel düzeydeki kazanımların daha kalıcı olabilmesi için öğretmen ve yöneticilere uygulama fırsatları sunulması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Gerçekleştirilecek olan panel ve hizmet içi eğitimlere zorunlu katılımın yanında yetkinliklerin kazandırılmasının uygulamalarla da desteklenmesi gerektiğine değinen bazı katılımcılar, eğitimlerin ardından vaka çözme çalışmaları veya atölye çalışmaları ile öğrenmenin pekiştirilerek öğrenmenin daha etkili olacağını ifade etmektedirler. Bu noktada K4 düşüncelerini “Eğitimin diğer bacağı olarak bu kazanımların uygulanması da çok önemlidir. İnsan yaparak yaşayarak daha kalıcı öğrenir. Örneğin bir vaka ver. Öğretmen veya müdür o olayı becerileri ile çözsün” cümlesi ile ifade etmektedir. Katılımcılardan bazıları da modelde yer alan

yetkinliklerin öğretmen veya yöneticilere kazandırılması noktasında eğitim bakanlığının her yıl öğretmenlere ve yöneticilere uluslararası demokrasi eğitimlerine katılım hakkı tanınması gerektiğine değinmektedir. Uluslararası demokrasi eğitimleri sayesinde öğretmen ve yöneticilere kendilerini geliştirme fırsatı tanınması gerektiğine değinen okul müdürleri, demokratik değerlerin kazandırılması noktasında da önemli bir faktör olduğunu belirtmektedirler. Veriler, demokratik yetkinlikleri kazanmış, uluslararası bilgi ve deneyime sahip olan öğretmen ve okul müdürlerinin kendi okullarında demokrasi kültürüne dayalı bir eğitim vereceklerini ortaya koymaktadır.

Bakanlık her yıl belli bir grup öğretmen ve yöneticiyi demokrasi hakkında uluslararası eğitimlere göndermelidir. Bu konularda eğitilen, farklı bakış açısı, beceriler kazanan kişiler bunu kendi ülkelerinde, yaşantılarında, okullarında da uygulama fırsatı bulacaklardır. (K17)

Demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinde yer alan yetkinliklerin okul müdürlerine kazandırılması noktasında elde edilen verilerden öğretmen yükselme sisteminin değiştirilmesi dikkat çekmektedir. Katılımcıların neredeyse tümü KKTC Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkokullarda müdürlük yapacak olan kişilerin belirlendiği yükselme sisteminin işlevini kaybettiğini ve değişmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Yönetici olacak olan kişilerin kriter puan toplama sistemi ile belirlendiğini ve bu sistemin hiçbir şekilde günümüz koşullarına uygun olmadığına dikkat çeken okul müdürleri bulunmaktadır. Geleneksel yöneticilik anlayışının artık günümüz koşullarına uygun olmadığına değinen okul müdürleri, okullarda yönetici olacak kişilerin liderlik özellikleri taşıması gerektiğine vurgu yapmaktadırlar. K9 yöneticilerinin okullarda lider olması gerektiğine değinerek, düşüncelerini “Okullarımız artık birçok farklılığı bünyesinde barındırıyor. Kozmopolit bir yapıya sahibiz. Böyle bir örgütü ancak demokratik bir lider yönetebilir” cümlesi ile ifade etmektedir. Çokkültürlü yapıya sahip okullarımızda yönetici olacak kişilere, eğitim bakanlığının Atatürk Öğretmen Akademisi bünyesinde demokratik liderlik eğitimi

düzenlemesi gerektiğine değinen katılımcılardan birçoğu, modelde yer alan yetkinliklerin kazandırılmasında demokratik liderlik eğitiminin etkili olduğuna vurgu yapmaktadırlar. Bu noktada K3'ün “Atatürk Öğretmen Akademisinde okul yöneticilerine düzenlenecek olan demokratik liderlik eğitimleri ile modeldeki yetkinlikler kazandırılabilir diye düşünmekteyim” cümlesi dikkat çekmektedir.

Bir grup katılımcı ise sendika ile Eğitim Bakanlığının iş birliği içerisinde Atatürk Öğretmen Akademisinde yüksek lisans programı açmasının gerektiğine değinerek, yönetici olacak olan kişilerin liderlik alanında yüksek lisans yapması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Katılımcılar, gerçekleştirilecek olan yüksek lisans eğitiminin içerisinde yönetici olacak olan kişilere ilgili modelde yer alan yetkinliklerin de dersler aracılığı ile kazandırılması gerektiğine değinmektedirler. Böylelikle yönetici adaylarına liderlik eğitiminin yanında demokratik yetkinlikler de kazandırılmış olunacaktır. Bu noktada K12 düşüncelerini “Yönetici olacak arkadaşlara bir düzenleme yapması lazım devletin sendika ile beraber. Yüksek lisans gibi işte en az işte bir yıl öğretmen oraya gitsin bu yeterliliklere, yeterlilikleri alsın ve öyle yönetici olsun” cümlesi dikkat çekmektedir. İlgili modelde yer alan yetkinliklerin sadece yöneticilere değil öğretmenlere de kazandırılması noktasına ayrıca değinen katılımcılardan bazıları modelde yer alan yetkinliklerin öğretmenlere kazandırılması için KKTC’de de ilkokul öğretmeni yetiştiren kurum olan Atatürk Öğretmen Akademisinde bulunan öğretmen yetiştirme programlarına modelin yerleştirilmesi gerektiğine dikkat çekmektedirler. K16 bu noktada düşüncelerini “Kişi göreve yönetici olarak başlamaz. Bu yetkinlikleri belli aralarla daha öğretmen adayırken vermek lazım” cümlesi ile belirtmektedir. Öğretmen adaylarının pedagojik formasyon ve alan derslerinin yanında demokratik yetkinlikler kazanarak mezun olmasının, ileride okullarda demokratik öğretmenler olarak yer almasını sağlayacağından önemli

olduğuna vurgu yapılmaktadır. Elde edilen araştırma verileri Eğitim Bakanlığının yapacağı düzenlemeler ile öğretmen adaylarına ilgili modelde yer alan yetkinliklerin kazandırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu noktada K5'in “Öğretmeni daha okurken eğitmelisin ki mezun olup okula geldiği zaman demokratik değeri ile birlikte gelsin” cümlesi dikkat çekmektedir. Demokratik öğretmenlerin yer aldığı okullarda demokrasi kültürünün oluşturulması ve geliştirilmesi de mümkün olmaktadır.

Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinde yer alan yetkinliklerin öğrenci, öğretmen ve müdürlere kazandırılması noktasında bir grup katılımcı medyanın etkin kullanılmasının gerektiğini ortaya koymaktadır. Katılımcılara göre medya kanallarının etkili kullanımı modelde yer alan yetkinliklerin bireylere kazandırılmasında önemli bir yere sahip olmaktadır. Katılımcıların ortaya koymuş olduğu eğitim bakanlığının bünyesinde hazırlanacak olan belirli yaş gruplarına uygun kamu spotu niteliğindeki animasyon ve kısa filmlerin yapılması dikkat çekmektedir. Katılımcılar, günümüz teknolojisinin ve insanların medyayı fazla kullanmasının bir avantaja çevrilerek, modelde yer alan yetkinliklerin kazandırılmasında kullanılabileceğini vurgulamaktadır. Bu noktada K15 düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

Özellikle görsel medyanın mesela dizi, filmlerin çok büyük etkisi var. Çünkü bizim toplumumuzda insanlara baktığınız zaman çoğunun vakti televizyonda, telefonda geçer akşamları. Orda vakit geçirmek için haber izlenir, dizi izlenir, orda topluma vereceğiniz mesaj çok önemlidir. Bu noktada kazandırılması istenen yetkinlikler verilebilir.

Medya kanallarında genelde toplumda yer alan her bir bireye, özelde ise öğrenci, öğretmen ve müdürlere yönelik hazırlanacak olan kısa film veya animasyonların yer alması, modelde yer alan yetkinliklerin kazandırılmasında büyük bir etkiye sahip

olmaktadır. Medya kanallarında yayınlanan kısa film veya animasyonlardan bireylere verilmek istenen mesaj rahatça verilecek ve bireylere rol model olacaktır.

Medya kanallarının kullanılmasının yanında katılımcılardan bazıları, modelde yer alan yetkinliklerin öğrencilere kazandırılması noktasında, zorunlu yetişkin eğitimlerine ve aile eğitimlerine vurgu yapmaktadırlar. Bu noktada K2'nin “Öğrencileri eğitmek için önce etraflarındaki bireyleri eğitmeliyiz” cümlesi dikkat çekmektedir. Elde edilen veriler, öğrencilerin yakın çevrelerinde yer alan bireyleri taklit ederek büyüdüklerini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin yakın çevrelerinde yer alan yetişkinlerin ilgili modelde yer alan yetkinlikleri kazanmış olması da öğrenci için önemli olmaktadır. Öğrenci yakın çevresinde farklılıklara saygı duyulduğunu, adaletli davranıldığını gözlemlerse, bu şekilde davranmaktadır. Ancak tam tersi bir durum içerisinde yetişiyorsa, istenmedik davranışlar sergileyecektir. Ayrıca tüm bunun yanında toplumda yaşayan her bir bireyin ileride aile kuracağını da düşünürsek Eğitim Bakanlığının düzenleyeceği zorunlu yetişkin eğitimleri adı altında bireylerin eğitilmesi ve model ile ilgili istenen kazanımların gerçekleştirilebilmesi öğrenci kazanımları için de önemli olmaktadır. Modelde yer alan yetkinliklerin öğrencilere kazandırılması noktasında yetişkin eğitimlerine ek olarak aile eğitimlerinin de yapılması gerektiğine değinen katılımcılar bulunmaktadır. Elde edilen veriler, öğrencilerin okula gelirken, ailelerinden gerçekleştirdikleri kazanımları da beraberinde getirdiklerini ortaya koymaktadır. Katılımcılar, öğrencilerin ilgili modelde yer alan yetkinlikleri kazanmasında aile eğitimlerinin yaygınlaştırılarak ilgili modelde yer alan yetkinliklerin ailelere de kazandırılmasına dikkat çekmektedirler. K1, eğitimin ailede başladığına dikkat çekerek, aile eğitimlerinin önemine şu şekilde değinmektedir:

Okulda ne kadar öğretirsek öğretilim çocuk eve gider, evdeki ortamı gözlemler, o ortamda öğrenir. Ev, okulu destekler şekilde olmalıdır. Aileler

demokrasi konusunda eğitilecek. Evlerde da demokrasi kültürü olacak, böylece okulda da demokrasi kültürü kurulacak ki çocuklar bunu öğrensin, bu ortama uyum sağlasın.

Katılımcıların birçoğu ailelerin okullardaki demokrasi kültürünü doğrudan etkilediğini düşünmektedir. Çocukların gözlem yoluyla sosyal ve duyuşsal olarak öğrendiklerine vurgu yapan okul müdürleri, demokrasi kültürünün önce ailelerde oluşması gerektiğinden bahsetmektedirler. Araştırma verileri öğrencilerin ilgili modelde yer alan kazanımları gerçekleştirebilmelerinin yalnızca eğitim ile sağlanamayacağını ortaya koymaktadır. Öğrencilerin okulda geçirdikleri sürenin ömrünün belli bir kısmı olduğuna değinen K4, “Öğrencilere bu yetkinlikleri kazandırırken en başından aileden de bir şeyler getirmeleri gerekir. Biz okullarda öğretmenler veya idareciler olarak bunlara ancak yol gösterici oluruz” cümlesi ile, öğrencilerin ailelerinde gözlemleyerek öğrendiklerine vurgu yapmaktadır. Bu nedenle aile eğitimlerinin gerçekleştirilmesi gerektiği ortaya konmaktadır.

5.3.3 Öğretmen Sendikası Tarafından Yapılması Gerekenler

Araştırma verileri modelde yer alan yetkinliklerin kazandırılması noktasında öğretmen sendikasının tek başına uygulamaları hayata geçirmede yetersiz olabileceğine dikkat çekerek kurumlar arası iş birliğinin önemine vurgu yapıldığını ortaya koymaktadır. Yapılması gereken iş birliği modelin kazandırılması noktasında uygulanacakların birer parçasıdır. Katılımcılar, modeldeki yetkinliklerin kazandırılması için sendikanın yapması gerekenleri öğretmenlerin yaşadıkları sorunları belirleyip ihtiyaçları belirleme olarak ifade etmektedirler. Sendikaların çeşitli kanallar yardımı ile öğretmenlerin yaşadıkları sorunları belirlemesi gerektiğini ifade eden okul müdürleri, sorunlar belirlendikten sonra modeldeki yetkinliklerin kazandırılması için ihtiyaçların belirlenmesine dikkat çekmektedirler. Bu noktada K16 düşüncelerini “Sendika online anketler düzenler, yine bu online veri toplama

araçlarını okuldaki ihtiyaçlarımızı, yaşadığımız problemleri belirlemede kullanabilir’’ cümlesi ile ifade etmektedir. Durumun ciddiyeti ve ihtiyaçlar ortaya konduktan sonra bu bilgilerin eğitim bakanlığı ile paylaşılması ve iş birliği içerisine girilmesi gerektiğine dikkat çekmektedirler. Araştırma verileri bu noktada sendika tarafından yapılması gerekenin, öğretmenlerden elde edilen bilgiler doğrultusunda, eğitim programlarının ihtiyaçlarının belirlenmesi ve programların bakanlık ile iş birliği içerisinde yeniden düzenlenmesi olduğunu ortaya koymaktadır. Bu noktada K13 düşüncelerini “Model eğitim programlarının içinde yer almalı, derslere harmanlanıp bireylere kazandırılmalıdır. Bunun için de yeni bir eğitim programı geliştirmek gerekir’’ cümlesi ile ifade etmektedir. Katılımcılar eğitim sendikalarının bakanlık ile iş birliği içerisinde Demokratik Eğitim Çalıştayı düzenleyerek yeni eğitim politikaları geliştirmesi gerektiğine dikkat çekmektedirler.

Elde edilen veriler, modelin bireylere kazandırılması için sendikalarda Demokrasi Eğitim Komitesi’nin kurulması gerektiğini ortaya koymaktadır. Sendika bünyesinde kurulan çeşitli komitelerin, belirli konular üzerinde yoğunlaşarak daha verimli çalıştığını vurgulayan katılımcılar bulunmaktadır. Komite kurulmasının gerekliliğine değinen K3, düşüncelerini “Sendika zaten birçok konuyla ilgilenir. Şimdi böyle önemli bir konunun ele alınıp detaylıca irdelenmesi ve yaptırımın olabilmesi için sendika içinde komitenin açılması gerekecek bence etkili olsun diye’’ cümlesi ile ifade etmektedir. Demokrasi Eğitim Komitesi’nin kurulmasının model çerçevesinde eğitici broşür ve afişler basıp, çeşitli medya araçlarını kullanarak toplumsal farkındalık yaratmada etkili olacağı ortaya konmaktadır. Bunun yanında barış kültürü, demokrasi kültürü ve çocuk haklarıyla ilgili eğitim bakanlığı ile iş birliği içerisinde toplumsal farkındalık yaratma adına çeşitli materyaller ve etkinlikler düzenlenebileceği ifade edilmektedir. Okul müdürleri, bu noktada sağlanacak iş

birliğinin modelde yer alan yetkinliklerin kazandırılmasında oldukça etkili olduğunu ifade etmektedirler. Bazı katılımcılar, demokrasi hakkında bilinçlendirme ve toplumsal farkındalık yaratma adına kurulacak olan komitenin yapabileceği uygulamalara uluslararası örnek çalışmaların öğretmenler ile paylaşılmasını örnek olarak vermektedirler. Gerek model hakkında gerekse demokrasi hakkında dünyada neler yapıldığına bakılmasının, başka ülkelerden örnekler ve benzer durumlar paylaşılmasının öğretmen farkındalığını artıracakđı ve öğretmenlere örnek olabilecek uygulamalar kazandıracakđı düşünölmektedir.

Modeldeki yetkinliklerin okul yöneticilerine kazandırılması noktasında görüş bildiren okul müdürlerinin tamamının öğretmen yükselme sisteminin değişmesi gerektiği noktasında fikir birliğinde olması, araştırma süresince elde edilen çarpıcı bulgulardan biri olmaktadır. Katılımcıların bu konu hakkında öğretmen sendikası ve Eğitim Bakanlığı'nın iş birliği yapması gerektiğine yönelik görüşleri dikkat çekici bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmen yükseltme sisteminin “ivedilikle” değişmesi gerektiğine dikkat çeken okul müdürleri bulunmaktadır:

Öğretmen yükselme sınavları artık fi tarihinde kaldı. Neyi ölçeriz yani? Yönetici de neyi ararız? Ne kadar seminere gider da imza atar? Çünkü sistem budur. Eğitime git imza at, belgeciği kap. Böyle bir şey dünyanın hangi yerinde var? (K4)

Yarışmacı, kriter puana dayalı bir sistemin artık günümüz koşullarında geçerliliğini kaybettiğini düşönen okul müdürleri, bu noktada sendikanın ve eğitim bakanlığının iş birliğine değinmektedirler. Katılımcılar arasında öğretmen yükseltme sisteminin değiştirilerek çalışmada geçen bu model doğrultusunda güncellenmesi gerektiğine karşı fikir birliği bulunmaktadır.

Bölüm 6

TARTIŞMA

Dünyanın globalleşmesinin bir sonucu olarak artan kültürel çeşitliliğin meydana getirdiği çokkültürlü toplumlarda demokrasi kavramının öneminin artmasına karşın ülkemizde bu alanda yapılan yeterli çalışmanın bulunmaması önemli bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada yapılan çalışmanın KKTC’de demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında ülkemiz politikacılarına ışık tutacağı söylenebilmektedir. Alanyazın incelendiğinde demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında Avrupa Konseyi tarafından hazırlanmış Eşit Bireyler Olarak Bir Arada Yaşamak adlı yayında yer alan Demokrasi Kültürü için Yetkinlikler Modeli ve bu modelde yer alan 20 yetkinlik dikkat çekmektedir (Council of Europe, 2016).

Yapılan çalışmada demokrasi kültürünün okullar aracılığı ile geliştirilebileceği ve geliştirilen bu kültürün topluma da yansıtacağı dikkat çekici bir sonuç olmaktadır. Demokrasi kültürünün geliştirilmesinde okulların üzerine düşen rolleri yerine getirebilmesi için öğretmenlere, yöneticilere, velilere ve öğrencilere de görevler düştüğü sonucu ortaya çıkmaktadır. Literatür de bu araştırma sonucunu destekler nitelikte olmaktadır (Ferguson-Patrick, 2020; Leek, 2019; Özgenel ve Aktaş, 2020; Şişma, Güleş ve Dönmez, 2010; Taneri ve Özbek, 2019).

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin demokrasiyi benimsemeleri ve demokrasiyi günlük yaşantılarında kullanmalarıyla öğrencilere rol model oldukları ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin öğretmenlerinin davranışlarına dikkat ettiklerine ve çevrelerinden etkilenecek öğrendiklerine değinen okul müdürleri, öğrencilerin

davranış ve tutumlarının, öğretmen davranış ve tutumlarının yansıması olduğuna vurgu yapmaktadırlar. Okul müdürlerine göre bu durum demokrasi kültürünün geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışmada öğretmen davranışları ile ilgili elde edilen sonuçlar, Tuncel ve Balcı'nın (2015) araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. İlgili literatür incelendiği zaman demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında öğretmenlerin önemi daha önce yapılan çalışmalarda da ortaya konmuştur (Duman ve Koç, 2004; Şanlı ve Altun, 2015; Taneri ve Özbek, 2019; Tuncel ve Balcı, 2015).

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlere düşen bir diğer rol okul ortamında demokratik öğrenme ortamları yaratarak öğrencilerin demokratik tutum ve davranışlar sergilemesini sağlamak ve farklı kültürden gelen bireyleri kaynaştırmak olarak karşımıza çıkmaktadır. Elde edilen bulgular incelendiğinde öğretmenlerin demokratik tutum ve davranışlar ile eşitlikçi, hoşgörülü ve iş birlikçi öğrenme ortamları yaratarak öğrencileri kaynaştırdığı ve demokratik tutum kazandırdığı görülmektedir. Literatür incelendiğinde öğretmenlerin eşitlikçi, hoşgörülü ve iş birlikçi öğrenme ortamları yaratarak demokrasi kültürünü güçlendirebildikleri karşımıza çıkmaktadır (Dewey, 2015; Duman ve Koç, 2004; Ferguson-Patrick, 2020). Uğurlu'nun (2011) çalışması da araştırma bulgularını destekler nitelikte olup, öğretmenlerin yarattığı bu öğrenme ortamları sayesinde öğrenciler birbirlerine saygı gösterme, hoşgörü ile yaklaşma, empati kurma gibi beceriler kazanmakta ve demokrasi kültürüne katkı sağlamaktadırlar.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlere düşen bir diğer rol uygun yöntem ve teknikleri kullanarak öğrencilerde demokrasi hakkında farkındalık yaratmak ve demokratik vatandaşlık eğitimi vermektir. Bu noktada karşımıza ilköğretim eğitim programlarına demokrasi farkındalık dersleri ve demokratik vatandaşlık dersleri gibi

içeriklerin eklenmesi gerekebileceği önemli bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Ele alınan literatür taraması da çıkan bu sonucu desteklemektedir. Avrupa Konseyinin demokrasi kültürünün geliştirilmesi için erken yaşta vatandaşlık eğitimine verdiği önem literatürde karşımıza çıkmaktadır (Arthur ve Sawyer, 2009; Keskin ve Yüceer, 2013; Sounoglou ve Michalopoulou, 2017; Tamer, 2011). Öğretmenler tarafından erken yaşta eğitilen ve demokratik vatandaşlar olarak yetiştirilen bireyler, demokrasi kültürünü geliştirmektedir (Erickson ve Thompson, 2019).

Yapılan çalışma sonuçları yönetici rolünün okullarda demokrasi kültürünün geliştirilmesinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu konuda özellikle bazı katılımcılar demokrasi kültürünün geliştirilmesinde okul müdürlerinin demokratik liderlik özelliklerini taşıması gerektiği üzerinde durmaktadırlar. Araştırma sonuçları demokratik liderlik özelliği gösteren yöneticilerin, demokratik tutum ve davranışlar sergileyebildiklerini ve okulda iş birlikçi bir ortam sağlayabildiklerini ortaya koymaktadır. Bunun yanında araştırma sonuçlarına göre demokratik liderlik özellikleri sayesinde yöneticilerin öğretmen motivasyonunu pozitif etkileyerek demokrasi kültürünü geliştirdiği karşımıza çıkmaktadır. İncelenen literatür de demokratik liderlerin öğretmenlerin motivasyonunu artırarak iş birliğini sağladığını ve okul ortamında demokrasi kültürünü güçlendirdiğini açıkça ortaya koymaktadır (Gülcan, 2012; Özdemir, 2009; Özgenel ve Aktaş, 2020; Shepherd-Jones ve Salisbury-Glennon, 2018).

Demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında yönetici rolü olarak ele alınan bir diğer nokta ise aile eğitimleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul yöneticisinin düzenleyeceği aile eğitimleri sayesinde, ailelerde demokrasinin gerekliliği hakkında farkındalık oluşturulacağı ortaya konmaktadır. Eğitimler sayesinde demokrasi kültürü hakkında farkındalığa sahip olan ailelerde gerçekleşecek olan davranış

değişikliklerinin okulları doğrudan etkileyeceği düşünülmektedir. Bu bağlamda literatür tarandığı zaman, Can (2005) yaptığı çalışmada demokrasi kültürünün oluşturulması ve geliştirilmesi için aile eğitimlerinin önemine vurgu yapmaktadır.

İlgili alan yazın incelendiği zaman bireylerin ilk olarak aile ortamlarında gözlem ve taklit yaparak öğrendikleri vurgulanmakta ve demokrasi kültürünün geliştirilmesinde aileye düşen roller üzerinde durulmaktadır (Biesta, Lawy ve Kelly, 2009; Çullu ve Samancı, 2016). İlgili literatür ile paralellik gösteren araştırma sonuçları, demokrasi eğitiminin ailede başladığını ve demokrasi kültürünün geliştirilmesinde aile faktörünün önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu noktada elde edilen sonuçlar, okullarda verilen demokrasi eğitiminin, ailede başlayan eğitimi destekler nitelikte olması gerektiğine dikkat çekmektedir. Katılımcılara göre bireyin aile ortamında demokrasiyi öğrenip, benimsemesi ve okulda bunu kullanarak demokrasi kültürünü geliştirmesi beklenmektedir. Yeşil (2002), yapmış olduğu çalışmada bireyin demokratik değerleri kazanmasında ve demokrasi kültürünü benimsemesinde aile kültürünün etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Aile kültürü demokrasiyi destekleyen ve aile içi demokratik süreçlerde yer alan bireyler, demokrasi kültürü içerisinde yetiştiğinden demokratik değerleri kullanmakta ve demokrasi kültürünü geliştirmektedirler (Özpolat, 2010).

Elde edilen sonuçlara göre demokrasi kültürünün geliştirilmesinde aileye düşen rollerden bir diğeri ise ailelerin okulu benimsemesi ve okul aile iş birliğinin sağlanmasıdır. Araştırma sonuçları okulu benimseyip sahiplenen velilerin, okul aile iş birliğine önem verdiğini ortaya koymaktadır. Çalık'ın (2007) yapmış olduğu, okul aile iş birliğinin, velinin okulu sahiplenme duygusunu artırdığını ortaya koyan çalışması da elde edilen sonuçları desteklemektedir. Okulu sahiplenen ve okul aile iş birliğine önem veren veliler, okul içi etkinliklere katılım göstermekte ve demokrasi kültürünün

geliştirilmesinde rol oynamaktadırlar. Velilerin okul içi etkinliklere katılım göstermesi öğrenci, öğretmen gibi diğer paydaşları da etkilemekte ve demokrasi kültürünü geliştirmektedir. Elde edilen sonuçlar, okulun karar mekanizmalarına katılan okul aile birliklerinin veya velilerin, demokrasi kültürünü geliştirdiğini ortaya koymaktadır. Oluşturulan demokratik ortamlar, demokrasi kültürünün geliştirilmesinde rol oynamaktadır. İlgili alanyazının araştırma sonuçlarını destekler nitelikte olduğu gözlemlenmektedir. Leek'in (2019) ve Şişman, Güleş ve Dönmez'in (2010) yapmış olduğu çalışmalar da okul aile iş birliğinin oluşturularak velilerin okul içi etkinliklere ve okulun karar mekanizmalarına katılmasının demokrasi kültürünü olumlu etkilediğini ortaya koymaktadır.

Araştırmaya katılan katılımcıların çoğu, demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında öğrencilerin destekleyici rolü olduğunu ortaya koymaktadırlar. Ortaya konulan öğrenci rollerinden biri öğrencilerin demokrasiyi benimseyerek günlük yaşantılarında kullanmaları olmaktadır. Araştırma sonuçları demokrasi kültürünün, öğrencilerin demokrasiyi benimseyip, günlük yaşantılarında kullanması ile geliştirilebileceğini ortaya koymaktadır. Yeşil (2004) de demokrasi kültürünün geliştirilmesini demokratik bir ortamda, öğrenilenlerin yaşantıya çevrilmesi ile gerçekleşebileceğini vurgulamaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin demokratik değerleri benimsemeleri ve günlük yaşantılarında kullanmaları noktasında dikkat çeken bazı tutum ve davranışlar bulunmaktadır. Öğrencilerin empati, farklılıklara saygı gösterme, hoşgörü ve saygı gibi tutum ve davranışları kullanmalarının demokrasi kültürünün geliştirilmesinde etkili bir rol oynadığı dikkat çekmektedir. Bu demokratik tutum ve davranışların, okul kültürünü olumlu etkilediğini ortaya koyan Tuncel ve Balcı (2015), daha önce yaptıkları araştırmada empati, hoşgörü, saygı ve farklılıklara saygı gibi demokratik tutum ve davranışların

okul kültürü içerisinde istenmeyen davranışları engellediğini gözlemlemektedirler. Araştırma sonuçları, demokratik tutum ve davranışlar sergileyen öğrencilerin, diğer öğrencilere örnek olarak demokrasi kültürünü geliştirdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle küçük yaştaki öğrencilerin birbirlerini ve çevrelerini taklit ederek öğrendiklerinden, demokrasi kültürü için örnek teşkil eden öğrencilerin okullardaki kültürü geliştirdiği ortaya konmaktadır. Bu bağlamda elde edilen çalışma sonuçları, ilgili alanyazın incelendiği zaman Hablemitoğlu ve Özmete'nin (2012) Etkili Vatandaşlık Eğitimi İçin Bir Öneri adlı çalışması ve Kurum'un (2018) Kültürel Çeşitlilik Bağlamında Ortaokullardaki Vatandaşlık Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Görüşleri adlı çalışmasıyla benzerlik göstermektedir.

Demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında ortaya konan bir diğer öğrenci rolü ise öğrencilerin okul içi etkinliklere ve karar mekanizmalarına katılım göstermesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmaya katılan okul müdürlerinin bakış açısına göre öğrencilerin okul içi etkinliklere katılım göstermesinin demokrasi kültürünü geliştirdiği ortaya konmaktadır. Okul içi faaliyetler sayesinde öğrencilere demokratik tutum ve davranışların kullanılabileceği ortamlar sağlanarak, demokrasi kültürü desteklenmektedir. Şişman, Güleş ve Dönmez'e (2010) göre demokrasi kültürünün geliştirilmesi için gerekli olan istendik davranışların öğrencilere kazandırılması okul içi etkinlikler ile sağlanmaktadır. Yine aynı çalışma, öğrencilerin okulun karar mekanizmalarında yer almasının demokrasi kültürünün geliştirilmesi noktasında önemli bir rol oynadığına dikkat çekmektedir. Daha önce gerçekleştirilen çalışmalar da öğrencilerin okulun karar mekanizmalarına aktif katılımının demokrasi kültürünü geliştirecek nitelikte olduğunu göstermektedir (Apple ve Beane, 2011; Şahin ve Kılıç, 2020; Tamer, 2011). Araştırma sonuçları da demokrasi kültürünün geliştirilmesi için

öğrencilerin okulun karar mekanizmalarında aktif rol alması gerektiğini ortaya koymaktadır. Demokratik bir okul ortamında tüm paydaşların söz hakkı olması gerektiğine değinen okul müdürleri, bu uygulama sayesinde demokrasi kültürünün geliştirilebileceğini dile getirmektedirler.

Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinin önemi hakkında ilgili alanyazın incelendiğinde yapılan araştırmalarda toplumlarda değişen kültürel farklılaşmanın artan öneminden dolayı farklı kültürel özelliklerin bir arada yaşamasına ihtiyaç duyulduğu dikkat çekmektedir (Council of Europe, 2016; Parekh, 2005; Taşkesen ve Yarcı, 2016; Waks, 2007; Yakışır, 2009). Bu noktada eşit bireyler olarak bir arada yaşamayı sağlaması amaçlanan Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan yetkinlikler modeli önem taşımaktadır. Belirtilen bu durum ilgili tez araştırmasından elde edilen bulgular ile benzerlik göstermektedir. İlgili alanyazın tarandığında Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modeli hakkında ülkemizde yapılan çalışmaların yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Bu da yapılan çalışmanın önemini artırıcı nitelikte olmaktadır.

Elde edilen araştırma sonuçları Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinin birey, okul ve toplum için önemini ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçlarına göre çokkültürlü toplumlarda eşit bireyler olarak yaşayabilmek, farklılıkları kabullenmek, saygı göstermek ve demokratik vatandaşlar olarak bireyleri eğitebilmek için ilgili modelde yer alan yetkinliklerin tüm bireylere kazandırılması önem taşımaktadır. Council of Europe (2016) tarafından yayınlanan Demokrasi Kültürü İçin Yetkinlikler: Kültürel Çeşitlilik Taşıyan Topumlarda Eşit Bireyler Olarak Birlikte Yaşama adlı yayın da araştırma sonuçlarını destekler nitelikte olmaktadır.

Araştırmaya katılan okul müdürlerinin bakış açılarına göre Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinin okul için önemi okullarda demokrasi kültürü oluşturmak ve geliştirmek şeklinde ele alınmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre çokkültürlü yapıya sahip okul ortamlarında şiddet, ayrımcılık, ırkçılık gibi istenmeyen davranışları önlemek ve barış kültürünü geliştirmek için de modelde yer alan yetkinlikler önem taşımaktadır. Yulita'nın (2018) yapmış olduğu çalışma sonuçları ilgili modelde yer alan yetkinliklerin okullarda demokrasi kültürünün oluşturulması ve şiddetin engellenmesinde önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre bu modelin toplum için önemi demokratik vatandaşlar yetiştirmek, değişen toplum profiline uyum sağlamak ve çokkültürlü toplum bilinci oluşturmak olarak ortaya çıkmaktadır. Demokratik vatandaşlar olarak yetiştirilen bireylerin çokkültürlü toplumlarda toplum bilinci oluşturması ve toplumun gelişmesinde önemli rol oynaması dikkat çekici bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. İlgili alanyazın incelendiğinde Jónnson ve Rodriguez'in (2021) gerçekleştirmiş olduğu çalışma verileri de modelde yer alan yetkinliklerin çokkültürlü toplum bilincinin oluşturulması ve bireylerin demokratik vatandaşlar olarak bir arada yaşaması noktasında önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Elde edilen araştırma sonuçları Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan yetkinlikler modelinde yer alan yetkinliklerin öğrenci, öğretmen ve yöneticilere kazandırılması noktasında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yapılması gerekenlerin okul, Milli Eğitim Bakanlığı ve öğretmenler sendikası iş birliği içerisinde gerçekleşmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Araştırma sonuçlarına göre bu konu hakkında öncelikle okullarda mevcut durum analizi yapılarak, bu alandaki eksikliklerin belirlenmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Katılımcıların aktardığı bilgilere göre, demokratik bir yapıya sahip olan okullarda bulunan öğrencilerde demokratik tutum ve davranışlar gözlemlenmektedir. Okul müdürleri, öğrencilerin ilgili modelde yer alan yetkinlikleri okullarda kullanabilecekleri sınıf veya okul başkanı seçilmesi, öğrencilerin sınıf içi kararlara ve okulun karar mekanizmalarına katılması gibi durumların yaratılması gerektiğine vurgu yapmaktadırlar. Alanyazın incelendiği zaman okullarda öğrencilere ilgili yetkinlikleri kullanabilecekleri ortamların yaratılması ve okul konseylerinin oluşturulması karşımıza çıkmaktadır (Biçer, 2007; San Antonio, 2008).

İlgili modelde yer alan yetkinliklerin kazandırılması için Milli Eğitim Bakanlığı'nın demokrasi kültürünü destekleyecek politikalar geliştirmesi gerektiği okul müdürleri tarafından aktarılmaktadır. Aktarılan bu bilgiler incelendiğinde bakanlığın bu yönde iş birliğini destekleyecek politikalar geliştirmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Okul müdürlerine göre bunun gerçekleşebilmesi için Eğitim Bakanlığı'nın, dünya genelinde demokrasi eğitimi veren örnek okulları inceleyerek, yürürlükteki mevzuatları bu modele göre güncellemesi, eğitim programlarına vatandaşlık ve insan hakları eğitimini eklenmesi, demokrasi ile ilgili çalıştaylar düzenlemesi önerilmektedir. Bu noktada Kuter ve Sanal-Erginel'in (2021) çalışma bulguları eğitim programları oluşturulurken modelin tek başına yetersiz kalabileceğini, eğitim programlarının geliştirilmesi noktasında kültürel unsurların da dikkate alınarak modelin rehber olabileceğini ortaya koymaktadır.

Eğitimcilerin demokrasi hakkında kendilerini geliştirmeleri için ve okullarda demokrasiyi destekleyebilmeleri için hizmet içi eğitim almaları gerektiği sonucu dikkat çekici bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Gülcan'ın (2012) araştırma bulguları okul müdürlerinin yeni gelişmeler hakkında kendilerini geliştirmeleri ve yenilikler hakkında eğitilmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Okul müdürlerine göre hizmet içi

eğitimlerin yanı sıra öğretmen yükseltme sisteminin günümüz koşullarına göre yenilenmesi gerektiği ve demokrasiyi destekleyecek nitelikte olan liderlerin yönetici olarak atanması gerektiği görüşü göze çarpmaktadır. Bu noktada literatür tarandığında Pazur, Domovic ve Kovac'ın (2020) yapmış olduğu çalışma sonuçları da demokratik okul liderliğinin önemini ortaya koymaktadır. Karadağ, Baloglu ve Yalçinkayalar'ın (2006) araştırma sonuçları günümüz koşullarına göre yönetici olacak kişilerin liderlik alanında eğitilmeleri gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Katılımcılar, yönetici olacak olan kişilerin modelde yer alan yetkinlikleri kazanması noktasında Atatürk Öğretmen Akademisi bünyesinde liderlik eğitimi almasını veya liderlik alanında yüksek lisans yapmasını önermektedirler.

Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinde yer alan yetkinliklerin kazandırılması noktasında eğitim sendikalarına da rol düştüğü sonucu gözlemlenmektedir. Okul müdürleri ilgili yetkinliklerin öğretmenlere kazandırılması için öğretmen sorunlarının ve ihtiyaçlarının belirlenmesi noktasında eğitim sendikalarının harekete geçmesi gerektiğini düşünmektedirler. Elde edilen sonuçlara göre sendikaların bu yönde bir demokrasi komitesi kurması ve demokrasi hakkında yapılan uluslararası çalışmaları üyeleri ile paylaşmaları gerektiği gözlemlenmektedir. Ayrıca oluşturulacak olan demokrasi komitesinin demokrasi hakkında toplumsal farkındalığı artırmak için çeşitli medya kanallarını kullanması gerektiği de önerilmektedir. Okul müdürleri sendikaların ilgili yetkinliklerin kazandırılması noktasında Milli Eğitim Bakanlığı ile iş birliği yapması gerektiğini dile getirmektedirler. Ayrıca okul müdürleri sendikaların öğretmen yükselmelerinde güncelleme yapılması ve demokrasiyi destekleyecek kişilerin yönetici olarak atanmasını desteklemesi gerektiğini düşünmektedirler.

Ülkemizde Eğitim Bakanlığı ve sendikaların genellikle fikir ayrılımları yaşadığı gözlemlenmesine karşın, okul müdürlerinin bu iki kurumdan iş birliği yapmalarının beklemesi dikkat çekici bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bölüm 7

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada demokrasi kültürünün geliştirilmesinde okulların rolü, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinin önemi ve ilgili modelde yer alan yetkinliklerin öğretmen, öğrenci ve okul müdürlerine kazandırılması noktasında yapılması gerekenlerle ilgili öneriler okul müdürlerinin bakış açıları doğrultusunda incelenmiştir. Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modeli hakkında ilgili literatür tarandığı zaman çok az araştırmaya rastlanmıştır. Geçmiş araştırmaların eğitim yönetimi ve denetimi alanı ile ilgili olmaması, yapılmış olan araştırmayı önemli kılmaktadır.

Araştırma sonuçları günümüz koşullarında Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modelinin öneminin arttığını ortaya koymaktadır. Özellikle gerçekleşen göç olayları nedeniyle çokkültürlü yapıya bürünen toplumsal düzen içerisinde bireylerin farklılıklarla bir arada yaşaması, göç eden bireylerin adaptasyon sürecini kolaylıkla tamamlaması, çokkültürlü toplum içerisinde barış kültürünün oluşturulması, bireylerin demokratik vatandaşlar olarak yetişmesi ve demokratik okul ortamlarının oluşturulması için Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modeli büyük önem taşımaktadır. Modelde yer alan yetkinlikler bireyi bütüncül bir anlayışla geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu nedenle üretken ve sağlıklı toplumlar yaratmak ve barış kültürünü geliştirmek için modelde yer alan yetkinliklerin eğitim yoluyla bireylere kazandırılması önerilmektedir.

Çokkültürlü yapı içerisinde demokratik vatandaşlar olarak uyum sağlayıp bir arada yaşayabilmek, çokkültürlü okul ortamlarında demokrasi ve barış kültürü oluşturabilmek için ilgili modelde yer alan yetkinliklerin bireylere kazandırılması globalleşen dünya düzenine uyum sağlanması ve dünya barışının sağlanması için gerekli olmaktadır.

İlgili modelin önemine ve araştırma sonuçlarına bakıldığında çokkültürlü bir hal almaya başlayan okullarda ve toplumda demokrasi kültürüne duyulan ihtiyaç çarpıcı bir şekilde görülebilmektedir. Demokrasi kültürünün tüm topluma yayılabilmesi için öncelikle eğitim kurumları olan okullarda bu alana önem verilmesi gerektiği görülmektedir. Demokrasi kültürünün geliştirilmesinde okulların büyük bir rol oynadığı ortadadır. Demokrasi kültürünün geliştirilmesinde okulların üzerine düşen rolleri gerçekleştirebilmesi için öğretmen ve yöneticilere roller düştüğü, aile ve öğrencilerin de bu rolleri destekleyici olduğu dikkat çekmektedir.

Bu çalışmanın devamında Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modeli hakkında daha fazla çalışma yapılması önerilmektedir. Bu çalışmadan elde edilen önemli sonuçlara bakılarak, ileride yapılacak çalışmalar adına İki Toplumlu Eğitim Teknik Komitesi'nin gerçekleştirmiş olduğu demokrasi eğitimine katılmış Kıbrıslı Rum okul müdürleri ile de bu çalışmaya benzer nitel bir araştırma gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Bununla birlikte yöneticilerin, öğretmenlerin ve velilerin demokrasi kültürü hakkında daha fazla eğitime ihtiyaç duyduğu görülmektedir. Ayrıca eğitim programlarının demokrasi kültürüne göre yeniden düzenlenerek güncellenmesi ve öğrencilerin aktif yer alabileceği daha demokratik okul ortamlarının oluşturulması gerektiği açıkça görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürler arası iletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292-303.
- Akyıldız, S. (2018). Yabancı uyruklu öğrencilerin devam ettiği okullardaki sınıf öğretmenlerinin çokkültürlü yeterlik algıları ile demokratik değerleri arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 195, 151-165.
- Alguacil, M., ve Alamá-Sabater, L. (2021). Migration in Spain: The role of cultural diversity revisited. *Politics and Governance*, 9(4), 118-132.
- Apple, M. W., ve Beane, J. A. (2007). Schooling for democracy. *Principal Leadership*, 8(2), 34-38.
- Apple, M. W., ve Beane, J. A. (2011). Demokratik okullar [Democratic schools]. *Translation. M. Sari). Ankara: Dipnot Yayinlari*.
- Arthur, L., ve Sawyer, W. (2009). Robust hope, democracy and early childhood education. *Early Years*, 29(2), 163-175.
- Barrett, M., Byram, M., Lázár, I., Mompoin-Gaillard, P., ve Philippou, S. (2013). Developing Intercultural Competence through Education. *Council of Europe*, 7-13.

- Bayrakçı, M. ve Dizbay, S. (2013). Ortaöğretim kurumlarında okul aile birliklerinin okul yönetimine katılım düzeyleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1) 92-112.
- Biçer, B. (2007). Demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile öğrencilerde demokrasi kültürü kazanımlarının ortaöğretim öğretmenlerince değerlendirilmesine yönelik bir analiz (Kütahya örneği). Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Biesta, G., Lawy, R., ve Kelly, N. (2009). Understanding young people's citizenship learning in everyday life: The role of contexts, relationships and dispositions. *Education, citizenship and social justice*, 4(1), 5-24.
- Büyükdüvenci, S. (1990). Demokrasi, eğitim ve Türkiye. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 23(2), 583-597.
- Büyükkaragöz, S., ve Kesici, Ş. (1996). Öğretmenlerin hoşgörü ve demokratik tutumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 7(7), 353-365.
- Can, N. (2005). Türk milli eğitim sisteminde demokrasi eğitimi ve sorunları. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 30(321), 31-36.
- Cılga, İ. (2006). Okul-aile işbirliği çalışmalarını güçlendirme araştırması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 17(1), 7-36.

Creswell, J., W. (2013) Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni. (3. Baskıdan çeviri) (M., Bütün ve S. B., Demir çev.). Siyasal Kitabevi, Ankara.

Cırık, İ. (2008). Çok kültürlü eğitim ve yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), 27-40.

Council of Europe. (2013). The Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education (EDC/HRE): and its Implementation. Strasburg.

Council of Europe. (2016). Competences for democratic culture: Living together as equals in culturally diverse democratic societies. Strasburg: Council of Europe Publishing. Erişim Tarihi: 22.04.20 <https://rm.coe.int/16806ccc07>

Çalık, C. (2007). Okul çevre ilişkisinin okul geliştirmedeki rolü: kavramsal bir çözümleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(3), 123-140.

Çalışkan, N. ve Ayık, A. (2015). Okul aile birliği ve velilerle iletişim. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 69-82.

Çullu, S. M. ve Samancı, O. (2016). Çocuk eğitimde demokrasi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 79-84.

Demirbolat, O. A. (1999). Demokrasi ve demokratik eğitim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 5(2), 229-244.

Dewey, J. (1903). Democracy in education. *The elementary school teacher*, 4(4), 193-204.

Dewey, J. (1998). *The essential Dewey: Pragmatism, education, democracy* (Vol. 1). Indiana University Press.

Dewey, C. W., ve Da Costa, R. C. (Ed.). (2015). Practical guide to canine and feline neurology. John Wiley & Sons.

Duman, T. ve Koç, G. (2004). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarının Demokratik Tutum ve Davranışlarına İlişkin Görüşleri, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Dündar, S. (2013). Demokratik bir okulun unsuru olarak öğrencilerin okulun karar mekanizmalarına katılımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(2), 853-875.

Ekici, S. ve Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 9-22.

Emir, S. ve Kaya, Z. (2004). Demokrasi eğitimi ve okul meclislerine yönelik öğretmen görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(8), 69-89.

Erdoğan, Ç. (2010). Ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(3), 399-431.

- Ergenç, İ. (1993). Yurtdışındaki Türk çocuklarının anadili sorunu. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 4, 61-70.
- Erickson, J. D., ve Thompson, W. C. (2019). Preschool as a wellspring for democracy: Endorsing traits of reasonableness in early childhood education. *Democracy and Education*, 27(1), 1.
- Ferguson-Patrick, K. (2020). Developing a democratic classroom and a democracy stance: Cooperative learning case studies from England and Sweden. *Education*, (3)13, 1-15.
- Friedrich, H. (2006). Integration and Integration Policies. IMISCOE Network Feasibility Study. European Forum for Migration Studies (Research Report).
- Genç, S. Z. ve Güner, F. (2012). İlköğretim öğretmenlerinin demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi'ne yönelik görüşleri Çanakkale ili örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(3), 747-766.
- Giroux, H. A. ve McLaren, P. (1986). Teacher education and the politics of engagement: The case for democratic schooling, *Harvard Educational Review*, 56(3), 213-238.
- Glesne, C. (2013). Nitel Araştırmaya Giriş (A. Ersoy ve P. Yalçınoglu, Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık.

- Gökçe, E. (2000). İlköğretimde okul aile işbirliğinin geliştirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(7), 204-209.
- Gömleksiz, M. N., Kan, A. Ü. ve Cüro, E. (2010). İlköğretimde demokrasi eğitime bir örnek: Okul öğrenci meclisleri (Elazığ ili örneği). *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 123-146.
- Gunew, S. (1997). Postcolonialism and multiculturalism: Between race and ethnicity. *The yearbook of English Studies*, 27, 22-39.
- Gülcan, M. G. (2012). Research on instructional leadership competencies of school principals. *Education*, 132(3).
- Gündem Kıbrıs Gazetesi, (16 Aralık 2019). *Akıncı: Barış ancak eğitim yoluyla düzeltilebilecek bir kültürdür*, Gündem Kıbrıs Gazetesi. <https://www.gundemkibris.com/kibris/akinci-baris-ancak-egitim-yoluyla-gelistirilebilecek-bir-kulturdur-h286897.html>
- Güngör, F. ve Şenel, E. A. (2018). Yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin eğitim-öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8(2), 124-173.
- Güven, S. (2008). Sınıf öğretmenlerinin yeni ilköğretim ders programlarının uygulanmasına ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim*, (177), 224-236.

Güven M., Aktaş B. Ç. ve Sever D. (2013). Demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi uygulamalarının ve kazanımlarının değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(48), 1-23.

Hablemitoğlu, Ş., ve Özmete, E. (2012). Etkili vatandaşlık eğitimi için bir öneri. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 39-54.

Hagen-Zanker, J. (2008). Why do people migrate? A review of the theoretical literature. A Review of the Theoretical Literature. Maastricht Graduate School of Governance Working Paper Series, 2 ,1-25.

Hahn, C. L. (2020). Educating citizens in an age of globalization, migration, and transnationalism: A study in four European democracies. *Theory & Research in Social Education*, 48(2), 244-284.

Havadis Gazetesi, (28 Mayıs 2016). *Eğitim Barış Kültürünün Gelişmesinde Hayati*, Havadis Gazetesi. <https://www.havadiskibris.com/egitim-baris-kgelistirilmesinde-hayati/>

Hotaman, D. (2010). Demokratik eğitim: Demokratik bir eğitim programı. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(1), 29-42.

Howe, R. B., ve Covell, K. (2005). Empowering children: Children's rights education as a pathway to citizenship. University of Toronto Press.

Jónsson, Ó. P., ve Rodriguez, G. A. (2021). Educating democracy: Competences for a democratic culture. *Education, citizenship and social justice*, 16(1), 62-77.

Kalantzis, M., ve Cope, B. (2020). Multiculturalism and education policy. In *Ethnicity, class and gender in Australia* (pp. 82-97). Routledge.

Karadağ, E., Baloğlu, N. ve Yalçınkayalar, P. (2006). İlköğretim okulu yöneticilerinin öğretmenler tarafından algılanan demokratik tutumları ile öğretmenlerin demokratik değerleri üzerine ilişkisel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4(12), 65-82.

Karvonen, J. (1974). School democracy and social attitudes of students and teachers in Finnish schools. *Comparative Education Review*, 18(2), 207-216.

Kayabaşı, Y. (2011). Öğretmen adaylarının davranışlarının demokratik sınıf ortamı açısından değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 525-549.

Kaypak, Ş. (2016). Demokrasi Kültürü ve Hoşgörü: Hatay Örneğinde. 2. *Uluslararası Çin'den Adriyatik'e Sosyal Bilimler Kongre Kitabı (7 Mayıs 2016)*, 147-160.

Kesici, A., Pesen, A., ve Oral, B. (2017). Öğretmenlerin sınıf içi demokratik davranışların çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(60), 34-45.

- Keskin, S. ve Yüceer, D. (2013). Danimarka’da vatandaşlık eğitimi. *Journal of Social Studies Education Research*, 4(1), 97-132.
- Kıbrıs Postası Gazetesi, (16 Aralık 2019). *İki Toplumlu Eğitim Komitesi’nden ‘‘Eğitimde Dönüştürücü Liderlik’’ Konulu Seminer*, Kıbrıs Postası Gazetesi.
https://www.kibrispostasi.com/c35-KIBRIS_HABERLERI/n306105-iki-toplumlu-egitim-komitesinden-egitimde-donusturucu-liderlik-konulu-seminer
- Kjellin, S. M., Stier, J., Einarson, T., Davies, T., ve Asunta, T. (2010). Pupils’ voices about citizenship education: comparative case studies in Finland, Sweden and England. *European Journal of Teacher Education*, 33(2), 201-218.
- Kurum, G. (2018). Kültürel çeşitlilik bağlamında ortaokullardaki vatandaşlık eğitimi uygulamalarına ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri. Y. Karaman Kepenekçi, P. Taşkın (Ed.), *Prof.Dr. Emine Akyüz’e armağan akademisyenlikte 50 yıl içinde* (s. 677-689). Ankara: Pegem.
- Kuter, S., ve Sanal-Erginel, E. (2021). Examination of the core curriculum from the perspective of reference framework of competences for democratic culture: Northern Cyprus case. *Research Papers in Education*, 1-23.
- Leek, J. (2019). Decentralization policies concerning leadership of parents and students in school councils in Poland. From autocracy to democracy within the state monopoly. *International Journal of Leadership in Education*, 1-18.
- Lincoln, Y. S., ve Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*, London: Sage Publications.

Maboçoğlu, M. (1999). Demokrasi eğitimi nasıl olmalıdır? *Eğitim ve Bilim*, 23(111), 56-59.

Mahony, P., ve Moos, L. (1998). Democracy and school leadership in England and Denmark. *British Journal of Educational Studies*, 46(3), 302-317.

Mansilla B. V. ve Jackson A. (2011), *Educating for global competence: preparing our youth to engage the world*, Asia Society, New York, <http://asiasociety.org/files/book-globalcompetence.pdf>.

Martin, J. (2020). Multiculturalism and feminism. In *Intersexions*, Routledge.

Merey, Z., Karatekin, K., ve Kuş, Z. (2012). İlköğretimde vatandaşlık eğitimi: karşılaştırmalı bir çalışma. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(3), 795-821.

McGee Banks, C. ve Banks, J. A. (2007). Multicultural education: issues and perspectives. Boston, MA.

Minkenberg, M. (2018). Between Christian and multicultural democracy: religious legacies and minority politics. *West European Politics*, 41(1), 53-79.

Morrison, K. (2008). Educational philosophy and the challenge of complexity theory. *Educational Philosophy and Theory*, 40(1), 19-34.

- Monks, C. P., Ortega-Ruiz, R., ve Rodríguez-Hidalgo, A. J. (2008). Peer victimization in multicultural schools in Spain and England. *European Journal of Developmental Psychology*, 5(4), 507-535.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Mertkan, S. (2015). *Karma araştırma tasarımı* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Milner, H. R., Flowers, L. A., Moore, E., Moore, J. L., ve Flowers, T. A. (2003). Preservice teachers' awareness of multiculturalism and diversity. *The High School Journal*, 87(1), 63-70.
- Miser, R. (1991). Demokrasi Eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24(1), 49-54.
- Moralı, G. (2018). Suriyeli mülteci çocuklara Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlar. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 1426- 1449.
- Nas, F. (2019). Göç ve demokrasinin geleceği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 1-26.
- Nuñez, C., Sanchez, E. ve Sepehr, J. (2014). Why do people migrate: 11 surprising reasons. *The Global Citizens*, 1-2.

Okutan, M. (2010). Türk eğitim sisteminde demokrasi eğitimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 938-946.

Özdemir, İ. (2009). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerine demokrasi kültürü kazandırmada demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesinin katkısı (Kütahya ili örneği). Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

Özdemir, Y. (2018). Okul-aile iş birliğinin geliştirilmesine yönelik yönetici görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.

Özgenel, M. ve Aktaş, A. (2020). Okul müdürlerinin liderlik stillerinin öğretmen performansına etkisi. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 3(2), 1-18.

Özgüzel, S. (2013). Batı Avrupa’da çok kültürlü toplum olgusu ve kültürlerarası iletişimin önemi: Çok dillilik, çok kültürlülük ve dünya bireyi olmak. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 2(4), 143-152.

Özpolat, A. (2010). Ailede demokratik sosyalleşme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(20), 9-24.

Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (3. Baskı). (M. Bütün ve S.B. Demir, Çev.). Ankara: Pegem Akademi.

Parekh, B. (2005). Dialogue between cultures. *Democracy, Nationalism and Multiculturalism*, 21-32.

- Pashiardis, P. (2004). Democracy and leadership in the educational system of Cyprus. *Journal of Educational Administration*, 656-668.
- Pazur, M., Domovic, V. ve Kovac, V. (2020). Democratic school culture and democratic school leadership. *Croatian Journal of Education*, 22(4), 1137-1164.
- Perry, L. B. (2009). Conceptualizing education policy in democratic societies. *Educational Policy*, 23(3), 423-450.
- Polat, S. (2009). Öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik kişilik özellikleri. *International Online Journal of Educational Sciences*, 1(1), 154-164.
- Quigley, B. A. (2000). Adult education and democracy: Reclaiming our voice through social policy. *Handbook of adult and continuing education*, 208-223.
- Rautiainen, M., Männistö, P., ve Fornaciari, A. (2020). Democratic citizenship and teacher education in Finland. *Teacher Education and the Development of Democratic Citizenship in Europe*, 62-73. Erişim tarihi:26.09.2021 <https://doi.org/10.4324/9780429030550-5>
- San Antonio, D. M. (2008). Creating better schools through democratic school leadership. *International Journal of Leadership in Education*, 1(1), 43-62. Erişim Tarihi: 12.06.20 <https://doi.org/10.1080/13603120601174311>

- Seymen, A. O. (2005). Örgütlerde kültürel çeşitlilik olgusu, boyutları ve etkin yönetimi konusunda farklı yaklaşımlar: Yazınsal bir derleme. *İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 16(50), 3-23.
- Simpson, A., ve Dervin, F. (2019). The Council of Europe Reference Framework of competences for democratic culture: Ideological refractions, othering and obedient politics. *Intercultural Communication Education*, 2(3), 102-119.
- Simpson, A., ve Dervin, F. (2020). Forms of dialogism in the council of Europe reference framework on competences for democratic culture. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 41(4), 305-319.
- Sounoglou, M., ve Michalopoulou, A. (2017). Early childhood education curricula: Human rights and citizenship in early childhood education. *Journal of Education and Learning*, 6(2), 53-68.
- Shepherd-Jones, A. R., ve Salisbury-Glennon, J. D. (2018). Perceptions matter: the correlation between teacher motivation and principal leadership styles. *Journal of Research in Education*, 28(2), 93-131.
- Sue, D. W., Arredondo, P. ve McDavis, R. J. (1992). Multicultural counseling competencies and standards: A call to the profession. *Journal of Counseling & Development*, 70(4), 477-489.

Şahin, Ş. ve Kılıç, A. (2020). Demokratik yaşama dayalı öğrenme modelinin öğrencilerin demokrasi algılarına etkisi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 267-291.

Şişman, M. (2006). Democracy and social justice in education: The unchanging myth of the Turkish education system. *The Proceedings of New Paradigm Searches in the Turkish Education System*, 4-5.

Şişman, M., Güleş, H. ve Dönmez, A. (2010). Demokratik bir okul kültürü için yeterlilikler çerçevesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 167-182.

Takır, A. ve Özerem, A. (2018). Göçle gelen yabancı uyruklu öğrencilerin okul ortamında karşılaştıkları sorunlar. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 25(97), 639-657.

Tamer, M. G. (2011). Okulların demokratik ve katılımcı öğrenim ortamlarına dönüştürülmesi (Demokratik Okul Yönetimi). *Milli Eğitim Dergisi*, 41(192), 7-25.

Taneri, O. P. ve Özbek, Ö. Y. (2019). Öğretmen Sınıfta Demokratik Olmazsa! Öğretmen Adaylarının Demokratik Eğilimleri Üzerine Bir Çalışma. *X. Uluslararası Eğitimde Araştırmalar Kongresi*, 124.

Tanırlı, H. (2007). Demokrasi ve insan hakları eğitimi ile ilgili konuların ilköğretim kurumlarında okutulmakta olan ders kitapları içerisindeki yerinin

incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.*

Taşkesen, A., ve Yarcı, S. (2016). Tarihsel ve sosyolojik bir deneyim olarak bir arada yaşama modelleri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(4), 179-190.

Taştekin, E., Yükçü, B. Ş., İzoglu, A., Güngör, İ., Uslu, I. A. E. ve Demircioğlu, H. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının ve algılarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 1-18.

Tourbier, M. (2020). The council of Europe's competences for democratic culture: Employing Badiou and Plato to move beyond tensions in the values it promotes. *Educational Philosophy and Theory*, 52(1), 22-33.

Tuncel, G., ve Balcı, A. (2015). Demokratik toplumlarda öğretmen nitelikleri ve öğrencilere yansımaları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (31), 82-97.

Türk Dil Kurumu (TDK) (2019). *Genel Açıklamalı Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.

Uğurlu, C. T. (2011). Avrupa birliği ülkelerinde ve Türkiye'de vatandaşlık eğitimi. *Electronic Journal of Social Science*, 10(37), 153-169.

- Van Praag, L. ve Timmerman, C. (2019). Environmental migration and displacement: a new theoretical framework for the study for migration aspirations in response to environmental changes. *Environmental Sociology*, 4(1), 352-361.
- Verwiebe, R. (2014). Why do Europeans migrate to Berlin? Social-structural differences for Italian, British, French and Polish nationals in the period between 1980 and 2002. *International Migration*, 54(2), 209-230.
- Waks, L. J. (2007). Rereading democracy and education today: John Dewey on globalization, multiculturalism, and democratic education. *Education and Culture*, 27-37.
- Yakışır, A. (2009). Bir Modern Olgu Olarak Çokkültürlülük. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yavuz Tabak, B. ve Karip, E. (2021). Democratic school culture: Investigating an educational practice of democracy in schools a study on a democratic citizenship and human right education Project in Turkey. *Leadership and Policy in Schools*, 1-20.
- Yeşil, R. (2001). İlköğretim düzeyinde okul ve ailenin demokratik davranışlar kazandırmadaki etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yeşil, R. (2002). İnsan hakları ve demokrasi eğitimi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 45-54.

- Yeşil, R. (2003). Demokratik eğitim ortamının insan hakları temeli. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 27(292), 31-36.
- Yeşil, R. (2004). İnsan hakları ve demokrasi eğitiminde yöntem. *G. Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 35-41.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, F. ve Şekerci, H. (2016). Ana dil sorunsalı: Sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlar. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 47-63.
- Young, I. M. (2001). Thoughts on multicultural dialogue. *Ethnicities*, 1(1), 116-122.
- Yulita, L. (2018). Competences for democratic culture: An empirical study of an intercultural citizenship project in language pedagogy. *Language Teaching Research*, 22(5), 499-516.

EKLER

Ek 1: Temel Görüşme Soruları

1. Modeli nasıl buldunuz? Neden? Açıklar mısınız?
2. Model neye vurgu yapıyor?
3. Sizce böyle bir modele neden gerek duyuldu?
4. Toplum olarak en çok ihtiyaç duyduğumuz yetkinlikler nelerdir? Neden?
5. Demokrasi kültürüne sahip olmak sizce önemli midir? neden önemlidir?
Ne gibi durumlarda sahip olmak önem taşır? Açıklar mısınız?
6. Demokrasi kültürü okullar için önemli midir? Neden?
7. Çalıştığımız okullardaki okul kültürü göz önünde bulundurulduğunda bu modelde yer alan yetkinliklerin hangisi ön plana çıkar? Neden? Bu yetkinliklere başka neler eklenebilir?
8. Model bütüncül okul yaklaşımını desteklemektedir. Bireylerin her alanda gelişimine (bilişsel, duyuşsal, sosyal vb) vurgu yapılmaktadır. Bununla ilgili düşünceniz nedir? Sizce her alanda gelişimi sağlamak önemli midir? Neden? Açıklar mısınız?
9. Bu modelde yer alan yetkinlikler öğretmenler ve öğrenciler için de önemli midir sizce? Neden? Nasıl kazandırılabilir? Okul müdürünün rolü nedir sizce açıklar mısınız?
10. Katıldığınız çalıştayda günümüzde geleneksel liderlik anlayışının yeterli olmayıp değişim temelli bir liderlik anlayışının yapılandırılması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Buna katılıyor musunuz? Neden? Açıklar mısınız?
11. Modelin kavramsal temellerinden olan demokratik ve kültürlerarası yetkinliklerin içerdiğinde yer alan Değerler, Tutumlar, Beceriler ve Bilgi

ve Eleştirel anlayışa sahip olmak okul yöneticileri için önemli midir sizce?

Neden? Açıklayabilir misiniz?

12. Ne gibi durumlarda bu yetkinliklere sahip olmak önem taşır sizce? Örnek verebilir misiniz?

13. Modelde okul müdürleri için önemli olduğunu düşündüğünüz yetkinlikler nelerdir sizce? Neden?

14. Modelde yer alan bu yetkinlikler müdürlere nasıl kazandırılabilir? Ne gibi etkinlikler yoluyla bu sağlanabilir? Örnek verebilir misiniz?

Ek 2: Kod Tablosu

KOD	KATEGORİ	TEMA
Demokratik ortam yaratma Eşitlikçi ortam oluşturma Farklı kültürden gelen öğrencileri kaynaştırma Rol model olma Aile katılımlı etkinlikler düzenleme Bireyi bütüncül olarak geliştirmek Bilinçli toplum yetiştirme Eleştirel düşünebilen bireyler yetiştirme Öğrencilerde demokrasi hakkında farkındalık yaratma Öğrencilere demokratik değerler kazandırma Demokratik vatandaşlık üzerine eğitim vermek	ÖĞRETMEN ROLÜ	DEMOKRASİ KÜLTÜRÜNÜN GELİŞTİRİLMESİNDE OKULUN ROLÜ
Olumlu okul iklimi oluşturmak İşbirlikçi ortam oluşturma Güvenli ortam oluşturma Okullarda demokrasi kültürü oluşturmak Demokrasi kültürünü destekleyici etkinlikler/ortam hazırlama	YÖNETİCİ ROLÜ	

Demokrasi kültürünü sürdürebilmek Demokrasi kültürünü uygulama Okullarda eleştiri kültürü oluşturma Sosyal ortamlar oluşturarak farklı kültürleri kaynaştırma Yenilikçi bir lider olma Rol model olma Demokratik değerleri kullanma Öğretmen motivasyonunu artırma İnsan haklarına değer vermek		
Okulu benimseme Okul-aile iş birliği Okul karar mekanizmalarına katılma Demokrasiyi geliştirici etkinliklere katılım Okul içi faaliyetlerde destek verme Sınıf içi etkinliklerde aile katılımı	VELİ ROLÜ	
Demokratik değerleri benimseme Demokratik değerleri kullanma Arkadaşlarına örnek olma	ÖĞRENCİ ROLÜ	

Farklılıklara saygı gösterme Hoşgörülü olma Saygılı olma Empati kurabilme Okulun karar mekanizmalarına katılma Sosyal aktivitelere katılım Eğitsel etkinliklere katılım		
Adaptasyon süreci İş birliği becerileri Problem çözme becerileri Sorumluluk duygusu Empati becerisi Hoşgörü becerisi Saygı tutumu geliştirme Çatışma çözme becerisi Farklılıklarla bir arada yaşama Farklılıkları kabullenme Farklılıklara değer verme Öz yeterlilik Özerk öğrenme becerileri Analitik ve eleştirel düşünme becerisi Dinleme ve gözlemlleme becerileri Esneklik ve uyum sağlama becerisi Dil ve iletişim becerileri Bilgi ve eleştirel anlayış Öz güven gelişmesi	BİREY	MODELİN ÖNEMİ
Güvenli ortam oluşturma	OKUL	

Demokratik yapının güçlenmesi Eşitlikçi ortam oluşturma İş birlikçi ortam oluşturma Adaletli ortam oluşturma Kültürel çeşitliliğe değer verme Okul içi iletişimin güçlenmesi Okullarda oluşan şiddeti önlemek Farklı kültürlerden gelen çocukların kaynaşması Farklı kültürlerle birlikte hareket etme Okul içerisinde barış kültürü oluşturmak Okul paydaşlarının kararlara katılması		
Demokratik ortam oluşturma Değişen toplum profiline ayak uydurma Barış kültürü oluşturma Kültürel farklılıklara saygı Farklılıklarla bir arada yaşamak Sağlıklı toplum yaratma Gelişmiş toplum yaratma Üretken toplum yetiştirme İnsan haklarına saygı Toplum bilinci yerleştirme	TOPLUM	

Toplumlar arası çatışmayı önleme Kültürler arası diyalog Demokratik vatandaşların yetişmesi Etkili, aktif vatandaş yetişmesi		
Kültürel etkinlikler düzenleme Öğrencilere sorumluluk verme Öğrencilerin gözlem yapacağı ortamlar oluşturma Öğrencilerin öğrendiklerini uygulayabilecekleri ortam oluşturma Okulda demokrasi kültürü oluşturma Öğrenciye rol model olma Topluma rol model olma Okullarda mevcut durum analizinin yapılması Öğretmen-idare iş birliği Sınıf/okul başkanı seçme Sınıf içi kararlara öğrencilerin katılması Okul karar mekanizmalarına okul paydaşlarının katılması	OKULLAR TARAFINDAN YAPILMASI GEREKENLER	YETKİNLİKLERİN KAZANDIRILMASI
Hizmet içi eğitim Uygulama fırsatları yaratma		

Yöneticilik kriter puan sistemini yenileme Öğretmen yetiştirme programlarına modelin eklenmesi Sendika – Bakanlık iş birliği Öğretmen- Bakanlık iş birliği Medya aracılığıyla demokrasi kültürünü kazandırma Aile eğitimleri düzenleme Atatürk Öğretmen Akademisinde yönetici olacak kişilere kurs düzenleme Vaka çözme çalışmaları/ atölye çalışmaları yapılmalı Yöneticilere demokratik liderlik eğitimi düzenleme AÖA’da yönetici olmak isteyenlere yüksek lisans programlarını zorunlu hale getirme Hizmet içi eğitimlere katılımı zorunlu hale getirme Öğretim programlarına demokratik vatandaşlık eğitiminin eklenmesi	EĞİTİM BAKANLIĞI TARAFINDAN YAPILMASI GEREKENLER	
--	---	--

Demokrasi kültürü hakkında çalıştay düzenlemek Örnek eğitim öğretim programlarının incelenmesi Demokrasi eğitimi konusunda başarılı olmuş örnek okulların incelenmesi Okullarda yeni demokratik yapıların kurulması için mevzuat düzenlemeleri Zorunlu yetişkin eğitimlerinin verilmesi Her yıl öğretmenlere/ yöneticilere uluslararası demokrasi eğitimlerine katılım hakkı tanınması		
Öğretmen ihtiyaçlarını belirleme Öğretmenlerin yaşadıkları sorunları belirleme Öğretmen yükselme sisteminin değişmesi Bakanlık ile iş birliği Eğitim-öğretim programlarını yeniden düzenleme Sendikada demokrasi komitesi oluşturma Toplumsal farkındalık yaratma	ÖĞRETMEN SENDİKASI TARAFINDAN YAPILMASI GEREKENLER	

Demokrasi hakkında bilinçlendirme yaratma Uluslararası örnek çalışmaların öğretmenler ile paylaşılması Demokrasi eğitimi hakkında öğretmen farkındalığı yaratma		
--	--	--

Ek 3: Doğu Akdeniz Üniversitesi Etik Kurulu İzni

 Doğu Akdeniz Üniversitesi "Erdem, Bilgi, Gelişim"	Eastern Mediterranean University "Virtue, Knowledge, Advancement"	99628, Gazimağusa, KÜZEY KIBRIS / Famagusta, North Cyprus, via Mersin-10 TURKEY Tel: (+90) 392 630 1995 Faks/Fax: (+90) 392 630 2819 E-mail: bapex@emu.edu.tr
Etik Kurulu / Ethics Committee		
Sayı: ETK00-2020-0224 13.11.2020 Konu: Etik Kurulu'na Başvurunuz Hk. Sayın Peyman Zaifoğlu Eğitim Fakültesi. Eğitim Etik Alt Kurulu'nun 10.11.2020 tarih ve 2020/79 sayılı toplantısında incelenerek uygun bulunan, Doç. Dr. Şefika Mertkan ve Yrd. Doç. Dr. Gülen Onurkan Aliusta danışmanlığında yürüttüğünüz "Avrupa Konseyi Tarafından Hazırlanan Demokrasi Kültürü İçin Yetkinlikler Modeli Hakkında İlkokul Müdürlerinin Görüşleri" adlı Yüksek Lisans tez çalışmanız, Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından onaylanmıştır. Bilgize rica ederim. Prof. Dr. Yücel Vural Etik Kurulu Başkanı YV/ns. www.emu.edu.tr		

**Ek 4: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim ve Kültür
Bakanlığı İlköğretim Dairesi Müdürlüğü İzni**

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLÎ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
İLKÖĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ**

Sayı : İÖD.0.00-006-20/E.4483

22 Eylül 2020

Konu : Peyman Zaifoğlu'nun Anket Çalışması
Hk.

Sayın Peyman ZAİFOĞLU

İlgi : 10 Eylül 2020 tarihli başvurunuz.

Müdürlüğümüze bağlı ilkokullarda görev yapan yöneticilere yönelik uygulamak istediğiniz "Avrupa Konseyi Tarafından Hazırlanan Yetkinlikler Modeli Hakkında İlkokul Müdürlerinin Görüşleri" konulu çalışmanız Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü tarafından incelenmiş olup, gizlilik ve gönüllülük ilkelerine riayet edilerek uygulanması uygun görülmüştür.

Çalışmayı uygulamadan önce okul müdürleri ile temas kurulması ve tamamlandıktan sonra da sonuçların Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü'ne iletilmesinin yasa gereği olduğunu bildirir, gereğini saygı ile rica ederim.

 e-imzalıdır
Hakkı BAŞARI
Müdür

Not: 93/2007 sayılı Elektronik İmza Yasası'nın 6.maddesi gereği bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Doğrulama Kodu : CQRECZZTUVDLCKJTHLSV Evrak Takip Adresi: <http://dogrulama-ebys.gov.ct.tr>
Şht. Mehmet Hasan Tuna Sokak. No.5 Yenışehir 99010 LEFKOŞA
Tel: 2286893
Faks: 2287158

Bilgi için: Yasemin ŞENOL
Eğitim Öğretim Uzmanı
(Görevlendirme)

Ek 5: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Eastern Mediterranean University

Avrupa Konseyi Tarafından Hazırlanan Demokrasi Kültürü İçin Yetkinlikler Modeli Hakkında İlkokul Müdürlerinin Görüşleri.

Değerli katılımcı,

Araştırmaya katılmayı kabul etmeden önce, lütfen araştırma ile ilgili aşağıda bulunan bilgileri dikkatlice okumak için birkaç dakikanızı ayırınız. Araştırma ile ilgili herhangi bir sorunuz varsa, aşağıda iletişim bilgileri olan araştırmacıyla iletişim kurabilirsiniz.

Bu araştırma Peyman Zaifoğlu tarafından, Doç. Dr. Şefika Mertkan ve Yrd. Doç. Dr. Gülen Onurkan Aliusta denetimi altında yürütülen bir yüksek lisans tez araştırmasıdır. Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan Demokrasi Kültürü İçin Yetkinlikler Modeli hakkında ilkökul müdürlerinin görüşleri adlı araştırmanın amacı Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan demokrasi kültürü için yetkinlikler modeli hakkında ilkökul müdürlerinin neler düşündüklerini ortaya koymak, ilkökul müdürlerinin bu yetkinliklerin önemini nasıl değerlendirdiklerini ortaya çıkarmak ve ilkökul müdürlerinin ilgili yetkinliklerin ilkökul müdürlerine kazandırılması noktasında neler yapılabileceği hakkında ne düşündüklerini belirlemektir. Veri, görüşme yöntemi kullanılarak toplanacak, görüşmeler en fazla 60 dakika sürecektir. Katılımcıların tercih etmesi durumunda görüşmeler bilgisayar ortamında yapılabilecektir. Araştırmanın yapılabilmesi için gerekli olan izinler Milli Eğitim Bakanlığı'ndan ve Doğu Akdeniz Üniversitesi Etik Kurulu'ndan alınmıştır.

Çalışmaya katılımınız zorunlu değildir ve katılmayı reddetme hakkına sahipsiniz. Çalışmadan, istediğiniz bir anda, açıklama yapmaksızın çekilme hakkına sahipsiniz. Araştırmadan çekilmeniz durumunda yanıtlarınız yok edilecektir ve araştırmada kullanılmayacaktır. Eğer araştırmaya katılmayı ve tamamlamayı kabul ederseniz bilgilendirilmiş onam formunu imzalamanız gerekmektedir. Toplanan veri bilgisayar ortamında, araştırmacı dışında herhangi bir tarafından ulaşılamayacak şekilde korunacaktır. İsminiz ve tanımlayıcı bilgileriniz, görüşme verilerinden ayrı olarak muhafaza edilecek ve herhangi biri ile paylaşılmayacaktır. Katılımcıların kimliği yazım aşamasında kullanılacak kodlar veya takma isimler aracılığı ile gizlenecek, gerek yüksek lisans tezinde gerekse yazılacak olan makalelerde katılımcıların kimliğinin herhangi bir şekilde ortaya çıkmasına yol açabilecek bilgilere yer verilmeyecektir. Toplanan veri, yüksek lisans tezine ek olarak çalışma ile ilgili yazılacak makalelerin yazımında kullanılacaktır.

Mağusa

www.emu.edu.tr

+90 392 630 11 11

Gönüllü katılımınızı belirtmek için, lütfen aşağıda bulunan bilgilendirilmiş onam formunu imzalayınız.

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Araştırmanın Başlığı: Avrupa Konseyi Tarafından Hazırlanan Demokrasi Kültürü İçin Yetkinlikler Modeli Hakkında İlkokul Müdürlerinin Görüşleri.

Araştırmacının İsmi: Peyman ZAIFOĞLU

Cep No: 0533 821 20 93

Email: zaifoglupeyman@gmail.com

Her ifadeye katıldığınızı belirtmek için lütfen yanda bulunan kutuları işaretleyiniz.

1. Bilgileri okuyup anladığımı ve soru sorma fırsatının olduğunu onaylıyorum ☐
2. Katılımımın gönüllü olduğunu ve açıklama yapmaksızın, istediğim bir anda araştırmadan çekilebileceğimi anlıyorum. ☐
3. Herhangi bir baskı altında kalmadan bu araştırmaya katılmayı kabul ediyorum ☐

Tarih

İmza

Araştırmanın etiği ile ilgili bir endişeniz var ise, endişenizi detaylı bir şekilde açıklayan yazılı bir metin ile Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu başkanı Yücel Vural ile iletişime geçebilirsiniz (yucel.vural@emu.edu.tr).